

POP Pankki -ryhmä

**TOIMINTAKERTOMUS JA
YHDISTELTY IFRS-TILINPÄÄTÖS**

31.12.2017

POP Pankki

SISÄLTÖ

TOIMITUSJOHTAJAN KATSAUS.....	4
POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTAKERTOMUS 2017	5
POP Pankki -ryhmän vuosi 2017 lyhyesti	5
POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä.....	6
Toimintaympäristö.....	7
POP Pankki -ryhmän liiketoiminta.....	7
Toimintasegmenttien kehitys	10
POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema	12
Tallettajien ja sijoittajien suoja	17
POP Pankkiliitto osk:n hallinto	17
Henkilöstö ja palkitseminen.....	18
Yhteiskuntavastuu	18
Tilikauden jälkeiset tapahtumat.....	18
Vuoden 2018 näkymät	18
Tunnuslukujen laskentakaavat.....	19
POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS 31.12.2017	21
POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma	21
POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma.....	22
POP Pankki -ryhmän tase.....	23
Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista	24
POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma.....	25
LIITTEET.....	27
Tilinpäätöksen laadintaa koskevat liitetiedot.....	27
LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus	27
LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet	29
LIITE 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät	42
LIITE 4 Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta POP Pankki -ryhmässä	48
TOIMINTASEGMENTTEJÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	69
LIITE 5 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit	69
TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT	74
LIITE 6 Korkotuotot ja -kulut	74
LIITE 7 Palkkiotuotot ja -kulut, netto.....	74
LIITE 8 Kaupankäynnin nettotuotot	75
LIITE 9 Sijoitustoiminnan nettotuotot.....	75
LIITE 10 Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	76
LIITE 11 Liiketoiminnan muut tuotot.....	78
LIITE 12 Henkilöstökulut	78
LIITE 13 Liiketoiminnan muut kulut	80
LIITE 14 Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	81
LIITE 15 Tuloverot	81
LIITE 16 Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät arvostusluokittain.....	82

VAROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT.....	83
LIITE 17 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu	83
LIITE 18 Käteiset varat.....	85
LIITE 19 Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	85
LIITE 20 Lainat ja saamiset.....	85
LIITE 21 Johdannaiset ja suojauslaskenta	86
LIITE 22 Sijoitusomaisuus	87
LIITE 23 Vahinkovakuutustoiminnan varat.....	89
LIITE 24 Aineettomat hyödykkeet	90
LIITE 25 Aineelliset hyödykkeet.....	91
LIITE 26 Muut varat.....	93
LIITE 27 Laskennalliset verot.....	93
VELKOJA JA OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT (VELAT)	95
LIITE 28 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille	95
LIITE 29 Vahinkovakuutustoiminnan velat	95
LIITE 30 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	96
LIITE 31 Lisäosuuspääoma	96
LIITE 32 Muut velat	97
LIITE 33 Oma pääoma	97
MUUT LIITETIEDOT	100
LIITE 34 Annetut vakuudet.....	100
LIITE 35 Taseen ulkopuoliset sitoumukset	100
LIITE 36 Rahoitusvarojen ja -velkojen netotus.....	100
LIITE 37 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti	101
LIITE 38 Eläkevelka	105
LIITE 39 Muut vuokrasopimukset	106
LIITE 40 POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt	107
LIITE 41 Lähipiiritiedot.....	109
LIITE 42 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat	109
PILARI III MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT	110
LIITE 43 Vakavaraisuuden yhteenveto.....	111
LIITE 44 Omat varat erittäin	112
LIITE 45 Omaan pääomaan luettavien instrumenttien keskeiset ominaisuudet	117
LIITE 46 Omien varojen vähimmäismäärä ja riskipainotetut saamiset	120
LIITE 47 Kokonaisvastuiden keskimääräinen arvo tilikaudella vastuuryhmittäin	121
LIITE 48 Sopimuksen mukaiset vastuut riskipainoittain	121
LIITE 49 Kokonaisvastuiden maturiteettijakauma vastuuryhmittäin.....	122
LIITE 50 Kokonaisvastuut vastuuryhmittäin vastapuolittain.....	124
LIITE 51 Merkityksellisten luottovastuiden maantieteellinen jakaantuminen.....	126
LIITE 52 Kokonaisvastuuarvot vastuuryhmittäin suojaavien vakuuksien mukaan jaettuna.....	127
LIITE 53 Vakavaraisuudessa hyödynnetyt vakuudet.....	128
LIITE 54 Varojen sidonnaisuuden aste.....	129
LIITE 55 Operatiivisen riskin laskelma.....	131
LIITE 56 Vähimmäisomavaraisuusaste.....	132
LIITE 57 Kaupankäyntivaraston ulkopuoliset osakeomistukset.....	134

Kovaa muutosvauhtia ja hyvää tuloskehitystä

POP Pankkien yhteenliittymän toinen toimintavuosi 2017 onnistui liiketoiminnallisesti hyvin. Vahvistimme asemaamme suomalaisena pankkiryhmänä määrätietoisella uudistustyöllä. Liiketoiminta kasvoi ja kehittyi suunnitellusti. Liiketoiminnan tuotot olivat 118,9 miljoonaa euroa ja tulos ennen veroja oli 19,5 miljoonaa euroa. Lainat ja saamiset asiakkailta olivat 3 325,4 miljoonaa euroa.

Yhteenliittymän vakavaraisuus säilyi edelleen vahvana. Omat varat olivat 507 miljoonaa euroa ja ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) oli 20,9 prosenttia.

POP Pankeilla oli jo kolmatta kertaa peräkkäin tutkitusti Suomen tyytyväisimmät yksityisasiakkaat. EPSI Rating 2017 -tutkimuksessa POP Pankit saavuttivat asiakas-tyytyväisyydessä korkeimman tuloksen kaikista Pohjoismaissa toimivista pankeista. Kovasta muutosvauhdista huolimatta POP Pankki -ryhmä panosti erinomaisin tuloksin alueellisesti vahvaan läsnäoloon, henkilökohtaiseen palveluun ja korkeaan tavoitavuuteen. Pankkiasiakkaita oli vuoden lopussa 250 000 ja vakuutusasiakkaita 104 000. Vakuutusyhtiön asiakasmäärät ylsivät uuteen ennätykseen ja kasvoivat peräti 13,8 prosenttia. Asiakkaita palveltiin 85 konttorissa ja palvelupisteessä sekä POP Pankki -ryhmän verkkopalveluissa ja mobiilikanavassa.

Saimme vuonna 2017 paljon aikaan. Uudistimme keskusyhteisön rakenteita ja nimitimme keskusyhteisölle uuden johtoryhmän. Terävöitimme edelleen vuoteen 2020 asti ulottuvaa strategiaamme ja onnistuimme parantamaan merkittävästi ryhmätason reagointikykyä ja päätöksentekoa. Ryhmän synergioiden saavuttamiseksi nivoimme vahinkovakuutusyhtiömme Suomen Vahinkovakuutus Oy:n (POP Vakuutus) ja keskusluottolaitoksemme Bonum Pankki Oy:n entistä tiiviimmäksi osaksi keskusyhteisön muutosohjelmaa.

Ryhmän digitaalinen osaaminen on korkealla tasolla. Siirsimme vakuutusyhtiömme oppeja pankkiliiketoimintaan muun muassa verkkomyynnin, robotiikan ja teknologiaratkaisujen osalta. Panostimme erityisesti liiketoiminnan analytiikkaan entistä tarkemman johtamisen tilannekuvan ja syvemmän asiakasymmärryksen saavuttamiseksi.

Ryhmän strategiassa korostuu asiakaskokemuksen kehittäminen palveluita ja toimintoja digitalisoimalla. Strategian taustalla on finanssialan murros sekä muutokset asiakaskäyttäytymisessä ja asiakkaiden odotuksissa. Muutoksen tavoitteena on saumaton, kanavasta riippumaton asiakaskokemus.

Vuonna 2017 POP Pankki -ryhmä on valmistautunut historiansa suurimpaan investointiin, peruspankkijärjestelmän uudistamiseen. Uudistuksen tarkoituksena on ryhmän kilpailukykyyn ja tehokkuuden turvaaminen tuotteiden, prosessien ja toimintatapojen yhtenäistämällä sekä automatisoinnilla.

POP Pankki -ryhmä jatkaa pitkäjänteisten asiakassuhteiden kehittämistä pitämällä tuotetarjoamansa, hinnoittelunsa ja operatiivisen toimintansa asiakkaita houkuttelevana ja kilpailukykyisenä. Pitkän aikavälin tavoitteenamme on liiketoiminnan kannattavuuden parantaminen sekä toimialan keskiarvoa parempi vakavaraisuus.

Haluan kiittää henkilöstöämme erittäin onnistuneesta vuodesta. Samalla esitän kiitokseni asiakkaillemme ja yhteistyökumppaneitamme POP Pankki -ryhmää kohtaan osoitetusta luottamuksesta!

Pekka Lemettinen

Toimitusjohtaja
POP Pankkiliitto

POP Pankki -ryhmän toimintakertomus 2017

POP PANKKI -RYHMÄN VUOSI 2017 LYHYESTI

- Tulos ennen veroja 19,5 (17,0) miljoonaa euroa (+14,9 %)
- Luottokanta 3 325,4 (3 188,7) miljoonaa euroa (+4,3 %)
- Tase 4 275,8 (4 229,4) miljoonaa euroa (+1,1 %)
- Yhteenliittymän ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 20,9 (20,9) %
- POP Pankilla Pohjoismaiden paras asiakastyytyväisyys (EPSI Rating 2017)
- Vakuutusyhtiön asiakasmäärän kasvu 13,8 (25,4) %

KESKEISIÄ TAPAHTUMIA

- Peruspankkijärjestelmän uudistuksen valmistelu etenee
- POP Pankkien yhteenliittymän rakenteiden kehitys hyvässä vauhdissa
- Uusia yhteistyösopimuksia sijoitus- ja vakuutus tuotteissa
- Vakuutustoiminnan asiakasmäärä ylitti sadan tuhannen asiakkaan rajan
- Yhteistyö Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n kanssa päättynyt

POP Pankki -ryhmä ja POP Pankkien yhteenliittymä

POP Pankki -ryhmä on suomalainen finanssiryhmä, joka tarjoaa vähittäispankkipalveluja henkilöasiakkaille, pienyrityksille, maa- ja metsätalousyrityksille sekä vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille. POP Pankki -ryhmän tavoitteissa korostuu terveen ja kannattavan liiketoiminnan lisäksi asiakaskokemuksen kehittäminen.

POP Pankki -ryhmällä tarkoitetaan vuonna 2015 syntynyttä juridista kokonaisuutta, jonka muodostavat POP Pankit ja POP Pankkiliitto osk sekä näiden määräysvallassa olevat yhteisöt. POP Pankki -ryhmän merkittävimmät asiakasliiketoimintaa harjoittavat yhtiöt ovat:

- 26 POP Pankkiliitto osk:n jäsenosuuspankkia, jotka käyttävät markkinointinimeä POP Pankki
- Bonum Pankki Oyj, joka on POP Pankkien keskusluottolaitos ja POP Pankkiliitto osk:n tytäryhtiö
- Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka käyttää aputoiminimeä POP Vakuutus

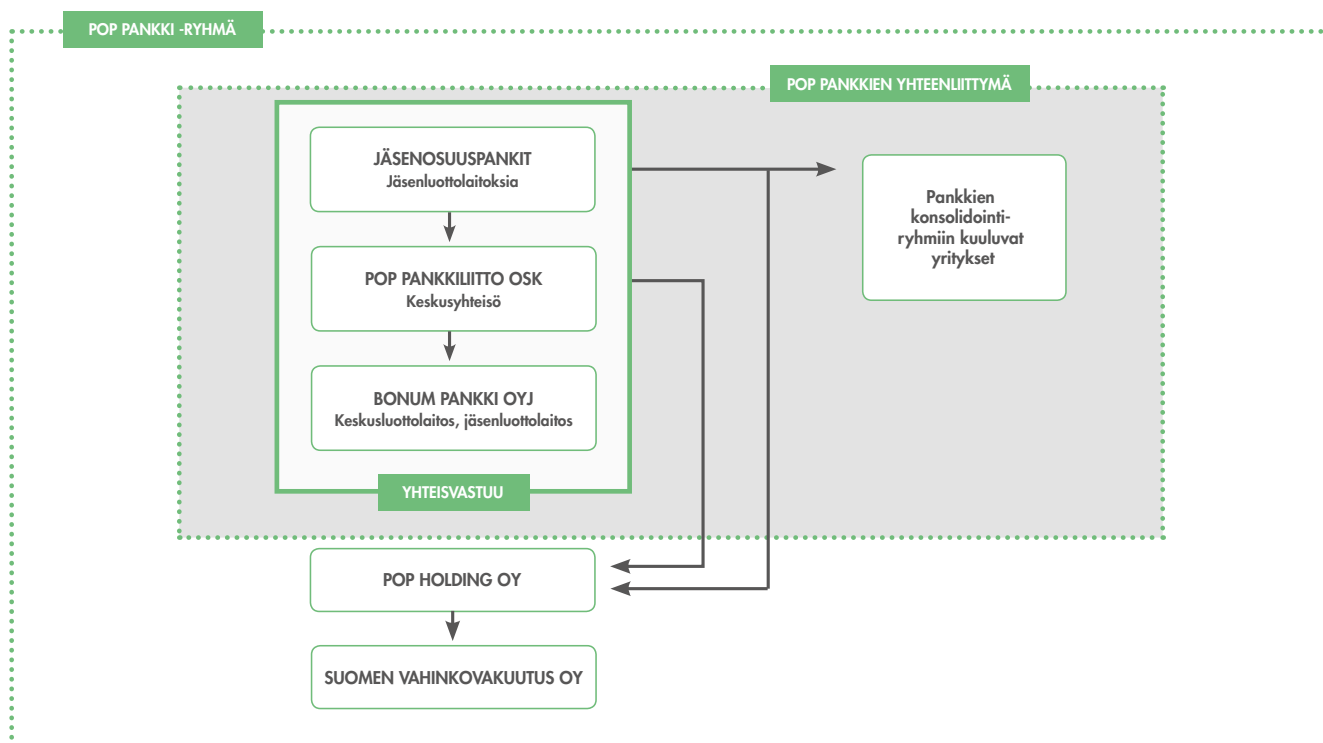
Seuraavassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt. Keskusyhteisönä toimiva POP Pankkiliitto osk vastaa POP Pankki -ryhmän ryhmäohjauksesta ja valvonnasta talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain (24.6.2010/599) (jäljempänä Yhteenliittymälaki) mukaisesti.

POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

POP Pankki -ryhmän rakenteessa ei ole tapahtunut muutoksia tilikauden aikana.

Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

Toimintaympäristö

Suomen taloutta vuonna 2017 leimasi voimakas käänne kasvuun pitkäaikaisen heikon kasvun ajanjakson jälkeen. Finanssikriisin jälkeen Suomen talouden keskimääräinen kehitys oli jäänyt selvästi jälkeen yleisestä euroalueen kasvukehityksestä. Suomen talouden alhaisesta talouskasvusta johtuen myös työllisyyskehitys oli vaatimatonta ja julkisen sektorin velkaantuminen jatkui voimakkaana.

Euroopan keskuspankin massiivisella korko- ja rahan elvytyksellä tuettiin euroalueen toipumista finanssikriisistä. Suomessa tehdyt kilpailijamaita kalliimmat palkkaratkaisut merkitsivät kuitenkin kilpailukyyn kannalta epäedullista kehitystä, joka heikensi kykyä päästä mukaan euroalueen elpymiseen. Matala korkotaso auttoi kuitenkin osaltaan kotimaista yrityssektoria selviämään pitkittyneen heikon kasvun vaiheen yli.

Vuoden 2016 kesällä solmittu kilpailukyky sopimus leikkasi julkisen sektorin lomarahoja ja käytännössä jädäytti palkankorotukset samanaikaisesti, kun työaika pidennettiin. Tämä omalta osaltaan paransi vientisektorin kilpailukykyä. Kotimaassa pitkään patoutunut investointikysyntä alkoi jo vuonna 2016 hiljalleen elpyä ja pääsi täyteen vauhtiin vuoden 2017 aikana. Ensimmäisenä elpyminen tapahtui rakentamisessa, josta se siirtyi vähitellen yritysten kone- ja laiteinvestointeihin, joita oli pitkään lykätty. Kun korkotaso säilyi edelleen poikkeuksellisen alhaisena ja maailmantalouden veto parani, pääsi Suomi lopulta mukaan positiiviseen talouskehitykseen.

Matala korkotaso on vaikuttanut pankkien toimintaympäristöön sekä myönteisesti että kielteisesti. Kuluttajat ovat kokeneet ajan otolliseksi lainanotolle ja siksi kotitalouksien velkaantuneisuus on noussut historiallisen korkealle tasolle. Myös maksuhäiriöiden määrät julkisissa rekistereissä ovat korkeimmalla tasolla koskaan. Erityisesti pääkaupunkiseudulla asuntojen hintataso noussut monien ulottumattomiin.

Suomen talouden hyvän vedon odotetaan edelleen jatkuvan vuonna 2018, vaikka kasvuvauhdin odotetaan hieman hidastuvan. Kuluttajien ja julkisen sektorin korkea velkaantuneisuus ja työllisyyden edelleen matala taso ovat kuitenkin huolenaiheena. Myös maatalous on kärsinyt viime vuodet poikkeuksellisen huonosta kannattavuuskehityksestä, eikä mainittavaa parantumista ole näköpiirissä.

Erityisesti pankkitoimintaan vaikuttaa EU:n alueella edelleen jatkuva kehitys kohti pankkiunionia. Vuoden 2018 alusta siirtymäkauden jälkeen täysimääräisenä voimaantuleva maksuvalmiutta koskeva LCR-sääntely on yksi osa yhtenäistä sääntökirjaa. Pankkien toimintaan vaikuttivat vuonna 2017 myös valmistautuminen muihin sääntelyympäristön muutoksiin, joista keskeisiä ovat 2018 alusta voimaantulevat maksupalveludirektiivi (PSD2) ja IFRS 9 -rahoitusinstrumenttistandardi sekä toukokuussa sovellettavaksi alkavat EU:n tietosuojasetus (GDPR) ja tietosuojadirektiivi.

POP Pankki -ryhmän liiketoiminta

Peruspankkijärjestelmän uudistuksen valmistelu etenee

Oy Samlink Ab toimii tällä hetkellä POP Pankki -ryhmän pankkisegmentin peruspankkijärjestelmien toimittajana. POP Pankki -ryhmä on neuvotellut yhdessä muiden Oy Samlink Ab:n asiakaspankkien kanssa peruspankkijärjestelmien uusimisesta norjalaisen EVRY A/S:n kanssa. Neuvottelut ovat jatkuneet odotettua kauemmin. Uuden peruspankkijärjestelmän toimittajavalinta odotetaan saatavan päätökseen vuoden 2018 aikana. Osana peruspankkijärjestelmän uudistusta POP Pankki -ryhmä on neuvotellut yhdessä muiden Oy Samlink Ab:n omistajien kanssa myös yhtiön osakekannan myymisestä EVRY A/S :lle. Osakekaupan mahdollisia taloudellisia vaikutuksia ei voida arvioida neuvotteluprosessin ollessa kesken.

POP Pankkien yhteenliittymän rakenteiden kehitys hyvässä vauhdissa

POP Pankkiliitto osk:n hallitus on myöntänyt 21.2.2017 jäsenluottolaitoksille Yhteenliittymälain mukaiset vapautuksen suurten vastapuoliriskien rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenpankkien välisissä keskitetyn maksuvalmiuden hoitamiseen tarkoitetuissa vastuissa. Lisäksi POP Pankkiliitto osk:n hallitus myönsi Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksille vapautuksen omien varojen vaateesta ryhmän sisäisten erien osalta. Vapautus omien varojen vaatimuksesta ei vaikuta Yhteenliittymän eikä POP Pankki -ryhmän vakavaraisuuslukuihin.

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk on saanut tilikaudella Finanssivalvonnalta luvan päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan

unionin säädöksissä säädetyt luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämistä.

Uusia yhteistyösopimuksia sijoitus- ja vakuutus tuotteissa

Vuoden 2017 lopulla POP Pankki -ryhmä ja Säästöpankkiryhmä sopivat laajasta tuoteyhteistyöstä, jonka tavoitteena on tuoda Säästöpankkiryhmään kuuluvien Sp-Henkivakuutus Oy:n ja Sp-Rahastoyhtiö Oy:n tuotteet POP Pankkien valikoimaan sekä Suomen Vahinkovakuutus Oy:n vahinkovakuutus tuotteet Säästöpankkien asiakkaille pankkikonttoreissa ja sähköisissä kanavissa. Uudet tuotteet tuodaan POP Pankkien valikoimaan vaiheittain ja ensimmäisten tuotteiden odotetaan olevan valikoimassa kesällä 2018.

Tämän lisäksi POP Pankki -ryhmä ja UB Omaisuudenhoito Oy allekirjoittivat marraskuussa 2017 yhteistyösopimuksen koskien valittujen rahastojen jakelua POP Pankeissa. Sopimuksen kohteena olevat rahastot keskittyvät reaaliomaisuussijoituksiin, joissa UB on edelläkävijä pohjoismaisella tasolla mitattuna. Rahastot täydentävät POP Pankkien rahastovalikoimaa kokonaan uudella sijoitusluokalla. Rahastojen jakelun odotetaan alkavan alkuvuodesta 2018.

Vakuutustoiminnan asiakasmäärä ylitti sadan tuhannen asiakkaan rajan

POP Pankki -ryhmään kuuluvan vakuutusyhtiön Suomen Vahinkovakuutus Oy:n liiketoiminnan kasvu jatkui vahvana ja yhtiön asiakasmäärä ylitti huhtikuussa sadan tuhannen asiakkaan rajan. Ketteränä toimijana digitaalinen yhtiö hyödynsi vakuutusmarkkinoiden

muutoksen lanseeraamalla ensimmäisten joukossa uuden liikennevakuutus tuotteen, jossa on Suomen korkein liikennevakuutuksen bonus. Vuoden alussa voimaan tulleet lainsäädäntömuutokset ovat heijastuneet liikennevakuutuksista kertyvään maksutuloon ja markkinatilanteeseen.

Yhteistyö Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n kanssa päättynyt

POP Pankkien yhteistyö Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n luottojen välittäjänä on päättynyt. Osana yhteistyön päättymistä POP Pankit myivät omistamansa Aktia Hypoteekkipankin osakkeet Aktia Pankki Oyj:lle syyskuussa 2016. Aktia Hypoteekkipankki sulautui myöhemmin helmikuussa 2017 Aktia Pankki Oyj:öön. Viimeinen POP Pankkien välittämä asuntoluotto siirrettiin Aktia Pankista POP Pankkien taseeseen toukokuussa 2017.

Luottoluokitus

S&P Global Ratings (S&P) vahvisti toukokuussa Bonum Pankki Oyj:lle pitkäaikaisen investointitason luottoluokituksen (investment grade) 'BBB' ja lyhytaikaisen luottoluokituksen 'A-2'. Annettu luokitus heijastelee S&P:n käyttämien kriteerien mukaan tehtyä arviota, jossa arvioitiin muun muassa POP Pankki -ryhmän liiketoiminta-asemaa, taloudellista suoriutumista, pääoma- ja likviditeettipuskureita, riskiprofiilia sekä varainhankintaa. S&P:n antama vakaa näkymä kuvastaa POP Pankki -ryhmän vahvaa vakavaraisuutta, liiketoiminnan vakautta ja ennustettavuutta sekä odotuksia yhteenliittymän myötä paranevasta tehokkuudesta. Luottoluokitus säilyi ennallaan S&P:n tarkastelussa marraskuussa vakain näkymin.

POP PANKKI -RYHMÄN TUNNUSLUVUT

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016	1.1.-31.12.2015*
Liikevaihto	137 529	137 449	126 963
Korkokate	62 469	62 417	61 237
% liikevaihdosta	45,4 %	45,4 %	48,2 %
Tulos ennen veroja	19 488	16 958	12 023
% liikevaihdosta	14,2 %	12,3 %	9,5 %
Liiketoiminnan tuotot yhteensä	118 885	114 851	103 292
Liiketoiminnan kulut ilman poistoja yhteensä	-86 890	-85 733	-80 474
Kulu-tuotosuhde	73,1 %	74,6 %	77,9 %
Taseen loppusumma	4 275 838	4 229 417	4 071 635
Oma pääoma	485 649	463 021	423 716
Kokonaispääoman tuotto, ROA %	0,4 %	0,2 %	0,2 %
Oman pääoman tuotto, ROE %	3,3 %	2,3 %	2,1 %
Omavaraisuusaste, %	11,4 %	10,9 %	10,4 %
Ydinvakavaraisuussuhde, (CET1) %	20,9 %	20,9 %	20,2 %
Vakavaraisuussuhde, (TC) %	21,2 %	21,3 %	20,8 %
Arvon alentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-4 991	-6 731	-4 961

* Tunnusluvut perustuvat POP Pankkien yhteenliittymän toiminnan käynnistämistä 31.12.2015 edeltävältä ajalta esitettävään taloudelliseen lisäinformaatioon.

POP Pankki -ryhmän tulokset kehitys (vertailukausi 1.1.-31.12.2016)

POP Pankki -ryhmän tulos ennen veroja oli 19,5 (17,0) miljoonaa euroa, missä kasvua edelliseen vuoteen oli 14,9 prosenttia. Tilikauden tulos oli 15,7 (10,3) miljoonaa euroa.

Haastava korkoympäristö heijastui korkotuottoihin, jotka laskivat luottokannan kasvusta huolimatta 3,9 prosenttia. Yhteenliittymän sisäisen rahoituksen välityksen tehostuminen ja varainhankinnan monipuolistuminen vaikuttivat alentavasti korkokuluihin, jotka laskivat tilikaudella 17,7 prosenttia. Korkokate säilyi edellisvuoden tasolla 62,5 (62,4) miljoonassa eurossa. Palkkiotuotot laskivat 32,3 (33,1) miljoonaan euroon, mutta palkkiotuottojen ja -kuluja nettomäärä pysyi 28,4 (28,4) miljoonassa eurossa. Liiketoiminnan tuotot kasvoivat 3,5 prosenttia 118,9 (114,9) miljoonaan euroon.

Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 13,2 (8,9) miljoonaan euroon. Sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvat-

tivat tilikauden aikana myydyt sijoitukset. Myytävissä olevista sijoituksista ei kirjattu tuloslaskelmaan merkittäviä arvonalentumisia. Vertailukauden sijoitustoiminnan tuotot sisältävät Bonum Pankin Visa Europan osakkeen myynnistä kirjaaman myyntivoiton 1,5 miljoonaa euroa. Myös vakuutustoiminnan nettotuotot paranivat ja olivat 9,7 (8,1) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan muut tuotot pienenevät 4,7 (6,5) miljoonaan euroon. Vertailukaudella liiketoiminnan muita tuottoja kasvatti kertaluonteisena eränä POP Pankkien Visa-transaktiosta kirjaamat tuotot 2,5 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan kulut kasvoivat 3,6 prosenttia 94,4 (91,2) miljoonaan euroon. Henkilöstökulut 39,7 (40,1) miljoonaa euroa laskivat hieman edellisvuodesta, mutta liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 45,7 miljoonasta eurosta 47,2 miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muita kuluja kasvattivat kasvaneet sääntelyyn liittyvät kustannukset sekä panostukset liiketoiminnan kehittämiseen. Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 7,5 (5,4) miljoonaa euroa. Arvon alentumistappioita kirjattiin luotoista ja muista saamisista yhteensä 5,0 (6,7) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmän tase (vertailutieto 31.12.2016)

POP Pankki -ryhmän tase oli tilikauden lopussa 4 275,8 (4 229,4) miljoonaa euroa. Ryhmän luottokanta kasvoi tilikaudella 4,3 prosenttia 3 325,4 (3 188,7) miljoonaan euroon. Talletukset kasvoivat mallillisemmin, 1,4 prosenttia, ja talletuskanta oli tilikauden lopussa 3 554,4 (3 505,1) miljoonaa euroa. Ryhmän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj laski liikkeeseen tilikaudella kaksi 5 miljoonan euron sijoitustodistusta. Liikkeeseen laskettujen velkakirjojen määrä tilikauden lopussa oli yhteensä 109,7 (100,2) miljoonaa euroa. Ryhmän sijoitukset, jotka muodostuvat sijoitusomaisuudesta ja käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjatuista saamistodistuksista, olivat tilikauden päättyessä 714,5 (756,0) miljoonaa euroa.

POP Pankki -ryhmän oma pääoma oli tilikauden lopussa 485,6 (463,0) miljoonaa euroa. POP Pankit maksoivat osuuspääomalle korkoja vuodelta 2016 yhteensä 0,7 (0,1) miljoonaa euroa. Jäsenosuuksien lisäksi POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia. POP Osuus on osuuskuntalain mukainen sijoitus osuuspankin omaan pääomaan. POP Pankit ovat laskeneet liikkeeseen POP Osuuksia yhteensä 53,6 (43,5) miljoonaa euroa. POP Pankkien kansallisissa tilinpäätöksissä omaan pääomaan luettavat lisäosuudet 26,2 (37,5) miljoonaa euroa luokitellaan IFRS-periaatteiden mukaisesti vieraaseen pääomaan ja niille maksetut korot jaksetaan korkokuluihin. POP Pankkien osuuspääoma oli yhteensä 62,8 (52,6) miljoonaa euroa.

Toimintasegmenttien kehitys

POP Pankki -ryhmässä liiketoimintaa seurataan kahdella toimintasegmentillä: pankkitoiminta ja vakuutustoiminta.

PANKKITOIMINTA

POP Pankki -ryhmän pankkitoimintasegmenttiin muodostavat vähittäispankkitoimintaa harjoittavat POP Pankit ja niiden keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj.

Asiakkuudet

POP Pankeilla oli vuoden 2017 lopussa 250,0 (249,9) tuhatta asiakasta. Asiakkaista 84,8 (84,4) prosenttia on yksityisasiakkaita, 8,0 (7,9) prosenttia yrityksiä ja

3,8 (4,3) prosenttia maa- ja metsätalousasiakkaita. Asiakkaista 87,2 (86,1) tuhatta oli vuoden lopussa myös POP Pankkien jäseniä.

POP Pankeille on keskeistä parhaan asiakaskokemuksen tarjoaminen ja sen kehittäminen. POP Pankit ovat olleet koko 2000-luvun puolueettomien asiakastyytyvyyssyystutkimusten ja asiakaspalvelututkimusten parhaimmista. Vuoden 2017 tutkimusten mukaan POP Pankilla oli edelleen Pohjoismaiden pankeista tyytyväisimmät asiakkaat (EPSI Rating syksyn 2017 asiakastyytyvyyssyystutkimukset Pohjoismaissa) ja paras pankkipalvelu Suomessa (Taloustutkimuksen kansallinen asiakaspalvelupalaute -tutkimus 2017).

POP Pankeilla oli vuoden lopussa 85 konttoria ja palvelustettä.

Pankkitoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.-31.12.2016)

Pankkitoiminnan tulos ennen veroja heikkeni 29,1 prosenttia 21,2 (29,8) miljoonaan euroon. Kulujen ja tuottojen suhde oli 0,72 (0,65). Tuloksen heikkeneminen johtui vertailukaudella kirjatuista kertaluonteisista tuotoista liiketoiminnan muissa tuotoissa, joita vastavia tuottoja ei syntynyt päättyneellä tilikaudella. Liiketoiminnan tuotot olivat 108,9 (115,1) miljoonaa euroa. Haastavasta korkoympäristöstä huolimatta korkokate säilyi edellisvuoden tasolla ollen 62,8 (62,7) miljoonaa euroa. Myös palkkiotuottojen ja -kulujen määrä säilyi edellisvuoden tasolla 28,7 (28,5) miljoonassa eurossa. Sijoitustoiminnan nettotuotot kasvoivat 13,7 (7,1) miljoonaan euroon. Sijoitustoiminnan nettotuottoja kasvativat tilikauden aikana myydyt sijoitukset. Myytävissä olevista sijoituksista ei kirjattu tuloslaskelmaan merkittäviä arvonalentumisia. Vertailukauden sijoitustoiminnan tuotot sisältävät Bonum Pankin Visa Europan osakkeen myynnistä kirjaaman myyntivoiton 1,5 miljoonaa euroa.

Liiketoiminnan muut tuotot pienentyivät huomattavasti 3,4 (16,3) miljoonaan euroon. Vertailukauden tuottoja kasvattivat kertaluonteisina erinä Visa-transaktiosta tuloutettu 2,5 miljoonaa euroa sekä POP Pankkien vakuusrahaston varojen palautuksesta tuloutunut 10,0 miljoonaa euroa. POP Pankkien vakuusrahaston purkamisen yhteydessä sen varat palautettiin jäsenpankeille. POP Pankki -ryhmän sisäinen varojen jako ei sisällynyt ryhmän tuottoihin, mutta sen aiheuttama verokulu pienensi ryhmän vertailukauden tulosta.

Liiketoiminnan kulut olivat yhteensä 82,7 (78,6) miljoonaa euroa, jossa kasvua 5,3 prosenttia. Henkilöstökulut 29,8 (30,1) miljoonaa euroa olivat hieman edellistä vuotta alhaisemmat, mutta liiketoiminnan muut kulut kasvoivat 6,8 prosenttia 48,0 (45,0) miljoonaan euroon. Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä olivat 4,9 (3,5) miljoonaa euroa.

Arvonalentumistappioita luotoista ja muista saamisista kirjattiin yhteensä 5,0 (6,7) miljoonaa euroa, josta lopulliset luottotappiot muodostivat 3,3 (2,0) miljoonaa euroa. Arvonalentumistappiot olivat 0,15 (0,21) prosenttia luottokannasta. Yli 90 päivää erääntyneet saamiset luotto- ja takauskannasta kasvoivat hieman edellisvuoden tasosta, päätyen 0,89 (0,75) prosenttiin luottokannasta.

Pankkitoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2016)

Pankkitoiminnan varat olivat tilikauden päättyessä yhteensä 4 309,7 (4 271,2) miljoonaa euroa. Pankkitoiminnan luottokanta kasvoi 3,5 prosenttia 3 327,9 (3 216,2) miljoonaan euroon. Talletukset kasvoivat 1,4 prosenttia ja tilikauden lopussa talletuskanta oli 3 560,2 (3 511,0) miljoonaa euroa.

VAKUUTUSTOIMINTA

Vahinkovakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka tuottaa henkilöasiakkaille suunnattuja vahinkovakuutuksia. Vakuutusyhtiö tarjoaa tavanomaisimmat henkilöasiakkaiden vahinkovakuutukset, joita myydään pääasiassa digitaalisissa kanavissa.

Asiakkuudet

Suomen Vahinkovakuutus Oy aloitti asiakasliiketoimintansa vuoden 2012 lopulla. Viidessä vuodessa yhtiö on kasvanut voimakkaasti. Tilikauden päättyessä yhtiöllä oli 104,4 (91,7) tuhatta asiakasta. Yhtiö sai vuonna 2017 keskimäärin 3,7 (3,4) tuhatta uutta asiakasta kuukaudessa. Asiakaskyselyissä yhdeksän kymmenestä asiakkaasta suosittelee POP Vakuutusta. Sähköisissä kanavissa toimivalla yhtiöllä on asiakkaita laajasti koko Suomessa.

Merkittävimmät jakeluyhteistyökumppanit ovat POP Pankki -ryhmä ja Säästöpankkiryhmä sekä autoliikkeet ja katsastusasemat. Pankit ohjaavat omia asiakkaitaan

sekä verkkokauppaan että välittävät yhteydenottopyyntöjä Suomen Vahinkovakuutus Oy:n palvelukeskukseen. Autoliikkeet ja katsastusasemat myöntävät yhtiön ajoneuvovakuutuksia asiamiehen roolissa.

Vakuutustoiminnan tulos (vertailukausi 1.1.-31.12.2016)

Vakuutustoiminnan nettotuotot kasvoivat 20,4 prosenttia 8,1 miljoonasta eurosta 9,7 miljoonaan euroon. Tulos ennen veroja oli -0,7 (-3,3) miljoonaa euroa.

Toimintavuoden aikana yhtiö jatkoi panostuksia toimintaprosessien tehostamiseen ja skaalaetujen hakemiseen liiketoimintavolyymeja kasvattamalla. Liikekulusuhde parantui 34 prosentista 32 prosenttiin. Niin ikään tavoitteena oli parantaa yhtiön vahinkosuhdetta hinnoittelua ja riskinvalintaa tarkentamalla ja korvausprosesseja kehittämällä. Vahinkosuuhde aleni 77 prosentista 75 prosenttiin ja yhdistetty kulusuhde 111 prosentista 107 prosenttiin. Toiminnalta odotetaan tuloksen kääntymistä positiiviseksi vuoden 2018 aikana.

Vuonna 2017 Suomen Vahinkovakuutus Oy myi 127,0 (103,1) tuhatta uutta vakuutus sopimusta ja sai maksetulua yhteensä 35,2 (34,6) miljoonaa euroa. Maksetulosta 86 prosenttia kertyy vakuutusluokkaryhmistä moottoriajoneuvon vastuu ja maa-ajoneuvot. Tapaturma ja sairaus, palo- ja muu omaisuusvahinko sekä muu ensivakuutus kerryttävät maksetulosta yhteensä 14 prosentin osuuden. Vakuutusmaksutuotot tilikauden päättyessä olivat 33,9 (33,0) miljoonaa euroa. Kasvua edellisestä vuodesta oli 2,8 prosenttia.

Korvauskulut olivat yhteensä 25,4 (25,3) miljoonaa euroa, jossa kasvua 0,7 prosenttia. Korvauskulut muodostuivat maksetuista korvauksista 23,1 (21,5) miljoonaa euroa ja korvausvastuun muutoksesta 3,8 (4,8) miljoonaa euroa vähennettynä korvausvastuun muutoksen jälleenvakuuttajan osuuden lisääntymisellä -1,5 (-1,1) miljoonaa euroa. Toimintavuoden aikana yhtiön tietoon tuli kolme jälleenvakuutuksen omapidätysrajan ylittänyttä vahinkoa. Vastuuelan jälleenvakuutusvaraus oli toimintavuoden lopussa tehty yhteensä kuudesta vahingosta.

Henkilöstökulut alenivat 6,1 (6,5) miljoonaan euroon. Liiketoiminnan muut kulut pienenevät ja olivat 3,2 (3,5) miljoonaa euroa sekä poistot ja arvonalentumiset 1,5 (1,3) miljoonaa euroa. Liiketoiminnan kulut olivat yhteensä 10,8 (11,3) miljoonaa euroa.

Vakuutustoiminnan varat ja velat (vertailutieto 31.12.2016)

Vakuutustoimintasegmentin varat kasvoivat 4,4 prosenttia ja olivat yhteensä 62,1 (59,5) miljoonaa euroa. Vahinkovakuutustoiminnan varat olivat 46,2 (42,9) miljoonaa euroa. Vakuutusvelka kasvoi tilikaudella 10,1 prosenttia 29,3 (26,6) miljoonaa euroon. Vakuutustoiminnan velat olivat yhteensä 36,2 (34,5) miljoonaa euroa.

MUUT TOIMINNOT

Muihin toimintoihin sisältyivät POP Holding Oy, POP Pankkiliitto osk ja muut POP Pankki -ryhmään yhdisteltävät pankki- ja vakuutustoimintasegmentteihin sisällyttämättömät yhteisöt. Muut toiminnot ei ole raportoitava segmentti POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä.

POP Pankki -ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinta sekä riskiasema

Riskienhallinnan periaatteet ja organisointi

POP Pankki -ryhmässä riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan ja mitataan, ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa yhteenliittymän ja yksittäisen jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokykyyn. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että yksittäinen jäsenluottolaitos ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa jäsenluottolaitoksen, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita. Riskienhallinnan periaatteiden rikkomiseen puututaan sovittujen toimintamallien mukaisesti.

Merkittävimmät POP Pankki -ryhmän toimintaan liittyvät riskit ovat luottoriski, likviditeettiriski ja rahoitustaseen korkoriski sekä vakuutustoiminnassa vakuutusriski. POP Pankki -ryhmän strategia linjaa ryhmän riskinottohalukkuuden. Liiketoimintaa harjoitetaan maltillisella riskitasolla siten, että riskit pystytään täysimääräisesti hallitsemaan. POP Pankki -ryhmään kuuluvat yritykset ottavat liiketoiminnassaan itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä asetettujen liiketoiminnan ohjausrajojen puitteissa.

POP Pankkiliitto osk yhteenliittymän keskusyhteisönä valvoo Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisesti riskienhallintajärjestelmien riittävyttä ja toimivuutta jäsenluottolaitosten ja yhteenliittymän tasolla ja vastaa ryhmän riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta. Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskien ja vakavaraisuuden hallinnasta, luotettavasta hallinnasta ja sisäisestä valvonnasta. Lisäksi jäsenluottolaitoksille on asetettu valvontamittari- ja yhteisiä liiketoiminnan ohjausrajoja, joilla varmistetaan siitä, että yksittäisen jäsenluottolaitoksen ottamat riskit ovat hyväksyttävissä rajoissa.

Keskusyhteisö valvoo, että jäsenluottolaitokset noudattavat toiminnassaan lakia, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita. Keskusyhteisössä on liiketoiminnoista riippumaton riskien valvontatoiminto, joka hoitaa riskien valvontatehtäviä sekä säännösten noudattamisen varmistamista valvova Compliance-toiminto ja sisäinen tarkastus.

Riskienhallinta kuuluu olennaisena osana sisäiseen valvontaan. Sisäisellä valvonnalla on tarkoitus tuottaa kohtuullinen varmuus mm. tavoitteiden ja päämäärien saavuttamisesta, toiminnan tuloksellisuudesta ja luotettavuudesta, toiminnan asianmukaisuudesta ja tehokkuudesta, lakien ja säännösten noudattamisesta sekä toimintaan liittyvien riskien hallinnasta. Sisäistä valvontaa toteutetaan POP Pankki -ryhmässä kaikilla organisaatiotasoilla.

Riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa on kuvattu tarkemmin tilinpäätöksen liitteessä 4. EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 (CRR) edellyttämät riskejä koskevat tiedot on esitetty lisäksi POP Pankki -ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen Pilari III -liitetiedoissa.

PANKKITOIMINNAN RISKIT

Luottoriski

Pankkitoiminnan luottoriskiasema säilyi vakaana ja riskitasoltaan maltillisena. Eräntyneiden saamisten tunnusluvut säilyivät maltillisella tasolla. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta nousi hieman. Saamisryhmäkohtaisesti kirjattujen arvonalentumistappioiden määrä säilyi lähellä vertailuvuoden tasoa, kun taas saamiskohtaiset arvonalentumistappiot

kasvoivat hieman. Yhteenliittymän luottokanta kasvoi tilikaudella 3,4 prosenttia päätyen 3 325,4 (3 216,2) miljoonaan euroon. Pääosa luotonannosta kohdistuu vähäriskiseen henkilöasiakasluototukseen. Henkilöasiakkaille myönnettyjen luottojen osuus luottokannasta oli 66,7 (65,9) prosenttia, yritysten osuus 16,4 (16,1) prosenttia ja maatalousyrittäjien osuus 16,9 (18,0) prosenttia. Asuinkiinteistövakuudellisten luottojen osuus luottokannasta oli 65,2 (64,8) prosenttia. Viimeiset välitetyt Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n kiinnitysluotot siirrettiin POP Pankkien taseisiin katsauskauden aikana. POP Pankkien yhteenliittymän yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 0,89 (0,75) prosenttia luottokannasta. Yhteenliittymän 30-90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat vuoden 2017 lopussa 0,60 (1,53) prosenttia luottokannasta.

Tilikauden 2017 lopussa luottoihin ja saamisiin kohdistuvat arvonalentumiset olivat yhteensä 23,3 (21,7) miljoonaa euroa. Näistä saamiskohtaisia arvonalentumisia oli yhteensä 20,3 (18,8) miljoonaa euroa ja saamisryhmäkohtaisia arvonalentumisia yhteensä 3,0 (2,9) miljoonaa euroa.

POP Pankkien yhteenliittymän toimiala- ja asiakasriskit ovat hajautuneita. Vuoden 2017 lopussa yhteenliittymällä oli yksi asiakaskokonaisuus, jonka kokonaisvastuut ylittivät 10 prosenttia yhteenliittymän omista varoista ja luokitellaan näin ollen suureksi asiakasriskiksi EU:n vakavaraisuusasetuksen 392 artiklan mukaan. Asiakaskokonaisuus kuuluu POP Pankki -ryhmään. Luottoriskin seuranta perustuu järjestämättömien saamisten ja maksuviivästyneiden jatkuvaan seurantaan sekä luottosalkun laadun seurantaan. Ennakoitavissa oleviin ongelmiin luoton hoidossa reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Likviditeettiriski

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk on saanut tilikaudella Finanssivalvonnalta luvan päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU 575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan unionin säädöksissä säädettyjä luottolaitoksen maksuvalmiudelle asetettuja vaatimuksia. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämisestä. POP Pankki -ryhmän maksuvalmiusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. Luottolaitosten likviditeettiä säätelevä viranomaisvaade LCR (maksuvalmiusvaatimus, liquidity

coverage ratio) oli vuoden 2017 alussa 80 prosenttia, josta se nousi lopulliselle tasolleen 100 prosenttiin 1.1.2018. POP Pankkien yhteenliittymän LCR-tunnusluku 31.12.2017 oli 149 (220) prosenttia. Tunnusluvun lasku johtuu jäsenluottolaitosten vapauttamisesta LCR-vaateesta, jonka seurauksena ylisuuria LCR-reservejä on purettu ja uudelleenjärjestelty. Yhteenliittymällä oli 31.12.2017 LCR- kelpoisia likvidejä varoja ennen arvonleikkauksia 327,9 (450,3) miljoonaa euroa, joista 15,5 (15,2) prosenttia oli käteistä ja keskuspankkisaatavia ja 84,5 (73,7) prosenttia erittäin likvidejä tason 1 arvopapereita.

Myös POP Pankki -ryhmän rahoitusasema säilyi tilikauden aikana vahvana. Talletusten osuus luottokannasta pysyi korkealla tasolla ja rahoituksen saatavuus pysyi hyvänä. Bonum Pankki Oyj teki tilikauden aikana liikkeeseenlaskuja 10 miljoonalla eurolla osana 150 miljoonan euron sijoitustodistusohjelmaansa. Bonum Pankki Oyj on aiemmin laskenut liikkeeseen 100 miljoonan euron vakuudettoman kolmen vuoden seniorilainan osana toukokuussa 2016 perustettua 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelmaa. Tukkuhoituskanavan avaaminen on monipuolistanut yhteenliittymän varainhankintaa, tehostanut ryhmän sisäisen rahoituksen välitystä ja tukenut ryhmän kasvua. Pidemmän aikavälin rahoitusaseman arvioidaan sen vuoksi kehittyvän edelleen positiivisesti.

Yhteenliittymän likviditeettiriskin hallinnassa käytetään anto-ottolainausuhdetta sekä maturiteettiluokittain tehtävää analyysiä, jossa tarkastellaan kunkin maturiteettiluokan saamisten ja velkojen kassavirtojen erotusta. Aikaluokittaisten erojen kattamiseksi ja lyhyen aikavälin maksuvalmiuden turvaamiseksi ylläpidetään riittävää likviditeettireserviä.

Markkinariski

Pankkitoiminnan markkinariskejä syntyy jäsenluottolaitosten rahoitustaseista, jotka koostuvat anto- ja ottolainauksesta, markkinaehtoisesta jälleenrahoituksesta sekä sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Markkinariskiasema säilyi tilikauden aikana maltillisena. Pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on rahoitustaseen korkoriski, jota seurataan ja rajoitetaan sekä nykyarvomenetelmän että tulosriskimallin kautta. Pankkitoiminnan korkoriski mitattuna yhden prosenttiyksikön koronlaskun vaikutuksena 12 kuukauden korkokatteeseen oli 31.12.2017 4,4 (3,5) miljoonaa euroa. Markkinariskiä syntyy myös jäsenluottolaitosten sijoitustoiminnasta, jonka pääasial-

liset tarkoitukset ovat rahoitusylijäämän sijoittaminen ja likviditeettireservin ylläpitäminen. Jäsenluottolaitosten liiketoimintaan ei kuulu varsinaista kaupankäyntitoimintaa (trading).

Sijoitustoiminnasta syntyvää markkinariskiä rajoitetaan omaisuusluokkien allokaation kautta sekä omaisuusluokittain, riskilajeittain ja vastapuolittain asetettavilla riskirajoilla. Luotonannossa ei oteta lainkaan valuuttariskiä. Jäsenluottolaitos voi tehdä vain yhteenliittymän riskienvalvontatoiminnon luvalla suoria valuuttamääräisiä sijoituksia, sijoituksia strukturoituihin tuotteisiin tai johdannaissopimuksia. Johdannaisten käyttö on rajoitettu rahoitustaseen korkoriskin suojaustarkoitukseen.

Operatiiviset riskit

Operatiivisten riskien toteutumista pyritään minimoimaan henkilöstön jatkuvalla kehittämisellä ja kattavilla toimintaohjeilla, sekä sisäisen valvonnan toimenpiteillä muun muassa eriyttämällä mahdollisuuksien mukaan asioiden valmistelu, päätöksenteko, toimeenpano ja valvonta toisistaan.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka riskien valvontatoiminto katselmoi. Lisäksi jäsenluottolaitokset suorittavat säännöllisesti operatiivisten riskien itsearvioinnin. Osa operatiivisten riskien aiheuttamista tappioista suojataan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuus-suunnittelulla.

VAKUUTUSTOIMINNAN RISKIT

Tarkastelukaudella merkittävimmät vakuutusriskit ovat liittyneet liiketoiminnan kannattavuuskehitykseen keskitetyen erityisesti hinnoittelun ja asiakasvalinnan kehittämiseen sekä liiketoiminnan volyymien riittävään kasvattamiseen kannattavuusnäkökulma huomioiden.

Merkittävimmät operatiiviset riskit liittyvät edelleen IT-järjestelmäkokonaisuuden rakentamiseen ja vakuutustoiminnan prosessien hallittuun skaalaamiseen ja kehittämiseen myynti-, asiakas- ja korvausvolyymeiden kasvaessa. Tietoturvariskit ovat verkossa toimivalle yhtiölle merkittäviä, joten niiden hallintaan panostetaan voimakkaasti. Henkilöstöriski on huomattava yhtiön suhteellisen pienen organisaation johdosta, tosin omaa

organisaatiota ja kumppanuuksia kehitetään jatkuvasti riskien vähentämiseksi. Vakuutusyhtiön sijoitustoiminnan riskitaso on maltillinen ja keskeisimmät riskit ovat osake-, luotto- ja korkoriski.

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n hallitus hyväksyy vuosittain yhtiön riskienhallintasuunnitelman.

VAKAVARAISUUDEN HALLINTA

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan yhteenliittymän liiketoimintastrategiasta ja -suunnitelmasta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan yhteenliittymän häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteeseen pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten strategiaprosessiin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä johtamiseen.

Jäsenluottolaitokset tunnistavat ja arvioivat toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittavat riskinkantokykynsä vastaamaan riskien yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi pankki asettaa riskiperusteiset pääomavoitteet ja laatii pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Pääomasuunnitelman laatimisessa käytetään yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa yhtenäisiä, keskusyhteisön riskien valvontatoiminnon määrittelemiä laskentamenetelmiä. Jäsenluottolaitokset on katsauskauden aikana Finanssivalvonnan myöntämän luvan nojalla vapautettu keskusyhteisön päätöksellä omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille sekä suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenluottolaitosten välisille erille.

POP Pankkien yhteenliittymän omat varat muodostuvat jäsenosuuksista, vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, POP Osuuksista, kertyneistä voittovaroista sekä muista vapaista rahastoista. EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 ei tunnista jäsenosuuspankkien aiemmin käyttämiä lisäosuuksia pääomainstrumentiksi. Lisäosuus ei ole uuden sääntelyn mukaan enää jäsenosuuspankkien omien varojen erä. Vakavaraisuusasetusta on sovellettu 1.1.2014 alkaen, mutta lisäosuuksia koskevien siirtymäsääntösten osalta soveltaminen muuttuu asteittain. Osa yhteenliittymän jäsenosuuspankeista on vuodesta 2015 lähtien laskenut liikkeelle uutta, omiin varoihin laskettavaa pääomainstrumenttia, POP Osuutta. POP Osuuksia oli vuoden 2017 lopus-

sa laskettu liikkeelle yhteensä 53,6 (43,5) miljoonaa euroa. Uusmerkinnän lisäksi vanhoja lisäosuuksia on muunnettu POP Osuukseksi.

Vuoden 2017 lopussa POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuus oli hyvällä tasolla. Yhteenliittymän vakavaraisuussuhde oli 21,2 (21,3) prosenttia ja ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%) 20,9 (20,9) prosenttia. Yhteenliittymä ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin.

Lakisäiteinen alaraja vakavaraisuussuhteelle on 8 prosenttia ja ydinpääomalle 4,5 prosenttia. Vuoden 2015 alussa otettiin 8 prosentin vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi käyttöön kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 prosenttia sekä muuttuva lisäpääomavaatimus, jonka viranomaiset voivat tarvittaessa asettaa 0 - 2,5 prosentin tasolle. Muuttuva lisäpääomavaatimus

määräytyy luottolaitoksen taseessa olevien vastuiden kotimaan mukaan. Finanssivalvonta ei ole toistaiseksi asettanut muuttuvaa lisäpääomavaatimusta suomalaisille vastuille, joista yhteenliittymän jäsenluottolaitosten luotto- ja vastapuoliriski lähes kokonaan muodostuu.

Kriisinratkaisusuunnitelma

POP Pankki -ryhmän kriisinratkaisusuunnitelman laatiminen on käynnistetty tilikauden aikana. POP Pankki -ryhmän kriisinratkaisuviranomainen on Rahoitusvakausvirasto. Prosessin tuloksena Rahoitusvakausvirasto tulee määrittämään POP Pankkien yhteenliittymälle kriisinratkaisusta annetun lain (1194/2014) 8 luvun 7 §:ssä tarkoitetun omien varojen ja alentamiskelpoisten velkojen vähimmäismäärän.

VAKAVARAISUUDEN YHTEENVETO

(1000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Omat varat		
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	509 965	486 655
Vähennykset ydinpääomasta	-10 271	-5 245
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	499 694	481 410
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	4 980	6 897
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	4 980	6 897
Ensisijainen pääoma (T1 = CET1 + AT1)	504 674	488 307
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	2 490	2 759
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
Toissijainen pääoma (T2) yhteensä	2 490	2 759
Omat varat yhteensä (TC = T1 + T2)	507 164	491 065
Riskipainotetut erät yhteensä	2 395 591	2 308 526
josta luottoriskin osuus	2 165 067	2 084 072
josta vastuun arvonoikaisuriski (CVA)	270	1 321
josta markkinariskin osuus (valuuttakurssiriski)	25 571	25 597
josta operatiivisen riskin osuus	204 682	197 536
Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomapuskuri (2,5 %)	59 890	57 713
Vastasyklinen pääomapuskuri	285	222
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%)	20,9 %	20,9 %
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla (T1-%)	21,1 %	21,2 %
Kokonaisvakavaraisuussuhde (TC-%)	21,2 %	21,3 %
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma (T1)	504 674	488 307
Vastuut yhteensä	4 327 162	4 291 563
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	11,7 %	11,4 %

Tallettajan ja sijoittajan suoja

Talletussuojasta säädetään rahoitusvakausviranomaisesta annetussa laissa. Lain mukaan talletussuojasta vastaa Rahoitusvakausvirasto, jonka hallinnoima rahoitusvakausrahasto muodostuu kriisinratkaisurahastosta ja talletussuojarahastosta. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajan samassa talletuspankissa olevat korvauskelpoiset talletukset, kuitenkin yhteensä enintään 100 000 euroa. Talletussuojarahaston maksut katettiin tilikaudella aiemman kansallisen talletussuojarahaston varoista.

Talletuspankkien yhteenliittymän jäsenenä olevia talletuspankkeja pidetään talletussuojan kannalta yhtenä talletuspankkina. Tämän johdosta saman tallettajan talletussuoja kaikista POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa (POP Pankit ja Bonum Pankki Oyj) olevista talletuksista on yhteensä 100 000 euroa.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymän jäsenluottolaitoksia pidetään sijoittajan suojan kannalta yhtenä pankkina. Korvausrahastosta korvataan enintään 20 000 euroa.

POP Pankkiliitto osk:n hallinto

POP Pankkiliitto osk:n jäseniä ovat 26 jäsenosuuspankkia (POP Pankkia) ja Bonum Pankki Oyj. Jäsenosuuspankit käyttävät sääntöjen mukaista äänivaltaa POP Pankkiliiton osuuskunnan kokouksessa, joka nimittää hallintoneuvoston. Sääntöjen mukaan Bonum Pankki Oyj:llä liiton tytäryhtiönä ei ole äänivaltaa osuuskunnan kokouksessa.

POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvostoon kuuluu sääntöjen mukaan vähintään kolme (3) ja enintään kolmekymmentäneljä (34) osuuskunnan kokouksen valitsemaa jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta on valittava yksi (1) jäsen, ei kuitenkaan jäsenluottolaitoksena toimivasta keskusyhteisön tytäryhteisöstä.

Hallintoneuvostoon kuului vuonna 2017 yhteensä 26 jäsentä siten, että jokaisesta jäsenluottolaitoksesta valittiin yksi (1) jäsen. Hallintoneuvoston puheenjohtajaksi ja varapuheenjohtajaksi voidaan valita vain jäsenluottolaitoksen hallituksen tai hallintoneuvoston puheenjohtaja. Hallintoneuvoston puheenjohtajana toimi Hannu Saarimäki (Keuruun Osuuspankin hallituksen puheen-

johtaja) ja varapuheenjohtajana Harri Takala (Pohjanmaan Osuuspankin hallituksen puheenjohtaja).

POP Pankkiliitto osk:n hallitukseen kuuluu vähintään viisi (5) ja enintään seitsemän (7) hallintoneuvoston valitsemaa jäsentä siten, että kultakin sääntöjen mukaiselta yhteistoiminta-alueelta valitaan vähintään yksi (1) jäsen. Hallituksen jäsenistä enemmistön tulee olla työtai toimitushteessa jäsenluottolaitokseen. Hallituksen jäsenten toimikausi on kolme vuotta luettuna hallintoneuvoston valinnasta päättäneen kokouksen päättymisestä hallintoneuvoston kolmen vuoden kuluttua seuraavan valinnoista päättävän kokouksen päättymiseen. Näistä jäsenistä eroaa vuosittain lähinnä kolmannesta oleva lukumäärä toimikauden mukaan.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

POP Pankkiliitto osk:n hallituksen jäseninä ovat toimineet seuraavat henkilöt:

Teemu Teljosuo, toimitusjohtaja
Kurikan Osuuspankki
hallituksen puheenjohtaja 18.1.2017 alkaen

Juha Niemelä, toimitusjohtaja
Liedon Osuuspankki
hallituksen varapuheenjohtaja

Petri Jaakkola, toimitusjohtaja
Lapuan Osuuspankki
hallituksen jäsen,
hallituksen puheenjohtaja 18.1.2017 asti

Ari Heikkilä, toimitusjohtaja
Konneveden Osuuspankki
hallituksen jäsen

Marja Pajulahti, toimitusjohtaja
SOS Lapsikyläsätiö
hallituksen jäsen

Soile Pusa, toimitusjohtaja
Siilinjärven Osuuspankki
hallituksen jäsen

Hannu Tuominiemi, toimitusjohtaja
Suupohjan Osuuspankki
hallituksen jäsen

POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtajana toimii **Pekka Lemettinen**. Toimitusjohtajan sijaisena toimi 5.4.2017 asti **Timo Hulkko** ja 5.4.2017 alkaen **Jaakko Pulli**.

POP Pankkiliitto osk:n tilintarkastajana toimii tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT **Johanna Gråsten**.

Henkilöstö ja palkitseminen

Henkilöstö

POP Pankki -ryhmään työsuhteessa vuoden 2017 lopussa oli 718 (741) henkilöä, joista pankkitoiminnassa 539 (565) henkilöä, vahinkovakuutustoiminnassa 116 (116) henkilöä ja muissa toiminnoissa 63 (60) henkilöä.

Palkitseminen

Palkitsemisjärjestelmällä tarkoitetaan niitä päätöksiä, sopimuksia, toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joita noudatetaan johdon ja henkilöstön palkitsemisessa.

Palkitseminen jakautuu kiinteään ja muuttuvaan palkanosaan. Kiinteällä palkanosalla tarkoitetaan tiettyyn ajanjaksoon sidottua palkkaa ja muuttuvalla palkanosalla palkkionsaajan suoritukseen tai taloudellisiin tekijöihin sidottua palkkiota. Muuttuva palkanosa käsittää sekä lyhyen että pitkän aikavälin palkitsemisen. Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana.

POP Pankki -ryhmässä muuttuva palkitseminen on yrityskohtaista. POP Pankki -ryhmässä ei ole käytössä yhtenäistä palkitsemisjärjestelmää. Palkitsemisjärjestelmät ovat kunkin jäsenluottolaitoksen tai yrityksen liiketoimintastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukaisia ja vastaavat yrityksen pitkän aikavälin etua. Palkitsemisjärjestelmät ovat sopusoinnussa hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa. Palkitseminen ei kannusta toiminnassa riskinottoon, joka ylittäisi jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävän riskitason.

Jäsenluottolaitoskohtaiset ja yrityskohtaiset palkitsemisjärjestelmät perustuvat EU-lainsäädäntöön, kansalliseen lainsäädäntöön sekä Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin.

Yhteiskuntavastuu

POP Pankki -ryhmän arvona on sekä asiakkaan että toimintaympäristön hyvinvoinnin edistäminen. Tätä POP Pankki -ryhmä toteuttaa kaikessa toiminnassaan jokapäiväisinä pieninä tekoina. Myös ryhmän yritysten

terveestä liiketoiminnasta ja kannattavuudesta huolehtiminen sekä pitkäjänteinen kehittäminen ovat osa yhteiskuntavastuuta.

POP Pankki -ryhmä maksoi tilikauden tuloksesta vuodelta 2017 veroja yhteensä 4,5 (6,3) miljoonaa euroa. POP Pankki -ryhmän pääyhtiöiden kotipaikat kattavat 28 eri paikkakuntaa, jolloin verot kohdentuvat hyvin niille alueille, joissa asiakkaat toimivat. Palkkoja POP Pankki -ryhmä maksoi yhteensä 32,3 (32,1) miljoonaa euroa.

Tilikauden jälkeiset tapahtumat

POP Pankkiliiton hallituksella ei ole tiedossa sellaisia tilikauden päättymisen jälkeisiä tapahtumia, joilla olisi olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä esitetyn informaation kannalta.

Vuoden 2018 näkymät

POP Pankki -ryhmän vuoden 2018 tuloksen arvioidaan muodostuvan pienemmäksi kuin vuoden 2017 tulos johtuen haasteellisesta korkoympäristöstä ja ryhmän strategisten kehittämistoimenpiteiden vaatimista panostuksista. Finanssialan kehityksessä korostuu edelleen digitalisaatio ja varautuminen merkittäviä järjestelmämuutoksia vaativiin sääntelymuutoksiin, kuten uusi maksupalveludirektiivi (PSD2) ja EU:n tietosuojasetus (GDPR). Matala korkotaso luo haasteita erityisesti talletusvarainhankintaan nojautuvalle vähittäispankkitoiminnalle. Vuoden 2018 aikana kilpailun odotetaan lisääntyvän, kun PSD2 madaltaa kynnystä luoda kilpailuvia palveluja perinteisille pankkipalveluille.

Rahoitusvarojen arvostamista koskeva IFRS 9 -standardi vaikuttaa jatkossa olennaisesti POP Pankki -ryhmän tulosraportointiin, erityisesti sijoitustoiminnan tuottojen ja rahoitusvarojen arvonalentumisten kirjaamisajankohtaan. Tämän ennakoitaan aiheuttavan lisääntyvää tulosvolatiliteettia.

Lisätietoja:

Toimitusjohtaja Pekka Lemettinen, puh. 040 5035411
ja liiketoimintajohtaja Jaakko Pulli, puh. 050 4200925.

Tunnuslukujen laskentakaavat

Liikevaihto:

Korkotuotot, palkkiotuotot, kaupankäynnin nettotuotot, sijoitustoiminnan nettotuotot, vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot, liiketoiminnan muut tuotot, suojauslaskennan nettotuotot

Liiketoiminnan tuotot yhteensä:

Korkokate, palkkiotuotot ja -kulut netto, kaupankäynnin nettotuotot, sijoitustoiminnan nettotuotot, vahinkovakuutus-toiminnan nettotuotot, liiketoiminnan muut tuotot, suojauslaskennan nettotuotot

Liiketoiminnan kulut yhteensä:

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut (ei sisällä poistoja)

Kulu-tuottosuhte, %

$$\frac{\text{Liiketoiminnan kulut yhteensä}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä (ilman poistoja)}} \times 100$$

Oman pääoman tuotto (ROE), %

$$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Koko pääoman tuotto (ROA), %

$$\frac{\text{Tilikauden tulos}}{\text{Taseen loppusumma keskimäärin (tilikauden alun ja lopun keskiarvo)}} \times 100$$

Omavaraisuusaste, %

$$\frac{\text{Oma pääoma ja määräysvallattomien osuus}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$$

Ydinvakavaraisuussuhde (CET1), %

$$\frac{\text{Ydinpääoma (CET1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}} \times 100$$

Ensisijainen pääomasuhde (T1), %

$$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}} \times 100$$

Vakavaraisuussuhde (TC), %

$$\frac{\text{Omat varat yhteensä (TC)}}{\text{Riskipainotetut saamiset yhteensä}} \times 100$$

Vähimmäisomavaraisuusaste (*leverage ratio*), %

$$\frac{\text{Ensisijainen pääoma (T1)}}{\text{Vähimmäisomavaraisuusasteen vastuiden kokonaismäärä}} \times 100$$

Maksuvalmiusvaatimus (*LCR*), %

$$\frac{\text{Likvidit varat}}{\text{Likviditeetin ulosvirtaukset - likviditeetin sisäänvirtaukset stressitilanteessa}} \times 100$$

Vakuutustoiminnan tunnusluvut

Liikekulut:

Henkilöstökulut, liiketoiminnan muut kulut, poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

Vahinkosuhte, %

$$\frac{\text{Korvauskulut (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

Liikekulusuhde, %

$$\frac{\text{Liikekulut}}{\text{Vakuutusmaksutuotot (jälleenvakuuttajien osuuden jälkeen)}} \times 100$$

POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS 31.12.2017

POP Pankki -ryhmän tuloslaskelma

(1 000 euroa)	Liite	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016	Muutos, %
Korkotuotot		77 214	80 324	-3,9 %
Korkokulut		-14 746	-17 907	-17,7 %
Korkokate	6	62 469	62 417	0,1 %
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	7	28 446	28 369	0,3 %
Kaupankäynnin nettotuotot	8	304	542	-43,9 %
Sijoitustoiminnan nettotuotot	9	13 208	8 945	47,7 %
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	10	9 712	8 078	20,2 %
Liiketoiminnan muut tuotot	11	4 747	6 501	-27,0 %
Liiketoiminnan tuotot yhteensä		118 885	114 851	3,5 %
Henkilöstökulut	12	-39 720	-40 062	-0,9 %
Liiketoiminnan muut kulut	13	-47 170	-45 672	3,3 %
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	14	-7 516	-5 429	38,4 %
Liiketoiminnan kulut yhteensä		-94 406	-91 162	3,6 %
Arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista	20	-4 991	-6 731	-25,8 %
Tulos ennen veroja		19 488	16 958	14,9 %
Tuloverot	15	-3 745	-6 618	-43,4 %
Tilikauden tulos		15 744	10 340	52,3 %
Josta				
POP Pankkien omistajien osuus		15 759	10 260	53,6 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		-15	80	...
Yhteensä		15 744	10 340	52,3 %

POP Pankki -ryhmän laaja tuloslaskelma

(1 000 euroa)	Liite	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016	Muutos, %
Tilikauden tulos		15 744	10 340	52,3 %
Muut laajan tuloksen erät				
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi				
Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden uudelleenmäärittämisestä johtuvat voitot/tappiot	38	-709	-135	425,3 %
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi				
Käyvän arvon rahaston muutos				
Myytavissä olevista rahoitusvaroista	33	-1 868	6 434	...
Tilikauden laaja tulos		13 167	16 639	-20,9 %
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen				
POP Pankkien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		13 182	16 559	-20,4 %
Määräysvallattomien omistajien osuus tilikauden laajasta tuloksesta		-15	80	...
Tilikauden laaja tulos yhteensä		13 167	16 639	-20,9 %

POP Pankki -ryhmän tase

(1 000 euroa)	Liite	31.12.2017	31.12.2016	Muutos, %
Varat				
Käteiset varat	18	82 843	99 174	-16,5 %
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	19	1 262	1 681	-24,9 %
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	20	39 258	73 515	-46,6 %
Lainat ja saamiset asiakkailta	20	3 325 363	3 188 681	4,3 %
Johdannaiset	21	647	2 541	-74,5 %
Sijoitusomaisuus	22	713 226	754 362	-5,5 %
Vahinkovakuutustoiminnan varat	23	46 236	42 915	7,7 %
Aineettomat hyödykkeet	24	11 003	13 566	-18,9 %
Aineelliset hyödykkeet	25	33 028	35 604	-7,2 %
Muut varat	26	19 956	15 459	29,1 %
Verosaamiset	27	3 015	1 920	57,1 %
Varat yhteensä		4 275 838	4 229 417	1,1 %
Velat				
Velat luottolaitoksille	28	6 964	11 385	-38,8 %
Velat asiakkaille	28	3 554 357	3 505 090	1,4 %
Vahinkovakuutustoiminnan velat	29	34 153	32 420	5,3 %
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	30	109 713	100 220	9,5 %
Lisäosuuspääoma	31	26 219	37 512	-30,1 %
Muut velat	32	33 221	52 764	-37,0 %
Verovelat	27	25 562	27 006	-5,3 %
Velat yhteensä		3 790 189	3 766 396	0,6 %
Oma pääoma				
Osuuspääoma				
Jäsenosuudet		9 217	9 051	1,8 %
POP Osuudet		53 574	43 508	23,1 %
Osuuspääoma yhteensä	33	62 791	52 559	19,5 %
Rahastot	33	157 779	155 086	1,7 %
Kertyneet voittovarot	33	264 631	254 913	3,8 %
POP Pankki-ryhmän omistajien osuus yhteensä		485 201	462 558	4,9 %
Määräysvallattomien omistajien osuus		448	463	-3,2 %
Oma pääoma yhteensä		485 649	463 021	4,9 %
Velat ja oma pääoma yhteensä		4 275 838	4 229 417	1,1 %

Laskelma POP Pankki -ryhmän oman pääoman muutoksista

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2017	52 559	10 717	144 369	254 913	462 558	463	463 021
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	15 759	15 759	-15	15 744
Muut laajan tuloksen erät	-	-1 868	-	-709	-2 577	-	-2 577
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	-1 868	-	15 050	13 182	-15	13 167
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	10 231	-	-	-52	10 179	-	10 179
Voitonjako	-	-	-	-718	-718	-	-718
Rahastosiirrot	-	-	4 614	-4 614	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	10 231	-	4 614	-5 384	9 461	-	9 461
Oma pääoma 31.12.2017	62 791	8 849	148 983	264 579	485 201	448	485 649

(1 000 euroa)	Osuus- pääoma	Käyvän arvon rahasto	Muut rahastot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2016	26 809	4 283	151 798	237 566	420 455	3 261	423 716
Tilikauden laaja tulos							
Tilikauden tulos	-	-	-	10 260	10 260	80	10 340
Muut laajan tuloksen erät	-	6 434	-	-135	6 299	-	6 299
Tilikauden laaja tulos yhteensä	-	6 434	-	10 125	16 559	80	16 639
Liiketoimet omistajien kanssa							
Osuuspääoman lisäys	25 750	-	-	-	25 750	-	25 750
Voitonjako	-	-	-	-74	-74	-	-74
Rahastosiirrot	-	-	3 135	-3 135	-	-	-
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä	25 750	-	3 135	-3 209	25 677	-	25 677
Muut muutokset							
Muutokset tytäryhteisöjen omistusosuuksissa	-	-	-10 564	10 431	-133	-2 878	-3 011
Muut muutokset yhteensä	-	-	-10 564	10 431	-133	-2 878	-3 011
Oma pääoma 31.12.2016	52 559	10 717	144 369	254 913	462 558	463	463 021

Määräysvallattomien osuus POP Pankki -ryhmän omasta pääomasta pieneni vertailukaudella merkittävästi johtuen POP Pankkien vakuusrahaston purkamisesta kesäkuussa 2016.

POP Pankki -ryhmän rahavirtalaskelma

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden tulos	15 744	10 340
Oikaisut tilikauden tulokseen	20 016	26 305
Liiketoiminnan varojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-113 836	-256 264
Saamiset luottolaitoksilta	10 598	39 360
Saamiset asiakkailta	-141 611	-181 043
Sijoitusomaisuus	39 842	-121 519
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-3 693	-5 305
Muut varat	-18 972	12 243
Liiketoiminnan velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	30 031	108 416
Velat luottolaitoksille	-4 421	-101 398
Velat asiakkaille	51 254	165 248
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	9 494	76 032
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-954	156
Muut velat	-19 738	-27 414
Maksetut tuloverot	-5 604	-4 208
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä	-48 046	-111 203
Investointien rahavirta		
Muiden sijoitusten muutokset	-	15 060
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-3 886	-7 848
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden myynnit	2 428	3 953
Investointien rahavirta yhteensä	-1 459	11 165
Rahoituksen rahavirta		
Osuuspääoman lisäykset netto	10 231	12 958
Maksetut osuuspääoman korot ja muu voitonjako	-718	-74
Muut oman pääoman erien muutokset	-	-2 822
Rahoituksen rahavirta yhteensä	9 514	10 062
Rahavarojen muutos		
Rahavarat tilikauden alussa	146 338	236 314
Rahavarat katsauskauden lopussa	106 347	146 338
Rahavarojen nettomuutos	-39 991	-89 976

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Saadut korot	77 654	90 334
Maksetut korot	16 103	23 388
Saadut osingot	2 312	1 929
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut		
Erät, joihin ei liity maksutapahtumaa ja muut oikaisut		
Saamisten arvonalentumiset	5 016	6 731
Poistot	9 468	7 040
Vakuutustekninen vastuovelka	2 687	5 880
Muut	2 845	6 654
Tilikauden tulokseen tehdyt oikaisut	20 016	26 305
Rahavarat		
Käteiset varat	82 843	99 174
Vaadittaessa maksettavat saamiset luottolaitoksilta	23 504	47 164
Yhteensä	106 347	146 338

LIITTEET

TILINPÄÄTÖKSEN LAADINTAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 1 POP Pankki -ryhmä ja IFRS-tilinpäätöksen laajuus

POP Pankki -ryhmä (jäljempänä myös Ryhmä) on POP Pankkien ja POP Pankkiliitto osk:n sekä niiden tytäryhteisöjen sekä yhteisessä määräysvallassa olevien yhteisöjen muodostama finanssiryhmä, joka toimii Suomessa. POP Pankit ovat itsenäisiä, alueellisesti ja paikallisesti toimivia osuuspankkeja. POP Pankkiliitto osk toimii Ryhmän keskusyhteisönä. POP Pankki -ryhmän palvelut kattavat henkilöasiakkaiden, pienten yritysten sekä maa- ja metsätalousyritysten maksuliike-, kortti-, säästämisen- ja sijoitus- sekä rahoituspalvelut. Vähittäispankkipalvelujen lisäksi Ryhmä tarjoaa vahinkovakuutuspalveluja henkilöasiakkaille.

POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitoksia ovat 26 osuuspankkia sekä jäsenosuuspankkien keskusluottolaitoksena toimiva Bonum Pankki Oyj. POP Pankkien yhteenliittymä on laissa talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki) määritelty juridinen kokonaisuus, jossa jäsenluottolaitoksilla ja keskusyhteisöllä on vastuu toistensa veloista ja sitoumuksista. POP Pankkien yhteenliittymän muodostavat keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk, sen jäsenluottolaitokset, näiden konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset sekä sellaiset luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Jäsenluottolaitosten konsolidointiryhmiin kuuluvat yritykset ovat pääasiassa kiinteistöyhtiöitä.

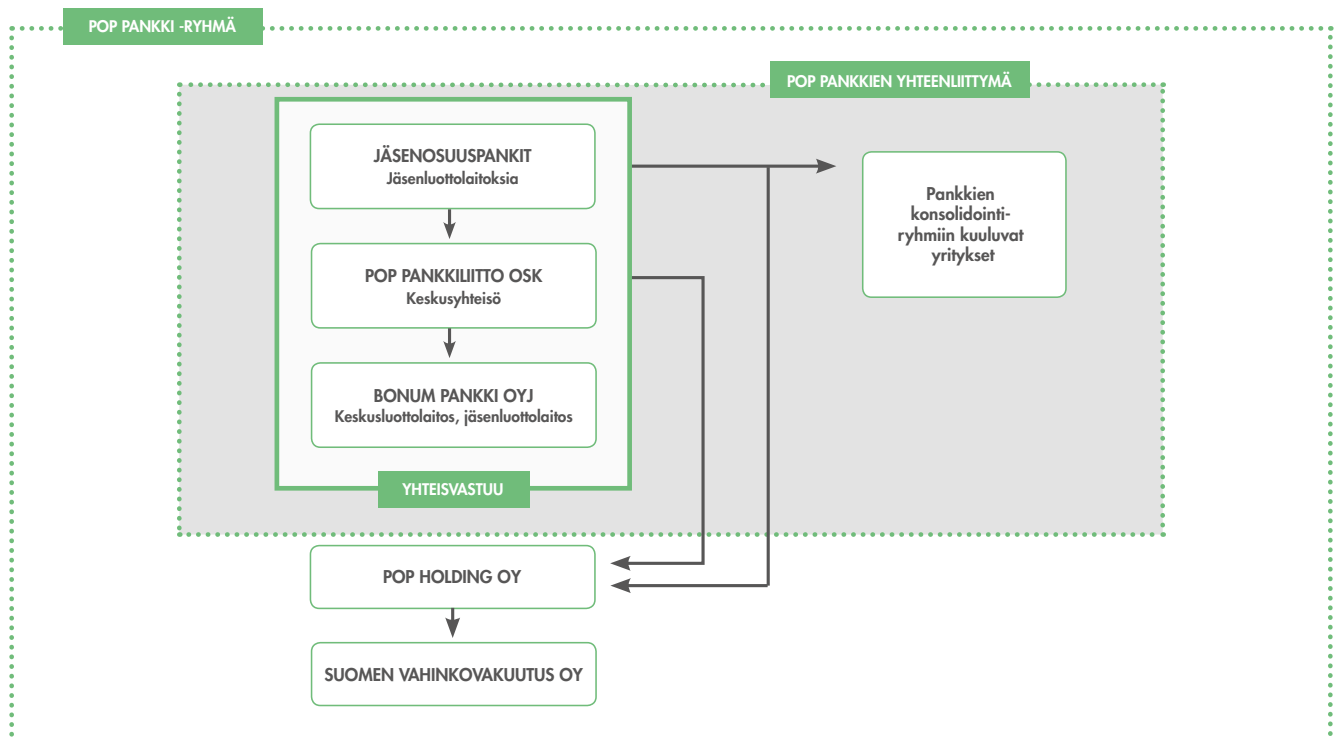
POP Pankki -ryhmään kuuluu POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen lisäksi myös muita yhteisöjä. Merkittävimmät POP Pankki -ryhmään sisältyvät yhteenliittymään kuulumattomat yhteisöt ovat POP Holding Oy ja sen kokonaan omistama Suomen Vahinkovakuutus Oy, jotka eivät ole keskinäisen vastuun piirissä.

POP Pankkien yhteenliittymä aloitti toimintansa 31.12.2015. Yhteenliittymälain mukaan keskusyhteisön on laadittava keskusyhteisön ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä tilinpäätös noudattaen kansainvälisiä IFRS-tilinpäätösstandardeja.

POP Pankki -ryhmä ei muodosta kirjanpitolain 1336/1997 mukaista konsernia, eikä luottolaitostoiminnasta annetussa laissa 610/2014 määriteltyä konsolidointiryhmää. POP Pankkiliitto osk:lla tai sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden kansainvälisten IFRS-tilinpäätösstandardien mukaista määräysvaltaa, eikä Ryhmälle siten voida määritellä emoyhtiötä. Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankkiliitto osk:n hallitus on määritellyt Ryhmälle sen rakenteeseen soveltuvat tilinpäätösperiaatteet siltä osin, kuin IFRS-tilinpäätösstandardit eivät huomioi Ryhmän rakennetta. Tilinpäätösperiaatteet, jotka sisältävät kuvauksen jäsenosuuspankkien muodostamasta laskentateknisestä emoyhtiöstä, on esitetty liitteessä 2. Laskentatekniseen emoyhtiöön kuuluvat jäsenosuuspankit sekä muut Ryhmän IFRS-tilinpäätöseen yhdistellyt yritykset on lueteltu liitteessä 40.

Seuraavassa kuvassa on esitetty POP Pankki -ryhmän rakenne sekä yhteenliittymään ja yhteisvastuun piiriin kuuluvat yhteisöt.

POP Pankki -ryhmä, POP Pankkien yhteenliittymä ja yhteisvastuu

Yhteenliittymälaisissa säädetään. POP Pankkiliitto osk:n kotipaikka on Helsinki ja sen osoite on Hevosenkentä 3, 02600 Espoo.

POP Pankkiliitto osk on laatinut Yhteenliittymälain mukaisesti POP Pankki -ryhmän yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen. POP Pankkiliitto osk:n hallitus on hyväksynyt toimintakertomuksen ja yhdistellyn tilinpäätöksen

15.2.2018. Tilinpäätös annetaan tiedoksi POP Pankkiliiton osuuskunnan kokoukselle 5.4.2018.

Jäljennökset POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksestä sekä tilinpäätöstiedotteesta ovat saatavissa keskusyhteisön toimitiloista osoitteesta Hevosenkentä 3, 02600 Espoo tai sähköisesti osoitteessa www.poppankki.fi.

LIITE 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet

1. YLEISTÄ

POP Pankki -ryhmän (jäljempänä myös Ryhmä) yhdistelty tilinpäätös on laadittu EU:ssa hyväksytyjä kansainvälisiä IFRS-standardeja (International Financial Reporting Standards) sekä standardeja koskevia tulkintoja (IFRIC) noudattaen. Tilinpäätöksen liitetietojen laadinnassa on huomioitu myös suomalaisen kirjanpitoja yhteisölain-säädännön sekä viranomaismääräysten vaatimukset.

POP Pankki -ryhmän velvollisuus laatia tilinpäätös kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti perustuu Lakiin talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki).

POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös esitetään tuhansina euroina, ellei toisin ole ilmoitettu. Liitetietojen luvut on pyöristetty, joten yksittäisten lukujen yhteenlaskettu summa saattaa poiketa taulukossa tai laskelmassa esitetyistä summista. Muut kuin euromääräiset varat ja velat on muutettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssiin.

Arvostuksen yhteydessä syntyneet kurssierot on kirjattu tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Vahinkovakuutustoiminnasta syntyneet kurssierot on kirjattu vakuutustoiminnan nettotuottoihin. Kaikkien POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhtiöiden toimintavaluutta on euro.

POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja, myytävissä olevia rahoitusvaroja, käyvän arvon suojausten suojauskohteita (suojatun riskin osalta) ja käyvän arvon suojauksessa käytettyjä suojaavia johdannaisia, jotka on arvostettu käypään arvoon. POP Pankki -ryhmä esittää EU:n vakavaraisuusasetuksen 575/2013 mukaiset Pileri III-vakavaraisuustiedot tilinpäätöksen liitetiedoissa.

2. YHDISTELYPERIAATTEET

2.1 Laskentatekninen emoyhtiö

Yhteenliittymälain mukaan POP Pankki -ryhmän yhdistelty tilinpäätös on laadittava keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk:n ja sen jäsenluottolaitosten tilinpäätösten tai konsernitilinpäätösten yhdistelmänä. Yhdistelty tilinpäätös käsittää myös sellaiset yhteisöt, joissa edellä tarkoitetuilla yhteisöillä yhdessä on määräysvalta.

POP Pankkiliitto osk:lla ja sen jäsenosuuspankeilla ei ole toisiinsa nähden määräysvaltaa, minkä vuoksi POP Pankki -ryhmälle ei voida määrittellä emoyhtiötä. IFRS-tilinpäätöksessä POP Pankki -ryhmälle on muodostettu jäsenosuuspankeista niin kutsuttu laskentatekninen emoyhtiö. Jäsenosuuspankeilla ja keskusyhteisöllä on yksin tai yhdessä määräysvalta muihin Ryhmän IFRS-tilinpäätökseen yhdisteltäviin yhteisöihin. Laskentateknisen emoyhtiön keskinäinen omistus, sisäiset liiketapahtumat, keskinäiset saamiset ja velat sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu. Ryhmän omaan pääomaan luettava osuuspääoma muodostuu sellaisista jäsenosuuspankkeiden osuismaksuista, joita koskee pankin ehdoton oikeus kieltäytyä lunastamasta.

2.2 Tytäryhtiöt ja yhteisjärjestelyt

POP Pankki -ryhmän tilinpäätös sisältää laskentateknisen emoyhtiön ja sen tytäryhtiöiden tilinpäätökset. Tytäryhtiöiksi katsotaan ne yhtiöt, joissa Ryhmällä on määräysvalta. Ryhmällä on yrityksessä määräysvalta, jos sillä on yritystä koskeva valta ja se altistuu yrityksen muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon ja Ryhmä pystyy käyttämään yritystä koskevaa valtaansa ja näin vaikuttamaan saamansa tuoton määrään. Ryhmän määräysvalta perustuu äänivaltaan.

POP Pankki -ryhmän keskinäinen omistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Kaikki ryhmän sisäiset liiketapahtumat, sisäiset saamiset ja velat, sisäiset realisoitumattomat voitot sekä sisäinen voitonjako on eliminoitu Ryhmän yhdistellyssä tilinpäätöksessä.

Yhteinen toiminto on yhteisjärjestely, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen määräysvalta ja järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja velkoja koskevia veloitteita. Ryhmän tilinpäätökseen yhdistellään yhteisinä toimintoina keskinäiset kiinteistöyhtiöt. Niiden tuloslaskelmaerät, varat ja velat yhdistellään Ryhmän omistusosuuden mukaisesti.

2.3 Määräysvallattomien omistajien osuudet

Määräysvallattomien omistajien osuus POP Pankki -ryhmän omasta pääomasta, tilikauden tuloksesta ja muista laajan tuloksen eristä esitetään erillisinä erinäin Ryhmän tuloslaskelmassa, laajassa tuloslaskelmassa ja taseessa. Osuus tilikauden tuloksesta ja laajasta tuloksesta kohdistetaan määräysvallattomille omista-

jille siinäkin tapauksessa, että se johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomien omistajien osuus esitetään taseessa osana omaa pääomaa.

3. RAHOITUSINSTRUMENTIT

3.1 Luokittelu ja kirjaaminen taseessa

Rahoitusvarat ja -velat on luokiteltu alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin mukaisesti seuraaviin arvostusluokkiin:

- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat
- Myytävissä olevat rahoitusvarat
- Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset
- Lainat ja muut saamiset
- Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat
- Muut rahoitusvelat

Rahoitusinstrumenttien kirjaaminen POP Pankki -ryhmän taseeseen ei ole riippuvainen arvostusta varten liitetiedoissa esitetystä luokittelusta. Taseeseen kirjattujen rahoitusvarojen ja -velkojen jako arvostusluokkiin esitetään liitetiedoissa. Rahoitusinstrumenttien ostot ja myynnit on kirjattu kaupantekopäivänä. Myönnetty lainat kirjataan taseeseen sinä päivänä, jona asiakas nostaa lainan. Liikkeeseen lasketut instrumentit kirjataan taseeseen sinä päivänä, jona asiakas tekee merkinnän.

Alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä kaikki rahoitusvarat ja -velat kirjataan käypään arvoon. Tulosvaikutteisesti käypään arvoon arvostettaviin rahoitusvaroihin ja -velkoihin liittyvät transaktiokulut kirjataan tuloslaskelmaan hankintahetkellä. Muiden rahoitusinstrumenttien transaktiokulut sisällytetään hankintameno.

Rahoitusvarat ja -velat netotetaan taseessa, jos POP Pankki -ryhmällä on tarkasteluhetkellä laillisesti toimeenpantavissa oleva kuittausoikeus tavanomaisessa liiketoiminnassa sekä laiminlyönti-, maksukyvyttömyys- ja konkurssitapauksissa ja sillä on aikomus ja kyky toteuttaa suoritukset nettomääräisesti. POP Pankki -ryhmä ei ole netottanut taseen rahoitusvaroja ja -velkoja.

Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun sopimusperusteinen oikeus rahoitusvaroihin kuuluvan erän rahavirtoihin lakkaa tai kun oikeudet on siirretty toiselle osapuolelle niin, että omistukseen liittyvät riskit ja edut on siirretty olennaisilta osin. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niiden velvoitteet on täytetty ja niiden voimassaolo on lakannut.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat muodostuvat strukturoiduista joukkovelkakirjalainoista ja kytkettyjä johdannaisia sisältävistä sijoituksista. Arvonmuutos kirjataan suoraan tuloslaskelmaan.

Myös johdannaiset kirjataan käypään arvoon tulosvaikutteisesti.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä oleviin rahoitusvaroihin kirjataan saamistodistukset sekä osakkeet ja osuudet, jotka eivät ole käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavia ja jotka saatetaan myydä ennen eräpäivää. Vakuutustoiminnan sijoitukset on luokiteltu myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon ja realisoitumaton arvonmuutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin. Muut kuin julkisesti noteeratut oman pääoman ehtoiset rahoitusvarat on kuitenkin arvostettu hankintameno tai arvonalentumisella alennettuun hankintameno, koska niiden käypää arvoa ei ole voitu luotettavasti määrittellä. Luovutuksen tai arvonalentumisen yhteydessä arvonmuutos kirjataan muista laajan tuloksen eristä tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Vakuutustoiminnan sijoitusten arvonmuutos kirjataan vakuutustoiminnan nettotuottoihin.

Eräpäivään asti pidettävät sijoitukset

POP Pankki -ryhmä on uudelleenluokitellut tilikaudella 2015 eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Uudelleenluokittelun vuoksi POP Pankki -ryhmä ei voi luokitella sijoituksia eräpäivään asti pidettäviin sijoituksiin tilikaudella 2016 ja 2017. Uudelleenluokittelu johtui Bonum Pankki Oyj:n sijoituspolitiikan muutoksesta, joka liittyy pankin vakavaraisuuden hallintaan ja sijoitusposition sopeuttamiseen vastaamaan liiketoiminnan volyymin odotettuja muutoksia.

Lainat ja muut saamiset

Lainoihin ja muihin saamisiin kirjataan saamiset luottolaitoksilta sekä saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun.

Muut rahoitusvelat

Muihin rahoitusvelkoihin kirjataan velat luottolaitoksilta, velat yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat. Muut rahoitusvelat merkitään taseeseen jaksotettuun hankintamenuun lukuun ottamatta johdannaissopimuksia.

3.2 Käyvän arvon määrittäminen

Käypä arvo on se hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa.

Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritetään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai, jos toimivia markkinoita ei ole, vakiintuneita arvostusmenetelmiä käyttäen. Markkinoiden katsotaan olevat toimivat, jos hintanoteerauksia on helposti ja säännönmukaisesti saatavissa ja ne kuvastavat todellisia ja säännönmukaisesti toistuvia, toisistaan riippumattomien osapuolten välisiä markkinatransaktioita.

Rahoitusvarojen noteerattuna markkinahintana käytetään sen hetkistä ostokurssia.

Mikäli markkinoilla on vakiintunut arvostuskäytäntö rahoitusinstrumentille, jolle ei saada suoraan markkinahintaa, käypä arvo perustuu markkinoilla yleisesti käytettyyn markkinahinnan laskentamalliin ja mallin käyttämien syöttötietojen markkinanoteerauksiin.

Mikäli arvostuskäytäntö ei ole markkinoilla vakiintunut, käytetään markkina-arvon määrityksessä asianomaiselle tuotteelle laadittua omaa arvostusmallia. Arvostusmallit pohjautuvat yleisesti käytettyihin laskentamenetelmiin ja kattavat kaikki ne osatekijät, jotka markkinaosapuolet ottaisivat huomioon hintaa asettaessaan. Arvostushintoina käytetään markkinatransaktioiden hintoja, diskontattuja rahavirtoja sekä toisen olennaisilta osin samanlaisen instrumentin tilinpäätöshetken käypää arvoa. Arvostusmenetelmissä otetaan

huomioon arvio luottoriskistä, käytettävistä diskonttaus-koroista, ennakaisen takaisinmaksun mahdollisuudesta ja muista sellaisista tekijöistä, jotka vaikuttavat rahoitusinstrumentin luotettavaan käyvän arvon määrittämiseen.

Rahoitusinstrumenttien käyvät arvot jaetaan kolmeen hierarkiatasoon sen mukaan, miten käypä arvo on määritetty:

- täysin samanlaisille varoille tai veloille toimivilla markkinoilla noteeratut käyvät arvot (taso 1)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen syöttötietoina muita kuin tason 1 noteerattuja hintoja, jotka ovat todennettavissa varoille tai veloille joko suoraan (esim. hintoina) tai välillisesti (esim. johdettuina hinnoista) (taso 2)
- käyvät arvot, jotka on määritetty käyttäen varoille tai veloille syöttötietoja, jotka eivät olennaisilta osin perustu todennettavissa oleviin markkinahintoihin (taso 3).

Se käypien arvojen hierarkian taso, jolle tietty käypään arvoon arvostettava erä kokonaisuudessaan luokitellaan, määritetään koko kyseisen käypään arvoon arvostetun erän kannalta merkittävän alimmalla tasolla olevan syöttötiedon perusteella. Syöttötiedon merkittävyys arvioidaan kyseisen käypään arvoon arvostettavan erän suhteen kokonaisuudessaan.

3.3 Johdannaissopimukset ja suojauslaskenta

POP Pankki -ryhmä voi suojaautua korkoriskiltä soveltamalla käyvän arvon tai rahavirran suojausta. Johdannaissopimuksia ei tehdä kaupankäyntitarkoituksessa. POP Pankki -ryhmä ei ole soveltanut esitettävillä tilikau-silla rahavirran suojausta.

Suojaavien johdannaissopimusten ja suojattavien instrumenttien välinen yhteys (suojaussuhde) ja suojauksen tehokkuus on dokumentoitu. Ryhmä soveltaa kiinteäkorkoiseen ottolainaukseen Euroopan Unionin hyväksymää IAS 39 -standardin mukaista suojauslaskennan ns. carve out -mallia, joka mahdollistaa sellaisten varojen ja velkojen suojaamisen yhtenä kokonaisuutena, joilla on samanlainen riskiprofiili (ns. macro hedging), mahdollistaen talletusten ottamisen mukaan suojauskohteeksi. Tavoitteena on vakauttaa korkokatetta sekä neutralisoida varojen ja velkojen mahdolliset käyvän arvon muutokset.

Johdannaissopimukset arvostetaan tilinpäätöksessä käypään arvoon ja arvonmuutokset kirjataan tulosvaikutteisesti.

Käyvän arvon suojauksella suojaudutaan kiinteäkorkoisen ottolainauksen käyvän arvon muutoksilta. Käyvän arvon kohteena oleva omaisuuserä arvostetaan suojauksen aikana suojatun riskin osalta käypään arvoon, vaikka se muuten arvostettaisiin jaksoitettuun hankintamenuun. Suojattavan kohteen käyvän arvon muutos kirjataan taseessa kyseisen erän oikaisuksi ja tuloslaskelmassa kaupankäynnin nettotuottoihin. Suojaavien johdannaisten korot esitetään korkokulujen oikaisuna ja arvostustulos kaupankäynnin nettotuotoissa.

3.4 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Muun kuin käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavan rahoitusvaran arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan, jos on saatu objektiivista näyttöä arvon alentumisesta. Objektiivista näyttöä arvioidaan jokaisen raportointikauden päättyessä.

Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytävissä olevien rahoitusvarojen arvonalentumisesta saatavaa objektiivista näyttöä voi olla esimerkiksi liikkeeseen laskijan tai velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, sopimusehtojen rikkominen, liikkeeseenlaskijan tai velallisen konkurssin tai muun uudelleenjärjestelyn muuttuminen todennäköiseksi, epäedulliset muutokset liikkeeseenlaskijan tai velallisen toimintaympäristössä taikka toimivien markkinoiden häviäminen rahoitusinstrumentilta. Jos raportointikauden päättyessä on saatu objektiivista näyttöä rahoitusvaran arvon alentumisesta, tehdään sijoitukselle arvonalentumistestaus.

Myös oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen käyvän arvon merkittävä tai pitkäaikainen lasku alle hankintamenuon on objektiivista näyttöä arvon alentumisesta ja johtaa arvonalentumistappion kirjaamiseen. Oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen arvonalentuminen on merkittävä, kun käypä arvo on yli 30 prosenttia alle instrumentin alkuperäisen hankintamenuon. Vertailukaudella sovellettu merkittävyyskriteeri oli 40 prosenttia. Arvonalentumisen katsotaan olevan pitkäaikainen, kun se on kestänyt yhtäjaksoisesti yli 12 kuukautta.

Arvonalentumistappion määrä on myytävissä olevan oman pääoman ehtoisen instrumentin hankintamenuon ja sen tilinpäätöspäivän käyvän arvon välinen erotus vähennettynä kyseisestä rahoitusvarasta aikaisemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappioilla. Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Myytävissä olevien oman pääoman ehtoisten rahoitusvarojen arvonalentumistappioita ei peruuteta tulosvaikutteisesti, vaan myöhempi arvonmuutos kirjataan muihin laajan tuloksen eriin.

Myytävissä olevan vieraan pääoman ehtoisen instrumentin arvonalentuminen määritetään pääasiassa sen hankintamenuon ja tulevaisuudessa kerrytettävissä olevien rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Riskittömän markkinakoron noususta johtuva käyvän arvon lasku ei johda arvonalentumistappion kirjaamiseen. Arvonalentumistappio kirjataan tuloslaskelmaan sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan liittyvä arvonalentumistappion määrän pieneneminen kirjataan tulosvaikutteisesti.

Lainat ja muut saamiset

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin saamisten arvonalentumiset arvioidaan ryhmäkohtaisesti samankaltaisten saamisten muodostamissa ryhmässä.

Saamiskohtainen arvonalentuminen kirjataan, kun on saatu objektiivista näyttöä siitä, että lainasta tai muusta saamisesta ei saada suoritusta sopimuksen mukaisesti.

Objektiivista näyttöä saamisen arvon alentumisesta voi olla esimerkiksi sopimusehtojen rikkominen, kuten koronmaksun tai lyhennysten viivästyminen tai maksamatta jääminen taikka velallisen konkurssi tai muu taloudellinen uudelleenjärjestely. Myös lainaehtoihin tehty muutos, joka johtuu asiakkaan taloudellisen tilan heikkenemisestä, on objektiivista näyttöä arvon alentumisesta. Arvonalentumisen arvioinnissa huomioidaan kaikki vastaiset rahavirrat diskontattuna nykyhetken saamisen alkuperäisellä efektiivisellä korkokannalla.

Vastaisten rahavirtojen määrittelyssä arvioidaan vakuudesta realisointihetkellä todennäköisesti saatava määrä vähennettynä realisoinnista aiheutuvilla kustannuksilla. Saamiskohtaisen arvonalentumisen määrä on lainan kirjanpitoarvon ja sen kerryttämien tulevien rahavirtojen nykyarvon välinen erotus.

Saamisryhmäkohtaista arvonalentumista arvioidaan ryhmittelemällä koko POP Pankki -ryhmän saamiset luottoriskiominaisuuksiltaan samankaltaisiin ryhmiin perustuen asiakasryhmiin. Saamisryhmäkohtaisina arvonalentumisina kirjataan sellaiset arvioidut arvonalentumistappiot, joiden arvioidaan tapahtuneen, mutta joita ei voida kohdistaa yksittäiselle saamiselle. Sellaisia saamia, joiden arvon alentumista on arvioitu saamiskohtaisesti ja joista on kirjattu arvonalentumistappio, ei oteta huomioon ryhmäkohtaista arvonalentumista arvioitaessa. Saamisryhmäkohtaisen arvonalentumisen määrittämisessä huomioidaan luottoriskiominaisuuksiltaan vastaavien saamisryhmien aikaisempi tappiokehitys. Saamisryhmäkohtaista tappiokehitystä mukautetaan johdon arvion perusteella kuvastamaan tarkasteluhetken olosuhteita. Kun arvonalentuminen pystytään kohdistamaan yksittäisestä saamisesta johtuvaksi, saaminen poistetaan saamisryhmäkohtaisesta arvonalentumistarkastelusta ja kirjataan saamiskohtainen arvonalentuminen.

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumistappiot kirjataan taseeseen käyttäen vähennystiliä, joka oikaisee saamisen kirjanpitoarvoa. Tuloslaskelmassa arvonalentumistappio kirjataan arvonalentumistappioihin lainoista ja muista saamisista. Mikäli arvonalentumistappion määrä myöhemmin pienenee, arvonalentumistappiota peruutetaan vastaavasti.

Lainat ja muut saamiset kirjataan pois taseesta, kun lainasta ei arvioida kertyvän enää suorituksia ja lopullinen tappio pystytään laskemaan. Taseesta pois kirjaamisen yhteydessä aiemmin kirjattu arvonalentuminen peruutetaan ja kirjataan lopullinen luottotappio. Myöhemmin taseesta pois kirjatuista saamisista saatavat suoritukset kirjataan tuloslaskelmaan arvonalentumistappioiden oikaisuksi.

4. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Merkittävimmät POP Pankki -ryhmän aineettomat hyödykkeet muodostuvat pankki- ja vakuutustoiminnan tietojärjestelmistä. Pankkitoiminnan aineettomat hyödykkeet ovat pääasiassa POP Pankki -ryhmän yhteistyökumppanin Oy Samlink Ab:n toimesta toteutettuja tietojärjestelmiä joihin POP Pankki -ryhmällä on IAS 38 Aineettomat hyödykkeet -standardissa tarkoitettu määräysvalta ja jotka tuottavat Ryhmälle taloudellista hyötyä. Suomen Vahinkovakuutus Oy on hankkinut tietojärjestelmänsä

ulkopuoliselta toimittajalta. POP Pankki -ryhmään kuuluva Suomen Vahinkovakuutus Oy on aktivoinut myös sisäisesti aikaansaatuja aineettomia hyödykkeitä.

Kaikilla Ryhmän aineettomilla hyödykkeillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika. Aineettomien hyödykkeiden hankintameno kirjataan poistoina kuluiksi tuloslaskelmaan hyödykkeiden arvioituihin taloudellisiin vaikutusaikoihin perustuen. Tietojärjestelmien arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat 3-5 vuotta ja muiden aineettomien hyödykkeiden 3-4 vuotta. Pankki- ja vakuutustoiminnan perusjärjestelmien arvioitu taloudellinen vaikutusaika voi olla edellä esitettyä pidempi, kuitenkin enintään 10 vuotta.

Aineettomien hyödykkeiden hankintamenojen poistot aloitetaan siitä hetkestä, kun omaisuserä on valmis käytettäväksi. Keskeneräisille aineettomille hyödykkeille suoritetaan arvonalentumistestaus vuosittain. Tutkimukset kirjataan kuluksi niiden toteutumishetkellä.

5. AINEELLISET HYÖDYKKEET JA SIIJOITUSKIINTEISTÖT

POP Pankki -ryhmän omistamat kiinteistöt on jaettu käytötarkoituksen mukaan omassa käytössä oleviin kiinteistöihin ja sijoituskiinteistöihin. Omassa käytössä olevat kiinteistöt merkitään taseessa aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituskiinteistöt sijoitusomaisuuteen.

Sijoituskiinteistöjen tarkoituksena on tuottaa vuokratuloja tai arvonnousua pääomalle. Jos kiinteistöä käytetään sekä omassa käytössä että sijoitustarkoituksessa, esitetään osat erikseen vain, mikäli ne voidaan myydä erikseen. Jako perustuu tällöin kiinteistöjen pinta-alaan. Jos osia ei voida myydä erikseen, on kiinteistö sijoituskiinteistö vain silloin, jos ainoastaan vähäistä osaa käytetään omassa käytössä.

Sekä omassa käytössä olevat kiinteistöt että sijoituskiinteistöt arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuun. Koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet merkitään taseessa niin ikään poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuun. Poistot perustuvat hyödykkeiden taloudelliseen käyttöaikaan. Rakennusten keskimääräinen taloudellinen käyttöaika on 30–40 vuotta. Teknisten laitteiden, peruskorjausten sekä koneiden ja kaluston taloudellinen käyttöaika on 3–10 vuotta. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Aineellisten hyödykkeiden poistot ja arvonalentumiset merkitään tuloslaskelmassa poistoihin ja arvonalentumistappioihin aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä. Sijoituskiinteistöjen poistot merkitään tuloslaskelmassa sijoitustoiminnan nettotuottoihin. Luovutuksista aiheutuneet voitot ja tappiot lasketaan saatujen tuottojen ja tasearvojen erotuksena. Omassa käytössä olevien kiinteistöjen luovutusvoitot merkitään tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin ja luovutustappiot liiketoiminnan muihin kuluihin. Sijoituskiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot merkitään sijoitustoiminnan nettotuottoihin.

6. VUOKRASOPIMUKSET

Ryhmä antaa vuokralle IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin mukaisella muulla vuokrasopimuksella omistamia kiinteistöjä tai niiden osia. Vuokrasopimuksissa omistamiseen liittyvät olennaiset riskit ja edut jäävät vuokralle antajalle. Vuokratuotot kirjataan sijoituskiinteistöistä sijoitustoiminnan nettotuottoihin ja muista kiinteistöistä liiketoiminnan muihin tuottoihin. Ryhmä on ottanut vuokralle toimistolaitteita sekä liiketoiminnan käytössä olevia tiloja. Vuokrasopimukset on luokiteltu IAS 17 -standardin mukaisesti muuksi vuokrasopimukseksi. Vuokratulot kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin tasaisesti vuokratuottojen aikana.

7. VAHINKOVAKUUTUSTOIMINNAN VARAT JA VELAT

7.1 Vakuutustoiminnan rahoitusvarat

Vakuutustoiminnan rahoitusvarat on luokiteltu myytävissä oleviin rahoitusvaroihin.

7.2 Vakuutusyhtiön myöntämät sopimukset

Vakuutus tuotteet luokitellaan joko vakuutus sopimukseksi tai sijoitus sopimukseksi. Vakuutus sopimuksia ovat sopimukset, joilla merkittävä vakuutus riski siirretään vakuutus senottajalta vakuutus senantajalle tai jotka synnyttävät vakuutus senottajalle oikeuden harkinnan varaiseen osuuteen ylijäämästä. Muut sopimukset ovat sijoitus sopimuksia.

Kaikki POP Pankki -ryhmän myöntämät vakuutus tuotteet käsitellään ryhmän yhdistellyssä tilinpäätöksessä vakuutus sopimuksina IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin mukaisesti.

7.3 Vakuutus sopimukseen liittyvät velat

Vastuuvelka lasketaan kansallisia laatimis periaatteita noudattaen.

Yhtiön myöntämät vakuutus sopimukset ovat pääosin vuosivakuutuksia. Vakuutus maksutuloon kirjataan vakuutus maksut niiltä sopimus kausilta, jotka ovat alkaneet tilikauden aikana. Tämän jälkeen maksutuloa vähennetään odotetulla raukeamisella. Vakuutus maksu vastuuksi varataan tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutus maksutulosta. Vakuutus maksu vastuun määrä lasketaan sopimus muutoksista sopimustasolla.

Jälleenvakuuttajan osuus vakuutus maksu vastuusta lasketaan vastaavasti kuin ensivakuuttajan osuus. Jälleenvakuuttajan osuus korvaus vastuusta varataan tapauskohtaisesti.

Vakuutus senottajille maksettavat korvaukset ja vahingon selvittelystä aiheutuvat kustannukset kirjataan maksetuksi korvaukseksi, kun yhtiö tekee päätöksen vahingon maksamisesta. Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksamatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvaus vastuuseen. Korvaus vastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että aikaisempiin vakuutus maksu tuottoihin suhteutetusta kollektiivivarauksesta. Maksetut korvaukset yhdessä korvaus vastuun muutoksen kanssa muodostavat korvauskulut.

Eläke muotoisiin korvauksiin liittyvä korvaus vastuu lasketaan kiinteää diskonttaus korkoa käyttäen. Yhtiöllä on kaksi vahvistettua eläke vastuuta tilinpäätöspäivänä. Osana korvaus vastuuta yhtiö varaa tasoitus määrän. Tasoitus määrä on runsas vahinkoisten vuosien varalle laskettu riskiteoreettisesti laskettava erä. Tilinpäätöspäivänä tasoitus määrä oli nolla euroa.

Vahinko vakuutus korvaus vastuun ja vakuutus maksu vastuun riittävyys tutkitaan erikseen. Korvaus vastuu perustuu vastaisten korvaus rahavirtojen ennusteisiin. Ennusteet tehdään vakiintuneilla vakuutus matemaattisilla menetelmillä. Mahdollinen havaittu riittämättömyys vakuutus maksu vastuussa korjataan laskuperusteita oikaisemalla.

8. VARAUKSET

Varaus kirjataan silloin, kun Ryhmälle on syntynyt aikaisemman tapahtuman seurauksena oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite ja veloitteen täytyminen on todennäköistä. Varaus kirjataan, kun Ryhmä pystyy luotettavalla tavalla arvioimaan veloitteen määrän. Mahdollinen kolmannen osapuolen maksama korvaus kirjataan erillisenä eränä silloin, kun korvauksen saamista pidetään käytännössä varmana. Varaus arvostetaan veloitteen täyttämiseksi maksettavien määrien nykyarvoon. POP Pankki -ryhmällä ei ole tilinpäätöshetkellä varauksia.

9. TYÖSUHDE-ETUUKSET

Ryhmän IAS 19 Työsuhde-etuudet -standardin mukaiset työsuhde-etuudet ovat pääasiassa lyhytaikaisia työsuhde-etuuksia, kuten vuosilomapalkkoja ja tulospalkkioita, jotka odotetaan maksettavan asianomaisen työn suorittamisen yhteydessä tai seuraavan 12 kk aikana.

Työsuhteen päättämiseen perustuvat etuudet koostuvat irtisanomiskorvauksista.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet koostuvat eläkkeistä ja muista työsuhteen päättymisen jälkeen maksettavista etuuksista. Lakisääteinen eläketurva on järjestetty ulkopuolisissa eläkevakuutusyhtiöissä. Suurin osa Ryhmän eläkejärjestelyistä on maksupohjaisia järjestelyjä. Etuusperusteiset eläkejärjestelyt ovat lisäeläketurvan sisältäviä sopimuksia.

Maksupohjaisten järjestelyjen kulut kirjataan henkilöstökuluihin sille tilikaudelle, jota vakuutusyhtiön veloituskoskee. Etuusperusteisista järjestelyistä esitetään omaisuus- tai velkaeränä järjestelystä johtuvien veloitteiden nykyarvo tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen käyväällä arvolla. Eläkeveloitteen nykyarvo on laskettu diskonttaamalla arvioidut rahavirrat yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen markkinatuottoon perustuvalla diskonttokorolla.

Eläkeveloitteen määrän laskevat riippumattomat vakuutusmatemaatikot vuosittain. Velvoite määritetään ennakoituun etuusoikeusyksikköön perustuvalla menetelmällä (projected unit credit method).

Eläkemenot kirjataan kuluksi henkilöiden palvelusajalle ja ne esitetään henkilöstökuluissa. Eläkeveloitteen uudelleen määrittämisestä johtuvat erät kirjataan muihin

laajan tuloksen eriin sillä tilikaudella, jonka aikana ne syntyvät. Näitä erä ei siirretä tulosvaikutteisesti myöhemmillä tilikausilla.

10. TUOTTOJEN JA KULUJEN TULOUTUSPERIAATTEET

10.1 Korkotuotot ja -kulut

Korkotuotot ja -kulut jaksotetaan efektiivisen koron menetelmällä sopimuksen juoksuajalle tasaisesti suhteessa taseessa jäljellä olevaan määrään. Korkotuotot ja -kulut kirjataan korkokatteeseen. Vakuutustoiminnan rahoitusvaroihin liittyvät korkotuotot ja -kulut kirjataan tuloslaskelmassa vakuutustoiminnan nettotuottoihin.

Negatiiviset korkotuotot rahoitusvaroista kirjataan korkokuluihin ja positiiviset korkokulut rahoitusveloista korkotuottoihin.

10.2 Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot ja -kulut kirjataan pääsääntöisesti suoriteperiaatteen mukaisesti palvelun tai muun toimenpiteen suorittamisen yhteydessä. Sellaisista palkkioista, jotka koskevat useita vuosia, tuloutetaan tilikaudelle kuuluva osuus. Palkkioita, joiden katsotaan olevan kiinteä osa rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa, käsitellään efektiivisen koron oikaisuina. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusinstrumenttien palkkiot tuloutetaan kuitenkin instrumentin alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä.

10.3 Osingot

Osingot tuloutetaan silloin, kun osinkoa jakavan yhtiön yhtiökokous on tehnyt päätöksen osingonjaosta ja oikeus osingon saamiseen on syntynyt. Osinkotuotot kirjataan sijoitustoiminnan nettotuottoihin tai vakuutustoiminnan nettotuottoihin.

10.4 Vakuutusmaksut

Vahinkovakuutustoiminnasta saadut vakuutusmaksutuotot kirjataan tuloslaskelmaan vakuutustoiminnan nettotuottoihin. Maksut kirjataan maksutuloon veloituseriaatteen mukaan.

10.5 Tuloslaskelmaerien esittäminen

Tuloslaskelmaerät on esitetty tilinpäätöksessä seuraavalla sivulla esitetyin periaattein.

Korkokate

Korkotuotot ja -kulut rahoitusvaroista ja -veloista, nimellisarvon ja hankinta-arvon välisen erotuksen jaksotusmäärä, korkojohdannaisten korot sekä palkkiot, jotka käsitellään osana rahoitusinstrumentin efektiivistä korkoa

Palkkiotuotot ja -kulut

Palkkiotuotot luotonannosta, talletuksista ja lainopillisista tehtävistä, palkkiotuotot ja -kulut maksujenvälityksestä ja korttiliiketoiminnasta, palkkiokulut arvopapereista

Kaupankäynnin nettotuotot

Myyntivoitot ja -tappiot sekä arvostusvoitot ja -tappiot ja osinkotuotot käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusinstrumenteista, valuuttatoiminnan nettotuotot, käyvän arvon suojauslaskennan nettotuotot

Sijoitustoiminnan nettotuotot

Myytavissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot (realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot, arvonalentumiset, osingot), sijoituskiinteistöjen nettotuotot (vuokra- ja osinkotuotot, myyntivoitot ja -tappiot sekä sijoituskiinteistöihin liittyvät vastike- ja hoitokulut, poistot ja arvonalentumiset)

Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

Vakuutusmaksutulo, vakuutusvelan muutos, maksetut vakuutuskorvaukset sekä sijoitustoiminnan nettotuotot (korkotuotot ja -kulut, realisoituneet myyntivoitot ja -tappiot sekä sijoitusten arvonalentumiset)

Liiketoiminnan muut tuotot

Vuokra- ja osinkotuotot sekä myyntivoitot oman käytön kiinteistöistä, muut liiketoiminnan tuotot

Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot, henkilösivukulut ja eläkekulut

Liiketoiminnan muut kulut

Muut hallintokulut, vuokratulot sekä myyntitappiot omassa käytössä olevista kiinteistöistä, muut liiketoimintaan liittyvät kulut

11. TULOVEROT

Tuloslaskelman verot koostuvat POP Pankki -ryhmään kuuluvien yhtiöiden tilikauden tulokseen perustuvista veroista, aikaisempien tilikausien verojen oikaisuista ja laskennallisten verojen muutoksesta. Verokulu kirjataan tuloslaskelmaan, paitsi koskien eriä, jotka liittyvät suoraan omaan pääomaan tai muihin laajaan tulokseen kirjattuihin eriin, jolloin verovaikutus kirjataan myös kyseisiin eriin.

Laskennalliset verovelat ja -saamiset lasketaan kirjanpidon ja verotuksen välisistä veronalaisista ja vähennyskelpoisista väliaikaisista eroista. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää.

Laskennallisten verovelkojen ja -saamisten laskennassa käytetään sitä säädettyä verokantaa, jonka ennakoidaan olevan voimassa väliaikaisen eron purkautuessa.

Käyttämättömiin verotuksessa vahvistettuihin tappioihin perustuvat laskennalliset verosaamiset kirjataan, mikäli verotettavan tulon kertyminen on todennäköistä ja saaminen voidaan hyödyntää.

12. JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT EPÄVARMUUSTEKIJÄT

IFRS-standardien soveltaminen edellyttää johdolta tulevaisuutta koskevia arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat tilinpäätöslaskelmissä esitettyjen erien määrään sekä niiden liitteenä annettuihin tietoihin. Johdon keskeiset arviot koskevat tulevaisuutta ja tilinpäätöspäivän arvoihin liittyviä keskeisiä epävarmuustekijöitä ja ne liittyvät erityisesti käyvän arvon arviointiin, rahoitusvarojen sekä aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisiin sekä vakuutusmatemaattisissa laskelmissä käytettyihin oletuksiin.

12.1 Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Johdon on arvioitava säännöllisesti, onko rahoitusvarojen arvonalentumisesta objektiivista näyttöä ja tehtävä tarvittaessa rahoitusvaralle arvonalentumistestaus.

Saamisten arvonalentumistestaus tehdään joko saamiskohtaisesti tai saamisryhmäkohtaisesti. Keskeisimmät arviointia vaativat asiat ovat objektiivisten tekijöiden tunnistaminen ja tulevaisuudessa toteutuvat rahavirrat.

Saamis- ja saamisryhmäkohtaisten arvonalentumisten periaatteita on esitetty tarkemmin kohdassa 3.4. Rahoitusvarojen arvonalentumiset.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen arvonalentumistestaus on tehtävä raportointikauden päättyessä. Mikäli arvonalentumisesta on objektiivista näyttöä, mahdollinen arvonalentuminen kirjataan tuloslaskelmaan. Objektiivisen näytön todentamiseen sisältyy johdon harkintaa. Oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen arvonalentuminen on lisäksi kirjattava, mikäli arvonalentuminen on merkittävä tai pitkäaikainen. POP Pankkiliitto osk:n hallitus on määritellyt oman pääoman ehtoiseen instrumenttiin tehdyn sijoituksen arvonalentumisen olevan merkittävä, kun käypä arvo on yli 30 prosenttia alle instrumentin alkuperäisen hankintamenon. Arvonalentumisen katsotaan olevan pitkäaikainen, kun se on kestänyt yhtäjaksoisesti yli 12 kuukautta.

12.2 Käyvän arvon arviointi

Julkisesti noteeraamattomien sijoitusten käyvän arvon arviointi edellyttää johdon harkintaa ja arvioita useista arvioissa käytetyistä tekijöistä, jotka voivat poiketa todellisista lopputuloksista ja näin ollen johtaa myytävissä olevan sijoituksen arvon sekä oman pääoman merkittävään muutokseen.

Johdon on arvioitava, milloin rahoitusinstrumenttien markkinat eivät ole toimivat. Johdon on lisäksi arvioitava, onko yksittäinen rahoitusinstrumentti aktiivisen kaupankäynnin kohteena ja markkinoilta saatava hintatieto luotettava indikaatio instrumentin käyvästä arvosta.

Kun rahoitusinstrumenttien käypä arvo määritellään arvostusmenetelmän avulla, johdon harkintaa tarvitaan tällöin sovellettavan arvostusmenetelmän valintaan.

Siltä osin, kun mallien tuottamiin tuloksiin ei ole käytävissä markkinoilta saatavia syöttötietoja, johdon on arvioitava, miten arvostuksessa käytetään muita tietoja. Yhdistelmäinstrumenteille, kuten esimerkiksi indeksidonnaisille joukkovelkakirjalainoille ei tavallisesti ole toimivia jälkimarkkinoita. Tällöin käypä arvo perustuu Ryhmän ulkopuolisen yhteistyökumppanin määrittelemään laskennalliseen arvoon. Tällaisten instrumenttien arvostuksesta kerrotaan tarkemmin liitteessä 37.

OTC-johdannaisten käypä arvo määritetään markkinoilta saatavien hintakomponenttien, kuten korkojen

perusteella yleisesti käytössä olevien arvostusmallien mukaisesti. Johdannaisinstrumenttien arvostuksesta kerrotaan tarkemmin liitteessä 37.

12.3 Aineettomien hyödykkeiden arvonalentuminen

Lisäksi jokaisen raportointikauden päättyessä johdon on arvioitava, onko jonkin muun omaisuuserän kuin rahoitusvaran arvonalentumisesta olemassa viitteitä. Aineettomien hyödykkeiden arvonalentumista on arvioitava silloin, kun ilmenee viitteitä omaisuuserän arvonalentumisesta. Aineettomien hyödykkeiden arvonalentumistarkastelussa määritetään omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttävissä oleva rahamäärä joko omaisuuserän käyttöarvon tai käyvän arvon perusteella. Arvonalentumistestaus vaatii johdon harkintaa ja arviota kyseessä olevan omaisuuserän tulevaisuudessa kerryttämästä rahamäärästä ja diskonttauksessa käytettävästä korosta.

12.4 Vakuutusmatemaattisten laskelmien oletukset

Vakuutus sopimuksista aiheutuvan vastuuvelan määrään sisältyy useita harkinnanvaraisia tekijöitä ja arvioita. Arvioiden pohjana käytetään omien vahinkotilastojen vakuutusmatemaattisten analyysien ohella tilastollista tietoa sekä toimintaympäristöön liittyviä oletuksia. Korvausvastuun suurvahingot varataan tapauskohtaisesti. Johdon harkintaa edellytetään erityisesti arvioitaessa jo sattuneiden suurvahinkojen korvausmenoa. Vakuutusmaksuvastuun oletukset tarkastetaan vuosittain.

13. UUDET IFRS-STANDARDIT JA TULKINNAT

13.1 Tilikauden aikana käyttöön otetut standardimuutokset ja tulkinnat

POP Pankki -ryhmä otti tilikaudella käyttöön seuraavat muutokset ja parannukset voimassa oleviin standardeihin:

- IAS 7 Rahavirtalaskelmat -standardin muutos: Aloite liitetiedoista (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksilla pyritään siihen, että tilinpäätöksen käyttäjät voisivat arvioida rahoitustoiminnasta syntyvien rahavirtavaikutteisten ja ei-rahavirtavaikutteisten velkojen muutoksia. Standardimuutoksella ei ollut merkittävää vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

- IAS 12 Tuloverot -standardin muutos: Laskennallisten verosaamisten kirjaaminen realisoitumattomista tappioista (sovellettava 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät, että vähennyskelpoisen väliaikaisen eron olemassa olo riippuu yksinomaan omaisuuserän ja sen verotusarvon vertaamisesta tilinpäätöshetkellä, eikä siihen vaikuta mahdolliset tulevat muutokset omaisuuserän kirjanpitoarvossa tai siinä tavassa, kuinka kirjanpitoarvoa vastaava määrä kertyy tulevaisuudessa. Standardimuutoksella ei ollut vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

13.2 Tulevilla tilikausilla sovellettavaksi tulevat standardimuutokset, uudet standardit ja tulkinnat

POP Pankki -ryhmä ottaa käyttöön 1.1.2018 alkavalla tilikaudella seuraavat IASB:n julkistamat uudet standardit ja standardimuutokset niiden voimaantulopäivästä lähtien, mikäli ne on hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa ennen tilikauden päättymistä.

- Uusi IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla) korvaa nykyisen IAS 39 Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen -standardin. IFRS 9 muuttaa rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista sekä sisältää rahoitusvarojen arvonalentumisen arviointiin uuden, odotettavissa oleviin luottotappioihin perustuvan mallin. Rahoitusvelkojen luokittelu ja arvostaminen vastaavat suurelta osin nykyisiä IAS 39:n vaatimuksia. Suojauslaskennan osalta on edelleen kolme suojauslaskentatyyppiä. Aiempaa useampia riskipositioita voidaan ottaa suojauslaskennan piiriin ja suojauslaskennan periaatteita on yhtenäistetty riskienhallinnan kanssa.

POP Pankki -ryhmä soveltaa standardia ensimmäisen kerran sen tullessa pakolliseksi 1.1.2018. Vertailulukuja ei oikaista. POP Pankki -ryhmä jatkaa IAS 39 -standardin soveltamista suojauslaskennassa myös IFRS 9 -standardin käyttöönoton jälkeen.

Luokittelu ja arvostaminen

IFRS 9 -standardin mukaan rahoitusvarat luokitellaan ja arvostetaan niiden hallinnointiin sovellettavan liiketoimintamallin mukaan joko jaksotettuun hankintamenuon, käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta tai käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Ainostaan sellaisia vieraan pääoman ehtoisia sijoituk-

sia, joiden rahavirrat koostuvat yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuista voidaan luokitella jaksotettuun hankintamenuon tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostettaviin rahoitusvaroihin.

POP Pankki -ryhmän lainat ja saamiset asiakkailta sekä talletusmuotoiset saamiset muilta luottolaitoksilta arvostetaan jatkossakin jaksotettuun hankintamenuon. POP Pankki -ryhmällä ei ollut siirtymähetkellä eräpäivään asti pidettäviä sijoituksia, eikä se uudelleenluokitellut IAS 39 mukaisia myytävissä olevia rahoitusvaroja jaksotettuun hankintamenuon arvostettaviksi.

Pääosa POP Pankki -ryhmän saamistodistuksista on uudelleenluokiteltu siirtymässä IAS 39 myytävissä olevista rahoitusvaroista arvostettavaksi käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta.

IFRS 9 -standardin mukaan kaikki oman pääoman ehtoiset instrumentit arvostetaan käypään arvoon ja niiden arvomuutokset kirjataan pääsääntöisesti tuloslaskelmaan. Myös rahasto-osuudet arvostetaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Jatkossa osake- ja rahastosijoitusten arvomuutokset tulevat raportoitaviksi tuloslaskelmassa jo ennen niiden realisoitumista, kun ne IAS 39 mukaan raportoidaan tuloslaskelmassa vasta siinä vaiheessa, kun sijoitus myydään. Tuloslaskelmaan kirjataan myös sellaisten saamistodistusten arvomuutokset, joiden rahavirrat eivät koostu yksinomaan pääoman ja jäljellä olevan pääomamäärän koron maksuista. POP Pankki -ryhmä on soveltanut strategisina pidettyihin osakeomistuksiin standardin sisältämää oman pääoman ehtoisia instrumentteja koskevaa poikkeusta, jonka mukaisesti käyvän arvon muutokset saadaan merkitä muihin laajan tuloksen eriin. Mikäli tällainen sijoitus myöhemmin myydään, myyntitulo merkitään suoraan omaan pääomaan.

Siirtymisellä IFRS 9 -standardin mukaiseen luokitteluun ei tule olemaan olennaisia vaikutuksia POP Pankki -ryhmän rahoitusvarojen arvostukseen. IAS 39 -standardin mukaan lainoihin ja saamisiin luokitellut rahoitusvarat luokiteltiin siirtymässä jaksotettuun hankintamenuon arvostettuihin rahoitusvaroihin. Sijoitusomaisuuteen kuuluvista myytävissä olevista rahoitusvaroista luokiteltiin 448 203 tuhatta euroa käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostettaviin rahoitusvaroihin ja 230 121 tuhatta euroa käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin. Vahinkovakuutuksen varoihin merki-

tyistä myytävissä olevista rahoitusvaroista 27 809 tuhatta euroa luokiteltiin siirtymässä käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta arvostettaviin rahoitusvaroihin ja 6 954 tuhatta euroa käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettaviin rahoitusvaroihin. Uudelleenluokittelulla ei ollut vaikutusta varojen tasearvoihin eikä oman pääoman määrään.

Arvon alentumisten määrittäminen

IFRS 9 -standardi edellyttää arvonalentumistappion kirjaamista perustuen odotettuihin luottotappioihin kaikista vieraan pääoman ehtoista rahoitusvaroista, jotka arvostetaan jaksotettuun hankintamenuun tai käypään arvoon muiden laajan tuloksen erien kautta sekä taseen ulkopuolisista luottositoumuksista.

Odotettujen luottotappioiden laskenta POP Pankki -ryhmässä perustuu neljään pääsegmenttiin:

- Henkilöasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Yrityisasiakkaat (pl. maa- ja metsätalousasiakkaat)
- Maa- ja metsätalousasiakkaat
- Sijoitussalkku

Odotettujen luottotappioiden laskenta perustuu jokaisessa segmentissä sopimuskohtaisesti maksukyvyttömyyden todennäköisyyteen (PD, probability of default), tappio-osuuteen (LGD, loss given default) sekä vastuun määrään maksukyvyttömyshetkellä (EAD, exposure at default). Odotettujen luottotappioiden määrittämisessä siirrytään 12 kuukaudelta odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaamisesta koko sopimuksen voimassaoloajalta odotettavissa olevan luottotappion kirjaamiseen luottoriskin lisääntyessä merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen.

Luottoriskin katsotaan lisääntyneen merkittävästi, kun jokin seuraavista kriteereistä toteutuu sopimuksen kohdalla:

- Sopimuksella on yli 30 päivää erääntyneitä maksuja
- Sopimusehtoja on muokattu asiakkaan taloudellisista vaikeuksista johtuen viimeisen 12 kuukauden aikana
- Asiakkaan maksukyvyttömyyden todennäköisyys on merkittävästi kasvanut sopimuksen perustamishetken verrattuna
- Asiakas on määritelty potentiaaliseksi ongelma-asiakkaaksi jonkin muun kuin yllä mainittujen kriteerien vuoksi

Asiakas ja asiakkaan kaikki sopimukset katsotaan olevan maksukyvyttömiä, mikäli jokin seuraavista kriteereistä toteutuu:

- Asiakkaalla on yli 90 päivää erääntyneitä maksuja, joiden määrä on vähintään 100 euroa
- Pankki on aloittanut perintätoimet asiakkaan sopimusten osalta
- Yrityisasiakas on asetettu konkurssi- tai saneerausmenettelyyn

IFRS 9 -standardi edellyttää kohtuudella saatavilla olevan tulevaisuuden informaation hyödyntämistä odotettujen luottotappioiden määrää arvioitaessa. Odotettujen luottotappioiden laskentaa varten POP Pankeissa on kehitetty kolmeen makrotalousskenaarioon ja niihin liittyviin toteutumistodennäköisyyksiin perustuva malli, jolla laskennassa käytettäviä parametreja korjataan odotettuja luottotappioita määritettäessä.

Odotettavissa olevien luottotappioiden kirjaaminen tulee pienentämään asiakkailta olevien lainasaamisten ja jaksotettuun hankintamenuun arvostettavien vieraan pääoman ehtoisten sijoitusten tasearvoa verrattuna nykyisiin laatimisperiaatteisiin. Odotettavissa olevien luottotappioiden määrä 1.1.2018 IFRS 9 -standardiin siirryttäessä oli 33 588 tuhatta euroa. Tilinpäätöksessä 31.12.2017 kirjatut saamiskohtaiset ja saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset olivat yhteensä 23 309 tuhatta euroa. Odotettavissa olevien tappioiden suurempaan määrään vaikutti pääasiassa muista kuin maksukyvyttömiksi määritellyistä saamisista lasketut odotettavissa olevat tappiot. Odotettavissa olevien tappioiden määrään vaikutti myös käypään arvoon laajan tuloslaskelman kautta arvostettavien vieraan pääoman ehtoisten sijoitusten sekä taseen ulkopuolisten luottoluopauksen ja takausten sisällyttäminen arvonalentumisten laskentaan.

Siirryttäessä IFRS 9 -standardiin arvonalentumisten ja odotettujen luottotappioiden erotus vähennetään yhteenliittymän kertyneistä voittovaroista, mikä vaikuttaa vakavaraisuuslaskennassa käytettäviin CET1 omiin varoihin. Yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennan omat varat on 1.1.2018 arvioitu pienenevän 7 086 tuhatta euroa, ja yhteenliittymän vakavaraisuussuhdeluku 1.1.2018 IFRS 9 -standardin mukaisesti olisi arviolta 20,9 prosenttia. POP Pankkiliiton hallitus on päättänyt, että POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennassa ei sovelleta vakavaraisuusasetuksen mukaisia siirtymäsäännöksiä IFRS 9 -standardiin siirtymisen jälkeen.

Odotettavissa olevien luottotappioiden laskentamallia arvioidaan ja tarvittaessa tarkennetaan tilikauden 2018 kuluessa.

- Uusi IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uusi standardi sisältää viisivaiheisen ohjeistuksen asiakassopimusten perusteella saatavien myyntituottojen kirjaamiseen ja korvaa nykyiset IAS 18 ja IAS 11-standardit ja niihin liittyvät tulkinnat. Myynnin kirjaaminen voi tapahtua ajan kuluessa tai tietynä ajankohtana, ja keskeisenä kriteerinä on määräysvallan siirtyminen. Standardi lisää myös esitettävien liitetietojen määrää. Standardilla ei ole merkittävää vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

Muutokset olemassa oleviin standardeihin:

- IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin muutokset: IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin soveltaminen IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin kanssa (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksilla vastataan toimialan huoleen liittyen soveltamisen aloittamiseen eri ajankohtina. Standardiin tuodaan kaksi vaihtoehtoista menettelytapaa tilapäisen kirjanpidossa syntyvän yhteensopimattomuuden ja volatiliiteetin helpottamiseksi. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.
- IAS 40 Sijoituskiinteistöt -standardin muutokset: Sijoituskiinteistöjen siirrot* (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät, että johdon aikomusten muuttuminen ei yksinään osoita sijoituskiinteistön käyttötarkoituksen muuttumista. Käyttötarkoituksen muutosta osoittavat esimerkit standardissa on myös muutettu niin, että ne viittaavat myös rakenteilla olevaan kiinteistöön samoin kuin valmiiseen kiinteistöön. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.
- Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin*, muutuskokoelma 2014–2016 (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 1 Ensimmäinen IFRS-standardien käyttöönotto ja IAS 28 Sijoitukset

osakkuus- ja yhteisyrityksiin -standardeja. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

* = Standardia ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2017 mennessä.

POP Pankki -ryhmä ottaa käyttöön myöhemmin kuin 1.1.2018 alkavalla tilikaudella seuraavat IASB:n julkittamat uudet standardit niiden voimaantulopäivästä tai voimaantulopäivää seuraavan tilikauden alusta lähtien, mikäli ne on hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa ennen voimaantulotilikauden päättymistä.

- Uusi IFRS 16 Vuokrasopimukset* -standardi (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Standardi korvaa nykyisen IAS 17 Vuokrasopimukset -standardin ja siihen liittyvät tulkinnat. Uusi standardi edellyttää vuokralle otajilta vuokrasopimusten merkitsemistä taseeseen vuokravelkana sekä siihen liittyvänä omaisuuseränä. Standardi sisältää helpotuksia, jotka koskevat enintään 12 kuukautta kestäviä sekä arvoltaan vähäisiä hyödykkeitä koskevia sopimuksia. Vuokralle antajien kirjanpito käsittely ei sisällä merkittäviä muutoksia. POP Pankki -ryhmässä on käynnissä standardin vaikutusten arviointi.
- Uusi IFRS 17 Vakuutus sopimukset* -standardi (sovellettava 1.1.2021 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uusi standardi koskee vakuutus sopimuksia, ja auttaa sijoittajia ja muita tahoja paremmin ymmärtämään vakuuttajien altistumista riskeille, sekä niiden kannattavuutta ja taloudellista asemaa. Tämä standardi korvaa nykyisen IFRS 4 Vakuutus sopimukset -standardin. POP Pankki -ryhmässä on aloitettu standardin vaikutusten arviointi.
- IFRIC 23 tulkinta: Tuloverokäsittelyjä koskeva epävarmuus* (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Tulkinta selventää kirjanpito käsittelyä tilanteessa, jossa yhteisön verotuksellinen ratkaisu odottaa vielä veroviranomaisen hyväksymistä. Olennainen kysymys on arvioida, tuleeko veroviranomainen hyväksymään yhteisön tekemän valitseman ratkaisun. Tätä harkittaessa oletetaan, että veroviranomaisella on pääsy kaikkeen asiaan kuuluvaan tietoon arvioidessaan ratkaisua. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

- IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin muutokset: Prepayment Features with Negative Compensation* (Alustava suomenkielinen otsikko: Ennen eräpäivää tapahtuvaa maksua koskevat ominaisuudet, joihin liittyy negatiivinen kompensatio) (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset mahdollistavat joidenkin, ennen eräpäivää tapahtuvan maksun mahdollistavien rahoitusinstrumenttien arvostamisen jaksoitettuun hankintamenoon. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.
- IAS 28 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin -standardin muutokset: Long-term Interests in Associates and Joint Ventures* (alustava suomenkielinen otsikko: Pitkäaikaiset osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä) (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutokset selventävät, että sellaisiin pitkäaikaisiin osuuksiin osakkuus- ja yhteisyrityksissä, jotka muodostavat osan nettosijoituksesta osakkuus- tai yhteisyritykseen, sovelletaan IFRS 9 -standardia. Standardimuutoksella ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

- Vuosittaiset parannukset IFRS-standardeihin*, muutuskokoelma 2015–2017 (sovellettava 1.1.2019 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla): Annual Improvements -menettelyn kautta standardeihin tehtävät pienet ja vähemmän kiireelliset muutokset kerätään yhdeksi kokonaisuudeksi ja toteutetaan kerran vuodessa. Muutokset koskevat IFRS 3, IFRS 11, IAS 12 ja IAS 23 -standardeja. Standardimuutoksilla ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

Muilla myöhemmin sovellettavaksi tulevilla standardimuutoksilla ei ole vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen.

* = Standardia ei ole hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa 31.12.2017 mennessä.

LIITE 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät

POP Pankki -ryhmän rakenne ja POP Pankkien yhteenliittymä on kuvattu liitteessä 1.

POP Pankkien yhteenliittymän toimintaa säätelevät Euroopan Unionin sääntely, kansallinen lainsäädäntö sekä viranomaismääräykset. Kansallisista laeista keskeisiä ovat Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 (jäljempänä Luottolaitoslaki), Laki talletuspankkien yhteenliittymästä 599/2010 (jäljempänä Yhteenliittymälaki), Osuuskuntalaki 421/2013, Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista 423/2013, Osakeyhtiölaki 624/2006 ja Vakuutusyhtiölaki 521/2008. Lisäksi yhteenliittymä noudattaa toiminnassaan hyvää pankkitapaa ja henkilötietojen käsittelyä koskevia käytännösääntöjä.

POP Pankki -ryhmän laajuus eroaa POP Pankkien yhteenliittymän laajuudesta. POP Pankki -ryhmä muodostuu POP Pankkien yhteenliittymästä ja sellaisista yhteisöistä, joissa yhteenliittymään kuuluvilla yhteisöillä yhdessä on Kirjanpitolaisissa 1336/1997 tarkoitettu määräysvalta.

Yhteenliittymään kuulumattomat POP Pankki -ryhmän yhteisöt ovat muita yhteisöjä kuin luotto- ja rahoituslaitoksia tai palveluyrityksiä. Näistä merkittävämpiä ovat POP Holding Oy ja tämän kokonaan omistama tytäryhtiö Suomen Vahinkovakuutus Oy.

1. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄÄN KUULUVAT YHTEISÖT

1.1 Keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk

POP Pankkiliitto osk on POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö ja sillä on talletuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisön toimilupa. POP Pankkiliitto osk:n omistavat sen jäsenosuuspankit, jotka käyttävät POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokouksessa äänivaltaa.

1.2 POP Pankit

POP Pankit ovat POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitoksia, joilla on talletuspankkitoimilupa. Yritysmuodoltaan POP Pankit ovat osuuskuntia (osuuspankeja). Ylintä päätösvaltaa POP Pankeissa käyttää pankin jäsenistä muodostuva osuuskunnan kokous tai vaaleilla valittu edustajisto. Osuuskunnan kokous tai edustajisto valitsee pankille hallintoneuvoston, joka valitsee hallituksen. Toi-

mitusjohtajan nimittää pankin sääntöjen mukaan joko hallintoneuvosto tai hallitus.

1.3 Keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj

Bonum Pankki Oyj on POP Pankkiliitto osk:n jäsenluottolaitos ja tytäryhtiö. Bonum Pankki Oyj:llä on talletuspankkitoimilupa. Bonum Pankki Oyj kuuluu jäsenluottolaitoksena ja POP Pankkiliitto osk:n tytäryhtiönä sekä keskusyhteisön jäsenluottolaitosten piiriin että konserniohjauksen piiriin. Bonum Pankki Oyj toimii POP Pankkien keskusluottolaitoksena ja se voi harjoittaa myös muuta pankkitoimintaa kuin keskusluottolaitostoimintaa.

1.4 Muut yhteenliittymän yhteisöt

Muita yhteenliittymään kuuluvia yhteisöjä ovat jäsenosuuspankkien konsolidointiryhmiin kuuluvat yhtiöt, jotka ovat pääasiassa kiinteistöyhtiöitä. Lisäksi yhteenliittymään kuuluvat luottolaitokset, rahoituslaitokset ja palveluyritykset, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet.

2. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄN KESKUSYHTEISÖN HALLINTOELIMET

2.1 POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokous

POP Pankkiliitto osk:n ylin päättävä elin on osuuskunnan kokous. Osuuskunnan kokous vahvistaa keskusyhteisön säännöt, tilinpäätöksen ja taseen, päättää POP Pankki -ryhmän strategiasta sekä valitsee hallintoneuvoston jäsenet ja tilintarkastajan. Hallintoneuvostoon on valittava yksi jäsen jokaisesta jäsenluottolaitoksesta, ei kuitenkaan jäsenluottolaitoksena toimivasta keskusyhteisön tytäryhtiöstä.

2.2 POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvosto

POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvoston keskeinen tehtävä on valvoa, että keskusyhteisön toimintaa hoidetaan asiantuntevasti ja huolellisesti lain, sääntöjen sekä jäsenten edun mukaisesti ja että vahvistettuja ohjeita ja osuuskunnan kokouksen päätöksiä noudatetaan.

Hallintoneuvoston tehtävänä on muun muassa antaa osuuskunnan kokoukselle lausunto keskusyhteisön hallituksen valmistelemasta POP Pankki -ryhmän strategiasta ja tilinpäätöksestä sekä vahvistaa vuosittain POP

Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuden hallinnan periaatteet. Hallintoneuvosto vahvistaa myös POP Pankkien yhteenliittymän yleiset toimintaperiaatteet ja pankkikohtaisen ohjauksen periaatteet sekä asettaa liiketoiminnan ohjauksrajat, joilla rajoitetaan yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinottoa.

Hallintoneuvosto valitsee ja vapauttaa hallituksen jäsenet, toimitusjohtajan ja tarkastustoiminnasta vastaavan johtajan ja nimittää toimitusjohtajan sijaisen sekä päättää hallituksen palkkioista ja tarkastusjohtajan palkkaeduista.

Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan työ- ja nimitysvaliokunnan valmistelemaan hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan ja tämän sijaisen sekä tarkastusjohtajan nimittämistä sekä palkkoja ja palkkioita koskevia asioita. Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan tarkastusvaliokunnan hoitamaan hallintoneuvostolle kuuluvaa valvontatehtävää.

2.3 POP Pankkiliitto osk:n hallitus

Keskusyhteisön hallitus johtaa keskusyhteisöä ammattitaitoisesti terveiden ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti. Hallitus vastaa keskusyhteisön hallinnon ja toiminnan asianmukaisesta ja luotettavasta järjestämisestä.

Keskusyhteisön hallitus vahvistaa strategian ja liiketoimintasuunnitelmien perusteella yhteenliittymän riskinotto- ja riskinottohalukkuuden sekä hyväksyy suunnitelman riskinotto- ja suhteutetun vakavaraisuuden ylläpitämisestä. Hallitus asettaa tavoitetason, jolla vakavaraisuus halutaan pitää sekä vahvistaa riskiprofiilin edellyttämän pääomatason ja -rakenteen. Hallituksen tehtävä on myös vastata ennakoivasta pääomasuunnittelusta.

Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmän riittävydestä yhteenliittymätasolla. Hallituksen tehtävänä on ohjata yhteenliittymän toimintaa ja antaa siihen kuuluville jäsenluottolaitoksille ohjeita niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi niiden riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnasta ja sisäisestä valvonnasta. Hallitus valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten ja ohjeiden, sääntöjensä sekä yhteenliittymän sitovien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi hallituksen tehtävänä on valvoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja riittävyttä, hyväksyä riskienhallinnan periaatteet ja ohjeet sekä riskilajikohtaiset strategiat.

Hallituksen alaisuudessa toimii riskivaliokunta, jonka tehtävänä on hallituksen vastuulle kuuluvien riskienhallintaa koskevien tehtävien seuranta ja valmistelu. Riskivaliokunnan tehtävänä on muun muassa hallituksen avustaminen yhteenliittymän riskistrategiaa ja riskinottoa koskevis- sa asioissa, riskilajikohtaisten strategioiden valmistelussa sekä jäsenluottolaitosten riskienhallinnan ja vakavaraisuuden valvomisessa ja koordinoimisessa. Lisäksi valiokunta seuraa vakavaraisuuden hallintasuunnitelman laadintaa ja käytännön toteutusta.

Hallituksen alaisuudessa toimii tarkastusvaliokunta, jonka tehtävänä on hallituksen vastuulle kuuluvien sisäistä tarkastusta koskevien tehtävien seuranta ja valmistelu. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on muun muassa arvioida sisäisen tarkastuksen toimittamat raportit ja esittää ne hallitukselle, seurata ja valvoa yhteenliittymän lakisääteistä tilintarkastusta sekä valvoa lakien, määräysten ja säännösten noudattamista.

Hallituksen jäsen ehdokkaiden pätevyysarviointi tehdään ennalta määriteltyjä ja neutraaleja valintaperusteita noudattaen. Hallituksen kokoonpanon monimuotoisuudella tavoitellaan optimaalista kykyä kehittää ja hoitaa keskusyhteisön ja yhteenliittymän tehokkuutta, kilpailukykyä ja riskienhallintaa. Hallituksen kokoonpanoa suunniteltaessa huolehditaan siitä, että tarpeellinen osaaminen on kulloinkin edustettuna. Myös alueellinen edustavuus on osa monimuotoisuuden arviointia. Sukupuolten tasapuolinen edustus hallituksessa on yksi monimuotoisuuden tärkeä ulottuvuus. Hallitus hyväksyy tavoitteen sukupuolten tasapuolisesta edustuksesta sekä laatii toimintaperiaatteet, joilla tavoite saavutetaan ja ylläpidetään.

Hallitus arvioi vuosittain työskentelyään ja sen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja, kokemusta ja monimuotoisuutta sekä uusien jäsenten tehtävänkuvia.

Hallituksen jäsenillä tulee olla edellytykset tehtävän menestykselliseen hoitamiseen ja riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen. Hallituksen jäsenellä ja toimivaan johtoon kuuluvalla tulee olla yhteenliittymän liiketoiminnasta, siihen liittyvistä keskeisistä riskeistä sekä johtamisesta riittävä osaaminen.

Enemmistön hallituksen jäsenistä tulee olla työ- tai toimeisuhteessa yhteenliittymään kuuluvaan jäsenluottolaitokseen.

Hallituksen jäsenen tulee olla luotettava ja hyvämaineinen henkilö. Hallituksen jäseneksi valittavien luotet-

tavuus, sopivuus ja ammattitaito selvitetään valinnan yhteydessä sekä säännöllisin väliajoin tämän jälkeen. Keskusyhteisön hallitus on määritellyt hallituksen jäsenen hallituksen jäsenyyksien enimmäislukumäärän. Hallituksen jäsenillä voi olla enintään neljä muuta hallituksen jäsenyyttä. Hallituksen jäsenyyksiä laskettaessa ei oteta huomioon POP Pankki -ryhmän sisällä olevia tai ryhmän yhteistyösuhteisiin liittyviä hallituksen jäsenyyksiä eikä kuulumisia sellaisten yhteisöjen hallintoelimiin, joilla ei ole kaupallisia tarkoituksia, kuten voittoa tavoittelemattomat tai hyväntekeväisyysjärjestöt sekä asunto-osakeyhtiöt.

Hallituksen jäsenenä tilikauden päättyessä 31.12.2017 ovat olleet Teemu Teljosuo (puheenjohtaja), Juha Niemelä (varapuheenjohtaja), Ari Heikkilä, Petri Jaakkola, Marja Pajulahti, Soile Pusa, ja Hannu Tuominiemi.

2.4 POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja

Keskusyhteisöllä on toimitusjohtaja, jonka tehtävänä on vastata keskusyhteisön päivittäisestä johtamisesta ja hallinnosta hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti.

Toimitusjohtaja valmistelee hallitukselle esitettävät asiat ja avustaa hallitusta hallintoneuvostolle ja osuuskunnan kokoukselle esitettävien asioiden valmistelussa. POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtajana toimii Pekka Lemettinen. Toimitusjohtajan sijaisena on toiminut Timo Hulkko 5.4.2017 asti ja 5.4.2017 alkaen Jaakko Pulli. Mahdollisiin sivutoimiin toimitusjohtajalla on oltava hallituksen erikseen myöntämä suostumus.

3. POP PANKKIEK YHTENLIITTYMÄN OHJAUS SEKÄ RISKIENHALLINTA JA VAKAVARAISUUDEN HALLINTA

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä toimivalla POP Pankkiliitto osk:lla on Yhteenliittymälain mukaisesti velvollisuus valvoa jäsenluottolaitosten toimintaa ja antaa niille niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi sitovia ohjeita riskienhallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta sekä antaa ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi yhteenliittymän yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisessa. Keskusyhteisö voi lisäksi säännöissään määrättyllä tavalla vahvistaa jäsenluottolaitoksille yleisiä toimintaperiaatteita noudatettaviksi näiden yhteenliittymän kannalta merkittävässä toiminnassa.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt noudattavat toiminnassaan lakeja, asetuksia, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, omia sääntöjään sekä ryhmän sisäisiä sitovia ohjeita.

Keskusyhteisö antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita ja puuttuu tarvittaessa jäsenluottolaitoksen toimintaan erikseen sovittujen periaatteiden ja menettelytapojen mukaisesti. Keskusyhteisön hallitus päättää tarvittavien ohjauskeinojen käytöstä.

Jäsenluottolaitokset ottavat, jäsenluottolaitoksia sitovien liiketoiminnan ohjausrajojen asettamisessa rajoissa, itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä ja ovat vastuussa omasta vakavaraisuudestaan. Yhteenliittymään kuuluva jäsenluottolaitos ei saa ottaa toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen yhdistelylle vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle.

POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla Yhteenliittymälain mukaisesti. Yhteenliittymään kuuluvilla yhteisöillä on oltava omia varoja yhteensä vähintään määrä, joka riittää kattamaan yhteenliittymään kuuluvien yritysten yhdistellyt, Luottolaitoslaissa tarkemmin määritellyt riskit. Yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen omien varojen yhdistellyn määrän on lisäksi oltava riittävä suhteessa yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen yhdistelyihin asiakasriskeihin ja yhdistelyihin huomattaviin omistussosuuksiin.

Keskusyhteisöllä on yhteenliittymän tehokkaan riskienhallinnan mahdollistava luotettava hallinto sekä yhteenliittymän toimintaan nähden riittävä sisäinen valvonta ja riittävät riskienhallintajärjestelmät.

Yhteenliittymälain mukaan Finanssivalvonta voi antaa keskusyhteisölle luvan päättää tiettyjen vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta koskevien poikkeusten myöntämisestä jäsenluottolaitoksilleen. Tilinpäätös hetkellä keskusyhteisö on vapauttanut jäsenluottolaitokset omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille, suurten vastapuolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenluottolaitosten välillä sekä maksuvalmiusvaatimuksesta, jonka täyttymisestä yhteenliittymässä vastaa Bonum Pankki Oyj.

POP Pankkien yhteenliittymän riskienhallinnassa noudatettavat periaatteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 4 joka koskee riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa.

4. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄÄN LIITTYMINEN JA SIITÄ EROAMINEN

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisön jäseninä voivat olla luottolaitokset, joiden säännöt tai yhtiöjärjestys vastaavat Yhteenliittymälain säännöksiä ja joiden säännöt tai yhtiöjärjestyksen keskusyhteisö on hyväksynyt. Jäseneksi ottamisesta päättää keskusyhteisön hallintoneuvosto kirjallisen hakemuksen perusteella.

Jäsenluottolaitoksella on oikeus erota keskusyhteisön jäsenyydestä keskusyhteisön sääntöjen, Osuuskuntalain ja Yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja niiden asettamien edellytysten täytyessä. Yhteenliittymään kuuluvien yritysten omien varojen yhdistellyn määrän on jäsenluottolaitoksen eroamisesta huolimatta säilyttävä Yhteenliittymälain edellyttämällä tasolla.

Jäsenluottolaitos voidaan erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä keskusyhteisön sääntöjen ja Osuuskuntalain mukaisesti, jos jäsenluottolaitos on laiminlyönyt jäsenyydestä johtuvan velvollisuutensa. Lisäksi jäsenluottolaitos voidaan erottaa keskusyhteisön jäsenyydestä, jos tämä on hallintoneuvoston antamasta varoituksesta huolimatta laiminlyönyt keskusyhteisön Yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden noudattamisen tavalla, joka merkittävästi vaarantaa yhtenäisen maksuvalmiuden tai vakavaraisuuden hallintaa taikka tilinpäätöksen laatimista koskevien periaatteiden soveltamisen tai niiden noudattamisen valvonnan yhteenliittymässä. Jäsenluottolaitos voidaan erottaa myös silloin, jos jäsenluottolaitos on muutoin toiminut olennaisesti keskusyhteisön vahvistamien yhteenliittymän yleisten toimintaperiaatteiden, keskusyhteisön tai POP Pankki -ryhmän etujen vastaisesti. Jäsenluottolaitoksen erottamisesta päättää hallintoneuvoston esityksestä keskusyhteisön osuuskunnan kokous.

Mitä Yhteenliittymälaiassa säädetään jäsenluottolaitoksen maksuvelvollisuudesta, sovelletaan myös luottolaitokseen, joka on eronnut tai erotettu keskusyhteisön jäsenyydestä, jos sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin jäsenluottolaitos on eronnut tai erotettu, on kulunut vähemmän kuin viisi vuotta silloin, kun maksuvelvollisuutta koskeva vaatimus esitetään jäsenluottolaitokselle.

5. KESKUSYHTEISÖN MAKSUVELVOLLISUUS JA JÄSENLUOTOLAITOSTEN KESKINÄINEN VASTUU

POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitostensa veloista ja sitoumuksista Yhteenliittymälain mukaisesti. Keskusyhteisö on velvollinen suorittamaan Yhteenliittymälain mukaisesti tukitoimena jäsenluottolaitokselle määrän, joka on tarpeen jäsenluottolaitoksen selvitystilan estämiseksi. Keskusyhteisö vastaa jäsenluottolaitoksen niistä veloista, joita ei saada suoritetuksi jäsenluottolaitoksen varoista.

Jäsenluottolaitokset ovat velvollisia suorittamaan Yhteenliittymälaiassa säädetyin perustein keskusyhteisölle osuutensa määrästä, jonka keskusyhteisö on suorittanut joko toiselle jäsenluottolaitokselle tukitoimena, taikka toisen jäsenluottolaitoksen velkojalle maksuna erääntyneestä velasta, johon velkoja ei ole saanut suoritusta velalliseltaan. Jäsenluottolaitoksella on lisäksi keskusyhteisön maksukyvyttömyystilanteessa Osuuskuntalaisia tarkoitettu rajaton lisämaksuvelvollisuus keskusyhteisön veloista.

Jäsenluottolaitoksen vastuu määrästä, jonka keskusyhteisö on jonkin jäsenluottolaitoksen puolesta tämän velkojalle suorittanut, jakautuu jäsenluottolaitosten kesken niiden viimeksi vahvistettujen taseiden loppusumman mukaisessa suhteessa. Jäsenluottolaitokselta toisen jäsenluottolaitoksen selvitystilan ehkäisemiseksi käytäviin tukitoimiin perittävien maksujen vuotuinen yhteenlaskettu määrä saa kunakin tilikautena olla yhteensä enintään 0,5 prosenttia kunkin jäsenluottolaitoksen viimeksi vahvistetun taseen loppusummasta.

6. POP PANKKIEN YHTENLIITTYMÄN VALVONTA

Finanssivalvonta valvoo Yhteenliittymälain mukaisesti keskusyhteisöä. Jäsenluottolaitoksia valvovat Finanssivalvonta ja keskusyhteisö.

Finanssivalvonta valvoo, että keskusyhteisö ohjaa ja valvoo jäsenluottolaitosten toimintaa Yhteenliittymälain säännösten mukaisesti ja että yhteenliittymään kuuluvat yhteisöt täyttävät niille laissa asetetut vaatimukset.

Keskusyhteisö valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat rahoitusmarkkinoita koskevien lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten, sääntöjensä ja yhtiöjärjestyksensä sekä keskusyhteisön Yhteenliittymälain 17 §:n nojalla antamien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi keskusyhteisö valvoo yhteenliittymään kuuluvien yritysten taloudellista asemaa.

Yhteenliittymän keskusyhteisön sisäisen tarkastuksen yksikkö vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä keskusyhteisössä ja jäsenluottolaitoksissa sekä ohjaa sisäisen tarkastuksen järjestämistä muissa yhteenliittymään kuuluvissa yritysissä.

7. TALLETUSSUOJARAHASTON JA SIOITTAJIEN KORVAUSRAHASTON SUOJA

Talletussuojarahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvia talletuspankkeja pidetään talletussuojan osalta yhtenä pankkina. Talletussuojarahaston varoista korvataan tallettajien saamiset POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvilta talletuspankeilta yhteensä enintään 100 000 euroon asti. Rahoitusvakausvirasto hallinnoi talletussuojarahastoa ja hoitaa talletussuojaan liittyviä tehtäviä.

Myös sijoittajien korvausrahastoa koskevan lainsäädännön mukaan POP Pankkien yhteenliittymää pidetään korvaussuojan osalta yhtenä pankkina. Korvaussuojarahaston varoista korvataan sijoittajan saamiset POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvilta yhteisöiltä yhteensä enintään 20 000 euroon saakka.

8. POP PANKKI -RYHMÄN TILINPÄÄTÖS JA TILINTARKASTUS

Yhteenliittymälain mukaan POP Pankki -ryhmän tilinpäätös on laadittava noudattaen Kirjanpitolaisissa tarkoitettuja kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (IFRS). Näiden standardien mukaan tilinpäätökseen on yhdisteltävä myös muut POP Pankki -ryhmään kuuluvat merkittävät yhteisöt. Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet on esitetty liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Yhteenliittymälain mukaisesti keskusyhteisöllä on velvollisuus antaa jäsenluottolaitoksille ohjeita yhtenäisten tilinpäätösperiaatteiden noudattamiseksi POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisessa. Jäsenluottolaitoksilla on velvollisuus antaa keskusyhteisölle POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen yhdistelyä varten tarpeelliset tiedot.

Keskusyhteisöllä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla KHT-tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan valitsee osuuskunnan kokous. Tilintarkastajan toimikausi on kalenterivuosi. POP Pankkiliitto osk:n tilintarkastajana toimii tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab päävastuullisena tilintarkastajanaan KHT Johanna Gråsten. Tilintarkastaja

tarkastaa myös Yhteenliittymälaisissa tarkoitetun yhdistellyn tilinpäätöksen. Keskusyhteisöllä ja sen tilintarkastajilla on oikeus saada POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastamista varten jäljennös jäsenluottolaitoksen tilintarkastusta koskevista asiakirjoista.

Jäsenluottolaitoksella ei ole velvollisuutta julkistaa Luottolaitoslain 12 luvun 12 §:n mukaista osavuosikatsausta eikä EU:n Vakavaraisuusasetuksen mukaisia, vakavaraisuutta koskevia tietoja (ns. Pilari III -vakavaraisuustiedot). EU:n Vakavaraisuusasetuksen edellyttämät tiedot julkistetaan POP Pankkien yhteenliittymästä.

9. PALKITSEMINEN

Palkitsemisjärjestelmällä tarkoitetaan niitä päätöksiä, sopimuksia, toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joita noudatetaan johdon ja henkilöstön palkitsemisessa.

Palkitseminen jakautuu kiinteään ja muuttuvaan palkanosaan. Kiinteällä palkanosalla tarkoitetaan tiettyyn ajanjaksoon sidottua palkkaa ja muuttuvalla palkanosalla palkkionsaajan suoritukseen tai taloudellisiin tekijöihin sidottua palkkiota.

Muuttuva palkanosaa käsittää sekä lyhyen että pitkän aikavälin palkitsemisen. Lyhyen aikavälin palkitsemisessa ansaintajakso on kalenterivuosi ja palkkio maksetaan rahana.

POP Pankki -ryhmässä muuttuva palkitseminen on yrityskohtaista. POP Pankki -ryhmässä ei ole käytössä yhtenäistä palkitsemisjärjestelmää. Palkitsemisjärjestelmät ovat kunkin jäsenluottolaitoksen tai yrityksen liiketoimintastrategian, tavoitteiden ja arvojen mukaisia ja vastaavat yrityksen pitkän aikavälin etua. Palkitsemisjärjestelmät ovat sopusoinnussa hyvän ja tehokkaan riskienhallinnan ja riskinkantokyvyn kanssa. Palkitseminen ei kannusta toiminnassa riskinottoon, joka ylittäisi jäsenluottolaitoksen tai yrityksen riskinkantokyvyn perusteella määritellyn tai muuten kestävän riskitason.

Jäsenluottolaitoskohtaiset ja yrityskohtaiset palkitsemisjärjestelmät perustuvat EU-lainsäädäntöön, kansalliseen lainsäädäntöön sekä Finanssivalvonnan määräyksiin ja ohjeisiin sekä kannanottoihin.

Päätettäessä jäsenluottolaitosten toimivan johdon ja henkilöstön palkitsemisjärjestelmästä noudatetaan POP Pankkien yhteenliittymässä Luottolaitoslakia jäljempänä mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta.

Palkitsemisperiaatteet jäsenluottolaitoksissa vahvistaa kunkin jäsenluottolaitoksen hallitus, joka myös seuraa ja valvoo palkitsemisjärjestelmien noudattamista ja arvioi säännöllisesti sen toimivuutta. Toimiva johto vastaa palkitsemisen toteuttamisesta vahvistettujen palkitsemisperiaatteiden mukaisesti. POP Pankkien yhteenliittymässä ei ole palkitsemisjärjestelmän hallinnointia varten yhteistä palkitsemisvaliokuntaa. Sitä ei ole katsottu tarpeelliseksi, koska jokainen yhteenliittymään kuuluva yhteisö päättää palkitsemisesta itsenäisesti.

Yhteenliittymän sisäinen tarkastus todentaa vähintään kerran vuodessa, onko jäsenluottolaitoksen hallituksen hyväksymää palkitsemisjärjestelmää noudatettu. Sisäinen tarkastus raportoi keskusyhteisön hallitukselle vuosittain yhteenvedon jäsenluottolaitosten palkitsemisjärjestelmistä ja niiden noudattamisesta.

Liiketoiminnasta riippumattomien valvontatoimintojen palkitseminen ei ole POP Pankkien yhteenliittymässä riippuvainen valvottavan liiketoimintayksikön tuloksesta.

Kaikissa jäsenluottolaitoksissa ei ole lainkaan käytössä muuttuvaa palkitsemista. Niissä jäsenluottolaitoksissa, joissa muuttuva palkitseminen on käytössä, on erilaisia palkitsemisjärjestelmiä. Järjestelmät eroavat toisistaan mm. niiden piiriin kuuluvan henkilöstön osalta, palkkion määrän ja palkitsemisen kriteerien osalta.

Jäsenluottolaitos voi päättää muuttuvien palkkioiden maksamatta jättämisestä joko kokonaan tai osittain hallituksen päätöksellä, esimerkiksi siinä tapauksessa, että jäsenluottolaitoksen vakavaraisuus on alittanut sille määritellyn tason.

Palkkionsaajalle maksettavan erorahan ja muun vastaavan korvauksen, joka maksetaan, jos palvelussuhde päättyy enneaikaisesti, maksamisperusteet laaditaan siten, ettei korvaus johda epäonnistuneen suorituksen palkitsemiseen. Muuttuvien palkkioiden maksamisesta on säädetty Luottolaitoslaissa. POP Pankkien yhteenliittymässä ei sovelleta Luottolaitoslain 8 luvun 9,11 ja 12 §:ien säännöksiä niihin palkkionsaajiin, joiden muuttuva palkkio yhden vuoden ansaintajaksolta ei ylitä

50 000 euroa. Kyseinen 50 000 euron raja perustuu Finanssivalvonnan kannanottoon. Tämä tarkoittaa sitä, että palkkionsaajalle maksettavan muuttuvan palkkion osan maksamista ei tarvitse lykätä, vaan se voidaan maksaa kerralla.

Jos henkilö on luokiteltu työtehtäviensä perusteella ryhmään, joiden ammatillisesta toiminnasta voi aiheutua jäsenluottolaitokselle merkittävää riskiä ("riskiprofiiliin vaikuttava henkilö"), ja hänelle aiotaan maksaa yli 50 000 euron vuosipalkkio, noudatetaan Luottolaitoslaissa määritettyä muuttuvien palkkioiden maksamisen lykkäämistä. Merkittävä osa, vähintään 40 prosenttia määritellystä muuttuvan palkkion kokonaismäärästä, lykätään ja maksetaan aikaisintaan 3-5 vuoden kuluessa ansaintajaksosta. Lykkäysajan pituutta arvioitaessa otetaan huomioon henkilön riskiprofiili ja liiketoiminnan luonne. Mikäli muuttuvan palkkion määrä ylittää 50 000 euroa, huomioidaan, että sen maksaminen on suoritettava muutoin kuin käteissuorituksena.

POP Pankkien yhteenliittymässä on tunnistettu merkittävät riskinottajahenkilöt, jotka voivat vaikuttaa yhteenliittymän tai jäsenluottolaitoksen riskiprofiiliin tai toiminnallaan aiheuttaa yhteenliittymälle tai jäsenluottolaitokselle merkittävää taloudellista riskiä. Riskiprofiiliin vaikuttavaan henkilöryhmään kuuluvat yhteenliittymässä mm. jäsenluottolaitosten, keskusyhteisön ja muiden yhtiöiden toimitusjohtajat ja muut toiminnan johtamiseen ja päätöksentekoon osallistuvat henkilöt, muut henkilöt, joiden toiminnalla on olennainen vaikutus riskiasemaan sekä liiketoiminnasta riippumattomien toimintojen henkilöt. Ajantasainen lista merkittävistä riskinottajista on koottuna POP Pankkiliitto osk:aan. Jokainen ryhmän yhteisö vastaa omalta osaltaan tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

Jäsenluottolaitokset julkaisevat internet -sivustoillaan selostuksen palkitsemista koskevien Luottolaitoslain säännösten noudattamisesta. EU:n Vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 artiklan 450 edellyttämät tiedot POP Pankki -ryhmän riskiasemaan vaikuttavien henkilöiden palkitsemisesta ovat liitteessä 12, jossa on esitetty myös tilikaudelle kohdistuvat palkat ja palkkiot.

LIITE 4 Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta POP Pankki -ryhmässä

1. PANKKITOIMINNAN RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARISUUDEN HALLINNAN TAVOITTEET JA PERIAATTEET

POP Pankki -ryhmässä riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kaikki merkittävät liiketoiminnasta aiheutuvat riskit tunnistetaan, arvioidaan, mitataan ja että niitä valvotaan säännöllisesti ja että ne ovat oikeassa suhteessa yhteenliittymän ja yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinkantokykyyn. Riskejä koskeva ohjeistus ja päätöksenteko noudattavat terveitä ja varovaisia liiketoiminnan periaatteita. Riskienhallinnan periaatteiden rikkomiseen puututaan sovittujen toimintamallien mukaisesti.

Vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän pääomien riittävä määrä, laatu ja niiden tehokas käyttö. Pääomilla katetaan yhteenliittymän liiketoimintastrategiasta ja -suunnitelmasta aiheutuvat olennaiset riskit ja turvataan yhteenliittymän häiriötön toiminta odottamattomien tappioiden varalta. Tavoitteeseen pyritään dokumentoidulla ja systemaattisella vakavaraisuuden hallintaprosessilla, joka kytkeytyy kiinteästi yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten strategia-prosessiin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä johtamiseen.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitokset ottavat, jäsenluottolaitoksia sitovien liiketoiminnan ohjauksien asettamisessa rajoissa, liiketoiminnassaan itsenäisesti liiketoimintaan kuuluvat riskinsä ja ovat vastuussa omasta vakavaraisuudestaan. Sen lisäksi jokainen jäsenluottolaitos ottaa liiketoiminnassaan huomioon toimintansa vaikutukset muiden yhteenliittymään kuuluvien jäsenluottolaitosten maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen. Riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan tavoitteena on varmistaa, että yksittäinen jäsenluottolaitos ei ota toiminnassaan niin suurta riskiä, että siitä muodostuisi oleellista uhkaa jäsenluottolaitoksen, keskusyhteisön tai koko yhteenliittymän vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle. POP Pankkien yhteenliittymään kuuluvien yhteisöjen vakavaraisuutta, maksuvalmiutta ja asiakasriskejä valvotaan yksittäisen jäsenluottolaitoksen tasolla sekä konsolidoidusti yhteenliittymän tasolla.

Riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa säätelevät EU-lainsäädäntö, Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014 (jäljempänä Luottolaitoslaki), Laki talletuspankkien yhteenliittymästä 24.6.2010/599 (jäljempänä Yhteen-

liittymälaki), sekä Finanssivalvonnan standardit, määräykset ja ohjeet. Riskienhallinta kattaa kaikki olennaiset liiketoimintaan sisältyvät riskit. Riskienhallinnan avulla hallitaan ulkoisia ja sisäisiä riskejä sekä määrällisiä että laadullisia riskejä. Yhteenliittymässä seurataan myös eri riskien keskinäisiä riippuvuuksia.

Yhteenliittymän olennaisimmat riskit ovat luotto-, likviditeetti- ja markkinariski sekä operatiivinen riski.

Luottoriskin vähentämismenetelmänä käytetään hajautusta ja vakuuksia. Likviditeettiriskin vähentämismenetelmänä käytetään rahoituksen hajauttamista ajallisesti sekä vastapuolittain. Lisäksi yllättävään likviditeettikriisiin varaudutaan ylläpitämällä riittävää likviditeettivarastoa. Markkinariskin tärkeimmät alalajit ovat rahoitustaseen korkoriski ja sijoitustoiminnan riski. Korkoriskin vähentämismenetelmänä käytetään tasesuunnittelua.

Sijoitustoiminnan riskiä vähennetään hajautuksella. Operatiivista riskiä hallitaan selkeillä prosesseilla sekä henkilöstön koulutuksella, ohjeistuksella ja valvontamekanismeilla.

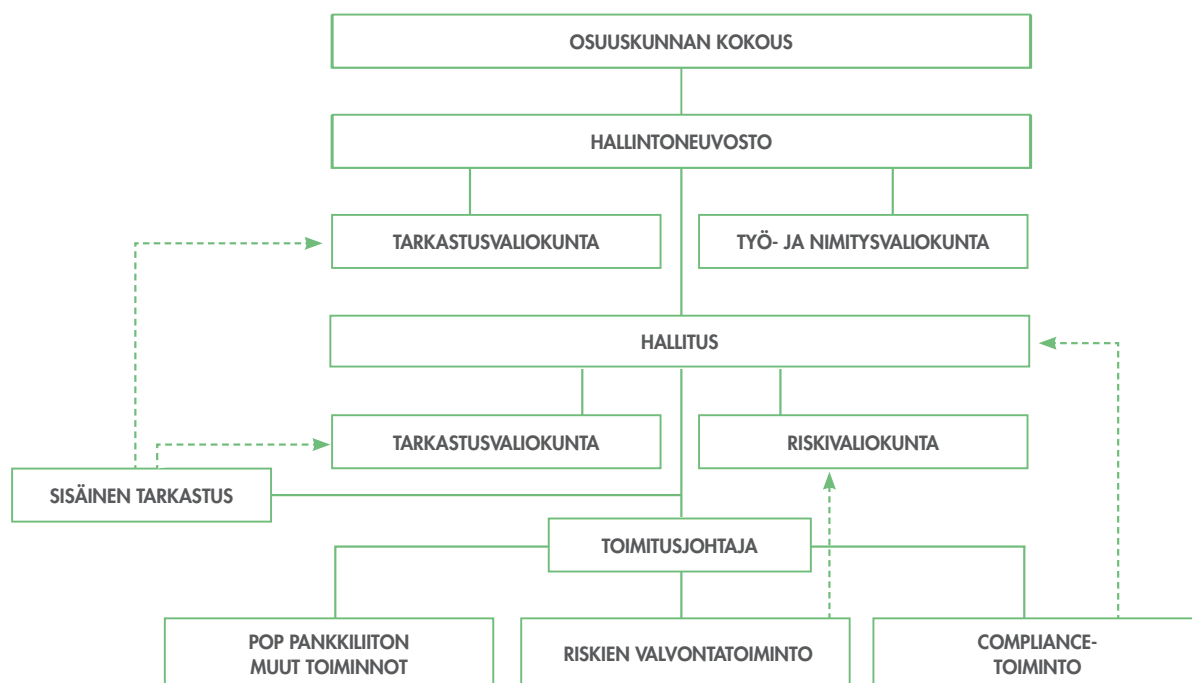
POP Pankkien yhteenliittymä kohdistaa strategiansa mukaisesti liiketoimintansa vähittäispankkitoiminnan vähäriskiseen osaan. Yhteenliittymässä ei ole sen taloudelliseen kantokykyyn nähden ylisuuria asiakas- tai sijoitusriskikeskittymiä.

Riskien valvontatoiminto raportoi keskusyhteisön hallitukselle säännöllisesti tietoa yhteenliittymän sekä jäsenluottolaitosten riskeistä ja niiden tasoista. Riskien raportointiin ja seurantaan tarkoitetut järjestelmät sekä käytännöt täyttävät riskienhallinnalle asetetut edellytykset ottaen huomioon yhteenliittymän toiminnan luonteen ja laajuuden. Yhteenliittymän luotettava hallinto, sisäinen valvonta ja riskienvalvonta ovat lainsäädännön ja viranomaismääräysten vaatimusten mukaisia.

Riskienhallinta ja vakavaraisuuden hallinta kuuluvat olennaisena osana yhteenliittymän sisäiseen valvontaan. Sisäisellä valvonnalla seurataan sitä, että organisaatio toimii säännösten mukaisesti, hallitsee riskejä kattavasti, ja että organisaation toiminta on tehokasta ja luotettavaa. Lisäksi sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että yhteenliittymässä eri tasoille asetetut päämäärät ja tavoitteet saavutetaan annettuja ohjeita noudattaen.

2. RISKIENHALLINNAN JA VAKAVARAISUUDEN HALLINNAN ORGANISOINTI

Alla oleva organisaatiokaavio kuvaa hallintoelinten ja keskusyhteisön eri toimintojen asemaa yhteenliittymän riskienhallinnassa.

2.1 Hallintoneuvosto

Yhteenliittymän keskusyhteisönä toimivan POP Pankki-liitto osk:n hallintoneuvosto valvoo, että keskusyhteisön toimintaa hoidetaan asiantuntevasti ja huolellisesti lain, sääntöjen sekä jäsenten edun mukaisesti ja että vahvistettuja ohjeita ja osuuskunnan kokouksen päätöksiä noudatetaan.

Hallintoneuvosto antaa osuuskunnan kokoukselle lausunnon keskusyhteisön hallituksen valmistelemasta yhteenliittymän strategiasta ja vahvistaa vuosittain POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuudenhallinnan periaatteet. Lisäksi hallintoneuvosto vahvistaa POP Pankkien yhteenliittymässä sovellettavat liiketoiminnan ohjauksrajat, joilla rajoitetaan yksittäisen jäsenluottolaitoksen riskinottoa.

Hallintoneuvosto vahvistaa yhteenliittymän yleiset toimintaperiaatteet ja pankkikohtaisen ohjauksen periaatteet, jossa määritellään periaatteet jäsenluottolaitosten luokittelumiseksi eri riskiluokkiin, ohjauskeinot eri

riskiluokissa sekä valvontamittarit. Lisäksi hallintoneuvosto vahvistaa muut ohjauksen yleiset periaatteet sekä sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet ja valitsee keskuudestaan hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnan. Hallintoneuvosto vahvistaa myös keskusyhteisön ja sen konsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.

2.2 Hallitus

Keskusyhteisön hallitus vahvistaa strategian ja liiketoimintasuunnitelmien perusteella yhteenliittymän riskinottotason ja riskinottohalukkuuden sekä hyväksyy suunnitelman riskinottotasoon suhteutetun vakavaraisuuden ylläpitämisestä. Hallitus asettaa tavoitetason, jolla vakavaraisuus halutaan pitää sekä vahvistaa riskiprofiilin edellyttämän pääomatason ja -rakenteen. Hallituksen tehtävä on myös vastata ennakoivasta pääomasuunnittelusta sekä vakavaraisuuden hallinnan ja ennakoivan pääomasuunnittelun sovittamisesta osaksi luotettavaa hallintoa ja muuta ohjausta. Hallitus arvioi vakavaraisuuden hallinnan tarkoituksenmukaisuutta, kattavuutta ja luotettavuutta.

Hallitus vastaa riskienhallintajärjestelmän riittävydestä yhteenliittymätasolla. Hallituksen tehtävänä on ohjata yhteenliittymän toimintaa ja antaa siihen kuuluville jäsenluottolaitoksille Yhteenliittymälain 17 §:n mukaisia sitovia ohjeita niiden maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaamiseksi niiden riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnosta ja sisäisestä valvonnasta. Hallitus valvoo, että yhteenliittymään kuuluvat yritykset toimivat lakien, asetusten, viranomaisten antamien määräysten ja ohjeiden, sääntöjensä sekä yhteenliittymän sitovien ohjeiden mukaisesti. Lisäksi hallituksen tehtävänä on valvoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja riittävyttä, hyväksyä riskienhallinnan periaatteet ja ohjeet sekä riskilajikohtaiset strategiat.

Hallituksen alaisuudessa toimii riskivaliokunta, jonka tehtävänä on hallituksen vastuulle kuuluvien riskienhallintaa koskevien tehtävien seuranta ja valmistelu. Riskivaliokunnan tehtävänä on muun muassa hallituksen avustaminen yhteenliittymän riskistrategiaa ja riskinottoa koskevista asioista, riskilajikohtaisten strategioiden valmistelussa sekä jäsenluottolaitosten riskienhallinnan ja vakavaraisuuden valvomisessa ja koordinoimisessa. Lisäksi riskivaliokunta seuraa vakavaraisuuden hallintasuunnitelman laadintaa ja käytännön toteutusta.

Hallituksen alaisuudessa toimii tarkastusvaliokunta, jonka tehtävänä on hallituksen vastuulle kuuluvien sisäistä tarkastusta koskevien tehtävien seuranta ja valmistelu. Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on muun muassa arvioida sisäisen tarkastuksen toimittamat raportit ja esittää ne hallitukselle, seurata ja valvoa yhteenliittymän lakisäateistä tilintarkastusta sekä valvoa lakien, määräysten ja säännösten noudattamista.

2.3 Toimiva johto

Keskusyhteisön toimiva johto vastaa vakavaraisuuden hallinnan sekä riskienhallinnan käytännön toteutuksesta, jatkuvasta seurannasta ja valvonnasta sekä raportoinnista yhteenliittymän hallitukselle. Toimiva johto myös huolehtii siitä, että vakavaraisuuden hallintaan liittyvät vastuut, valtuudet, prosessit ja raportointisuhteet on selkeästi määritetty ja riittävästi kuvattu ja että työntekijät tuntevat työtehtäviensä edellyttämässä laajuudessa vakavaraisuuden hallinnan kokonaisuuden, siihen liittyvät prosessit ja menetelmät.

2.4 Riskien valvontatoiminto

Keskusyhteisön riippumattoman riskien valvontatoiminnon tehtävänä on valvoa jäsenluottolaitosten riskejä ja vakavaraisuutta. Sen tehtävänä on muodostaa kokonaisvaltainen näkemys yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten liiketoiminnan sisältämistä riskeistä, kehittää riskienhallinnan menetelmiä ja toimintatapoja riskien tunnistamiseen, mittaamiseen ja valvontaan sekä koordinoida ja kehittää vakavaraisuuden hallintaprosessia, riskienvalvontaa ja raportointia.

Riskien valvontatoiminto valmistelee ohjeita keskusyhteisön hallituksen päätettäväksi. Se myös tukee, neuvoo ja kouluttaa jäsenluottolaitoksia riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan järjestämisessä ja kehittämisessä. Riskien valvontatoiminto seuraa jäsenluottolaitosten riskipositioiden kehittymistä ja antaa palautetta jäsenluottolaitoksille näistä sekä oman pääoman riittävydestä suhteessa riskipositioihin. Valvontatoiminnon tehtävänä on myös varmistaa, että riskienmittausmenetelmät ovat asianmukaisia, riittävän tarkkoja ja luotettavia, sekä valvoa, että hallituksen hyväksymiä riskienhallinnan ohjeita, liiketoiminnan ohjausrajoja ja riskistrategioita noudatetaan.

Riskien valvontatoiminto antaa hallitukselle säännöllisesti yhteenvedon riskien valvontatoiminnon toiminnasta ja sen tekemistä havainnoista sekä riskitilanteesta. Yhteenliittymän keskusyhteisön riskien valvontatoiminnon toiminnasta vastaa riskienhallintajohtaja. Riskien valvontatoiminto varmistaa, että kaikkien jäsenluottolaitosten liiketoiminnassaan ottamien merkittävien riskien yhteisvaikutus tulokseen ja omiin varoihin raportoidaan hallitukselle omien varojen riittävyden arvioinnin yhteydessä.

2.5 Compliance-toiminto

Keskusyhteisön compliance-toiminto valvoo, että yhteenliittymä ja jäsenluottolaitokset noudattavat toimintaansa säänteleviä lakeja, viranomaisten antamia ohjeita ja määräyksiä, markkinoiden itsesääntelyä sekä yhteenliittymän sisäisiä ohjeita. Compliance-toiminnon tehtävänä on myös pitää keskusyhteisön ylin ja toimiva johto sekä jäsenluottolaitokset tietoisina olennaisissa säännöksissä tapahtuvista merkittävistä muutoksista ja niiden vaikutuksista. Compliance-toiminto valmistelee toimintaohjeita säännösten soveltamisesta.

POP Pankkien yhteenliittymän suurimmissa jäsenluottolaitoksissa toimii liiketoiminnasta riippumaton compliance officer, joka hoitaa pankin compliance-toimintaa.

Muiden jäsenluottolaitosten osalta compliance-toimintaa hoidetaan keskitetysti keskusyhteisön compliance-toiminnon toimesta.

Compliance-toiminto raportoi toiminnastaan sekä tehdyistä havainnoista säännöllisesti keskusyhteisön toimivalle johdolle, hallitukselle sekä hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle. Lisäksi keskusyhteisön compliance-toiminto raportoi niiden jäsenluottolaitosten hallituksille, joiden compliance-toiminto hoidetaan keskusyhteisön toimesta.

Compliance-riskiä hallitaan seuraamalla lainsäädännön kehitystä, ohjeistamalla, kouluttamalla ja neuvomalla liiketoimintaa sääntelyn mukaisten toimintatapojen noudattamisessa sekä valvomalla menettelytapojen säännöstenmukaisuutta.

2.6 Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointi- ja varmistustoimintaa. Toiminnan tavoitteena on tukea keskusyhteisön hallintoneuvostoa, hallitusta ja toimivaa johtoa tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien sekä riskienhallinnan tehokkuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Yhteenliittymän keskusyhteisön sisäisen tarkastuksen yksikkö vastaa sisäisen tarkastuksen järjestämisestä keskusyhteisössä ja jäsenluottolaitoksissa sekä ohjaa sisäisen tarkastuksen järjestämistä muissa yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä. Sisäisen tarkastuksen yksikön toiminnasta vastaa tarkastusjohtaja. Sisäinen tarkastus toimii toiminnallisesti keskusyhteisön hallituksen ja tarkastusvaliokunnan sekä hallinnollisesti toimitusjohtajan alaisuudessa. Keskusyhteisön hallintoneuvosto vahvistaa sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet.

Sisäinen tarkastus arvioi valvontamenettelyiden riittävyyttä ja tehokkuutta koko yhteenliittymässä. Sisäinen tarkastus raportoi vähintään vuosittain keskusyhteisön hallitukselle, hallituksen tarkastusvaliokunnalle sekä hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnalle keskeiset tarkastushavaintonsa ja antamansa suositukset, jotka liittyvät valvonnan järjestämiseen sekä sen luotettavuuteen ja asianmukaisuuteen.

Tarkastuksessa esiin tulleet merkittävät poikkeamat tarkastushavaintojen osalta raportoidaan välittömästi keskusyhteisön hallituksen ja hallintoneuvoston tarkastusvaliokunnille.

2.7 Jäsenluottolaitokset

Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksina olevat jäsenosuuspankit ja Bonum Pankki Oyj noudattavat toiminnassaan keskusyhteisön määrittelemiä riskienhallinnan ja vakavaraisuuden hallinnan periaatteita.

Keskusluottolaitosta lukuun ottamatta yhteenliittymän jäsenluottolaitokset toimivat strategiansa mukaisesti vähittäispankkitoiminnassa. Toimimalla vain tällä liiketoiminta-alueella jäsenluottolaitokset kykenevät pitämään toimintaansa sisältyvät riskit hallittavina ja toiminnan laatuun nähden pieninä.

POP Pankeissa ylimpänä hallintoelimenä toimii osuuskunnan kokous tai edustajisto, joka valitsee hallintoneuvoston jäsenet. Hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet. Bonum Pankki Oyj:ssä yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet. Hallintoneuvosto valitsee keskuudetaan tarkastustoimikunnan, joka avustaa hallintoneuvostoa sen valvontavelvollisuuden toteuttamisessa.

Jäsenluottolaitoksen hallitus vahvistaa muun muassa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat sisäiset ohjeet, liiketoiminnan tavoitteet, eri riskilajeja koskevat riskilimitit ja pääomasuunnitelman sekä vakavaraisuuden hallintasuunnitelman. Lisäksi hallitus vastaa riskienhallinnan riittävydestä ja valvoo pankin liiketoimintaa, riskiasemaa ja riskinkantokyvyn riittävyyttä. Vakavaraisuuden hallintaprosessissaan jäsenluottolaitos laatii mm. tulos-, kasvu- ja vakavaraisuusennusteet. Ennusteiden perusteella jäsenluottolaitos kartoittaa tarvittavat toimenpiteet, joilla liiketoimintastrategian mukainen vakavaraisuustaso kyetään saavuttamaan.

Jäsenluottolaitoksen toimiva johto vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuksesta ja raportoi hallitukselle säännöllisesti jäsenluottolaitoksen liiketoiminnasta, riskinkantokyvystä ja riskitilanteesta.

Keskusyhteisön riippumaton riskien valvontatoiminto ja compliance-toiminto ohjaavat yhteenliittymän riskien valvontaa. Tämän lisäksi suurimmissa jäsenluottolaitoksissa on oma riskien valvonnasta ja compliance-toiminnasta vastaava riippumaton henkilö, joka

vastaa keskusyhteisön ohjeistaman riskien valvonnan ja compliancen toteutuksesta jäsenluottolaitoksessa. Muissa jäsenluottolaitoksissa on toiminnosta vastaava yhteyshenkilö.

Riskienhallinnan tehtäviä ja vastuunjakoa varten on määritelty ensisijainen vastuu, valvontavastuu ja arviointivastuu. Ensisijainen vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännön toimenpiteiden toteuttamisesta on liiketoiminnasta vastaavalla jäsenluottolaitoksella, joka vastaa myös siitä, että riskienhallinnan ohjeita ja menettelytapoja noudatetaan.

Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan organisointi

I PUOLUSTUSLINJA

JÄSENLUOTTOLAITOKSET

- Päivittäinen riskienhallinta
- Esimiesvalvonta
- Ensijainen vastuu valvonnasta on jäsenluottolaitoksen toimivalla johdolla ja hallituksella

II PUOLUSTUSLINJA

KESKUSYHTEISÖN RIIPPUMATON RISKIEN VALVONTA JA COMPLIANCE

- Valvonta
- Ohjeistus
- Tuki, prosessit, välineet

III PUOLUSTUSLINJA

KESKUSYHTEISÖN SISÄINEN TARKASTUS

- Riippumaton valvonnan arviointi perustuen riskilähtöiseen tarkastustoimintaan

Keskusyhteisön riskien valvontatoiminto valvoo riskienhallinnan toteuttamista yhteenliittymässä ja compliance-toiminto valvoo toiminnan säätelynmukaisuutta. Keskusyhteisön yhteydessä toimiva sisäinen tarkastus toteuttaa riippumatonta arviointi- ja varmistustoimintaa valvontamenettelyjen riittävyyden ja tehokkuuden varmistamiseksi.

3. VAKAVARAIJUUDEN HALLINTA

Yhteenliittymässä on käytössä vakavaraisuuden hallintaprosessi, jonka tavoitteena on yhteenliittymän ja sen jäsenluottolaitosten riskinkantokyvyn turvaaminen suhteessa toiminnan kaikkiin olennaisiin riskeihin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi jäsenluottolaitokset tunnista- vat ja arvioivat toimintaansa liittyvät riskit kattavasti ja mitoittavat riskinkantokykynsä vastaamaan riskiensä yhteismäärää. Vakavaraisuutensa turvaamiseksi jäsenluottolaitokset asettavat riskiperusteiset pääomatavoitteet ja laativat pääomasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Vakavaraisuuden hallintaprosessin tavoitteena on myös ylläpitää ja kehittää laadukasta riskienhallintaa.

Yhteenliittymän vakavaraisuuden hallintaprosessissa sekä likviditeetin riittävyyden arviointiprosessissa määritellään yhteenliittymän riskinkantokyky ja riskinottohalukkuus suhteessa liiketoiminnan tavoitteisiin. Vakavaraisuuden hallinnan ja likviditeetin riittävyyden arvioinnin tavoitteena on riittävillä pääoma- ja likviditeettivarauksilla turvata sekä jäsenluottolaitosten että yhteenliittymän riskinkantokyky.

Vuoden 2015 alussa on otettu 8 prosentin vähimmäisvakavaraisuusvaatimuksen lisäksi käyttöön kiinteä lisäpääomavaatimus 2,5 prosenttia sekä muuttuva lisäpääomavaatimus, jonka viranomaiset voivat tarvittaessa asettaa 0 – 2,5 prosentin tasolle. Muuttuva lisäpääomavaatimus määräytyy luottolaitoksen taseessa olevien vastuiden kotimaan mukaan. Finanssivalvonta ei ole toistaiseksi asettanut muuttuvaa lisäpääomavaatimusta kotimaisille vastuille, joista yhteenliittymän jäsenluottolaitosten luotto- ja vastapuoliriski lähes kokonaan muodostuu. Jäsenluottolaitokset on katsauskauden aikana Finanssivalvonnan myöntämän luvan nojalla vapautettu keskusyhteisön päätöksellä omien varojen vaateesta ryhmän sisäisille erille sekä suurten vasta- puolten rajoituksista keskusluottolaitoksen ja jäsenluottolaitosten välisille erille.

POP Pankkien yhteenliittymä julkistaa vakavaraisuuslaskennan kannalta olennaiset tiedot vuosittain osana toimintakertomustaan ja tilinpäätöksen liitetietoja. Puoli- vuosittain tehtävässä osavuositarkastuksessa julkistetaan keskeiset vakavaraisuustiedot.

3.1 Pääomasuunnitelma

Pääomasuunnittelu on osa POP Pankkiliitto osk:n hallituksen ja toimivan johdon vakavaraisuuden hallinnan

prosessia ja liiketoiminnan strategiaprosessia, jolla varmistetaan, että yhteenliittymän kasvu-, kannattavuus ja riskinkantokyvyn tavoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja keskenään johdonmukaisia.

Pääomasuunnitelman tarkoituksena on varmistaa POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuden turvaaminen poikkeuksellisissakin olosuhteissa määrittelemällä ennakolta yhteenliittymän käytettävissä olevat pääomanhallinnan menetelmät ja niiden toteuttamisen periaatteet sekä tarvittaessa toteuttaa ne ennakolta sovittujen periaatteiden mukaisesti. Pääomasuunnitelma päivitetään vähintään vuosittain. Pääomasuunnitelma kattaa kuluvan vuoden lisäksi ainakin kaksi seuraavaa vuotta.

Pääomasuunnitelman tehtävä on myös määritellä, mikä on yhteenliittymän tehokkaan pääoman käytön kannalta tarkoituksenmukainen pääomarakenne. Tähän vaikuttaa muun muassa sääntelystä tulevat rajoitteet siitä, mitä pääoman eriä hyväksytään vakavaraisuuteen tai mihin riskeihin kyseessä olevan pääoman eriä voidaan käyttää.

Jokainen POP Pankkien yhteenliittymään kuuluva jäsenluottolaitos ja yhteisö vastaa ensisijaisesti itse vakavaraisuudestaan ja asettaa vakavaraisuudelleen tavoitetasot ja reagoitirajat yhteenliittymän keskusyhteisön ohjeistuksen ja keskusyhteisön antamien yhtenäisten menetelmien mukaisesti. Toissijaisesti POP Pankkien yhteenliittymän keskusyhteisö vastaa yhteenliittymän vakavaraisuudesta voimassaolevien säädösten ja määräysten mukaisesti.

3.2 Pääomavarausten arviointi

Yhteenliittymässä käytetään pääomavarausten arviointiin skenaarioanalyysijä sekä stressitestejä. Stressitestejä käytetään sen arvioimiseksi, miten erilaiset poikkeuksellisen vakavat, mutta kuitenkin mahdolliset tilanteet voivat vaikuttaa yhteenliittymän tai sen jäsenluottolaitoksen maksuvalmiuteen, kannattavuuteen tai vakavaraisuuteen. Stressitekijöillä arvioidaan sekä yksittäisten riskitekijöiden vaikutusta että useiden muut- tujien samanaikaisten muutosten vaikutuksia.

Skenaarioanalyysijä käytetään osana kokonaisriskien arviointia. Skenaarioanalyysissä luodaan riskiskenaarioita, joiden avulla arvioidaan pääomien riittävyyttä erilaisissa toimintaympäristön muutoksissa useiden riskialueiden rasittaessa pääoman tarvetta yhtäaikaaisesti.

3.3 Pilari I vakavaraisuussuhde

POP Pankkien yhteenliittymän merkittävimmät Pilari I pääomavaateet muodostuvat kiinteistövakuudellisista saamisista, saamisista yrityksiltä ja vähittäissaamisista. Yhteenliittymässä sovelletaan vakavaraisuuslaskennassa luottoriskin pääomavaateen laskentaan standardimenetelmää ja operatiivisen riskin pääomavaateen laskentaan perusmenetelmää. Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksilla ei ole kaupankäyntitoimintaa, joten markkinariskin pääomavaate lasketaan ainoastaan valuutapositioneille. Luottoriskin standardimenetelmässä vastuut jaetaan vastuuryhmiin ja vähittäissaamisten ryhmässä on määritelty luotonannon hajautukselle vaadittavat vähimmäisrajat.

POP Pankkien yhteenliittymän omat varat muodostuvat jäsenosuuksista, vanhan osuuskuntalain mukaisista lisäosuuksista, POP Osuuksista, kertyneistä voittovaroista sekä rahastoista, joista vähennetään EU:n vakavaraisuusasetus N:o 575/2013 (jäljempänä EU:n Vakavaraisuusasetus) mukaiset vähennyserät. POP Pankkien yhteenliittymä ei lue tilikauden voittoa omiin varoihin.

EU:n Vakavaraisuusasetus ei tunnista jäsenluottolaitosten aiemmin käyttämiä lisäosuuksia pääomainstrumentiksi. Lisäosuus ei ole uuden sääntelyn mukaan enää jäsenluottolaitosten omien varojen erä. EU:n Vakavaraisuusasetusta sovelletaan 1.1.2014 alkaen, mutta lisäosuuksia koskevien siirtymäsäännösten osalta soveltaminen muuttuu asteittain.

Osa yhteenliittymän jäsenluottolaitoksista on vuodesta 2015 alkaen laskenut liikkeelle uutta, omiin varoihin laskettavaa pääomainstrumenttia, POP Osuutta. POP Osuuksia oli vuoden 2017 lopussa laskettu liikkeelle yhteensä 53 574 tuhatta euroa.

Yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennan pääerät on esitetty tilinpäätöksen Pilari III -liitetiedoissa.

4. PANKKITOIMINNAN RISKIT

4.1 Luottoriski

Yhteenliittymän merkittävin riski on luotto- ja vastapuoliriski, jonka Pilari I pääomavaraukset ovat noin 90,2 prosenttia kaikista Pilari I pääomavarauksista. Luottoriskillä tarkoitetaan sitä, että vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan. Luottoriskin merkittävin lähde on luotot, mutta luottoriskiä voi syntyä myös

muunlaisista saamisista, kuten joukkovelkakirjalainoista, lyhytaikaisista saamistodistuksista sekä erilaisista taseen ulkopuolisista sitoumuksista, kuten käyttämättömistä luottojärjestelyistä ja -limiiteistä sekä takauksista. POP Pankkien yhteenliittymä altistuu taseeseen merkittävien luottojen kautta kokonaisuudessaan 3 325 363 tuhannen euron luottoriskille.

4.1.1 Luottoriskin hallinta

Luottoriskin hallinnan tavoitteena on rajoittaa luotonannosta syntyvän luottoriskin tulos- ja tasevaikutus hyväksyttävälle tasolle.

Keskusyhteisön hallitus ohjaa jäsenluottolaitosten luottoriskin hallintaa, siinä käytettäviä menetelmiä sekä luottoriskin valvontaa ja raportointia. Keskusyhteisön hallitus vahvistaa luottoriskistrategian, jossa määritellään tavoiteriskitaso, riskinoton linjauksia ja asiakasvalintaa sekä vakuuksia koskevat periaatteet. Luottoriskistrategiaa täydentävät keskusyhteisön hallituksen antamat luotonannon ja vakuuksien toimintaohjeet, jotka luovat pohjan luottoriskin hallinnalle jäsenluottolaitoksissa. Luottoriskistrategian valmistelusta ja ylläpidosta vastaa keskusyhteisön riskien valvontatoiminto. Luottoriskistrategia päivitetään vähintään vuosittain tai aina yhteenliittymän toimintaympäristön, liiketoimintamallin, sääntelyn tai viranomaisvaateiden olennaisesti muuttuessa.

Jäsenluottolaitosten hallitukset vahvistavat luottoriskistrategiansa keskusyhteisön hallituksen luottoriskistrategian mukaisesti. Strategia yhdessä luotonannon ja vakuuksien toimintaohjeiden kanssa määrittelee enimmäismäärät riskikeskittymille ja ohjaa luotonannon suuntaamista asiakassektoreittain, toimialoittain ja luottokelpoisuusluokittain.

Luottopäätökset perustuvat asiakkaan luottokelpoisuuteen ja maksukykyyn sekä muiden luoton myöntämiskriteereiden, kuten vakuusvaatimusten täyttymiseen. Pääsääntönä on vähintään kahden päätöksentekijän periaate. Luottopäätökset tehdään kunkin jäsenluottolaitoksen hallituksen vahvistamien päätösvaltuuksien puitteissa. Jäsenluottolaitos myöntää luottoja ja takauksia ensisijaisesti omalla toimialueellaan. Tällä varmistetaan paikallinen, riittävän perusteellinen asiakastuntemus.

Sitoumusten takaisinmaksun varmistamiseksi vastuilla tulee pääsääntöisesti olla turvaavat vakuudet. Vakuudet arvostetaan varovaisesti käypään arvoon ja arvojen

kehitystä seurataan säännöllisesti sekä tilastoja että hyvää toimialuetuntemusta hyödyntäen. Vakuuksien arvostamisessa käytettävät vakuusarvostuskertoimet ovat yhteenliittymässä yhdenmukaiset kaikissa jäsenluottolaitoksissa.

Luottoriskin seuranta perustuu järjestämättömien saamisen ja maksuviivästymien jatkuvaan seurantaan sekä luottosalkun laadun seurantaan. Ennakoitavissa oleviin ongelmiin luoton hoidossa reagoidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Jäsenluottolaitosten hallituksille raportoidaan säännöllisesti asiakasvastuista ja järjestämättömistä saamisista. Raportointi sisältää mm. luottoriskin määrän ja kehityksen asiakaskokonaisuuksittain, toimialoittain ja luottokelpoisuusluokittain. Riskien valvontatoiminto raportoi keskusyhteisön hallitukselle luottoriskien kehityksestä, riskipositiosta ja järjestämättömistä saamisista neljännesvuosittain.

KOKONAISVASTUURVOT VASTUURYHMITÄIN SUOJAAVIEN VAKUUKSIEN MUKAAN JAETTUNA

Luotto- ja vastapuoliriski

2017 Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Kokonais- vastuut	Rahoitus- vakuudet	Reaali- vakuudet	Takaukset	Muut
Saamiset yrityksiltä	682 239	4 362	-	22 095	181
Vähittäissaamiset	662 712	8 473	-	108 897	450
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 303 933	-	2 303 933	-	-
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	47 966	4	25 354	1 054	-
Muut vastuuryhmät yhteensä	820 545	-	-	-	-
Yhteensä	4 517 394	12 838	2 329 287	132 046	631

2016 Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Kokonais- vastuut	Rahoitus- vakuudet	Reaali- vakuudet	Takaukset	Muut
Saamiset yrityksiltä	678 169	4 417	-	25 965	275
Vähittäissaamiset	649 527	8 797	-	106 701	600
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 197 591	-	2 197 591	-	-
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	40 284	10	19 698	605	0
Muut vastuuryhmät yhteensä	897 939	-	-	-	-
Yhteensä	4 463 510	13 223	2 217 288	133 271	875

4.1.2 Luotot asiakasryhmittäin

Yhteenliittymässä keskeisiä asiakasryhmiä ovat henkilöasiakkaat, maatalousyrittäjät sekä pienyritykset. Yhteenliittymän varainhankinnasta pääosa on myönnetty luottoina jäsenluottolaitosten asiakkaille. Yhteenliittymän luottokanta oli vuoden 2017 lopussa 3 325 363 (3 216 152) tuhatta euroa. Viimeiset välitetyt Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n kiinnitysluotot siirrettiin POP Pankkien taseisiin tilikauden aikana.

Luotonanto henkilöasiakkaille tapahtuu pääasiassa turvaavaa asuntovakuutta vastaan. Tarvittaessa käytetään lisäksi muita vakuuksia. Valtaosa 65,2 (64,8) prosenttia, yhteenliittymän luotoista on myönnetty asuntovakuutta vastaan. Henkilöasiakkaiden luotot myönnetään POP Pankkien taseista ja Visa-kortteihin liittyvät luotot keskusluottolaitoksen taseesta.

Henkilöasiakkaiden luotonanto perustuu ensisijaisesti asiakkaan riittävään luotonhoitokykyyn. Henkilöasiakkaan luottokelpoisuuden arviointi rakentuu POP Pankin hyvään asiakastuntemukseen, asiakkaan työ- ja tulotietoihin, maksukyky- ja -varalaskentaan sekä tilastomatematiiseen käyttäytymis- tai hakemuspisteytysmalliin. Asiakkaat, joilla on luottovastuita, luokitellaan käyttäytymispisteytysmallilla maksukäyttäytymisen pohjalta. Ne asiakkaat, joilla ei ole luottovastuita, mutta jotka ovat hakemassa lainaa, luokitellaan hakemuspisteytyksellä. Luokittelun tarkoituksena on ryhmitellä asiakkaat riskin mukaisesti.

Jäsenluottolaitosten yritysluotonannon pääasiallisina kohderyhminä ovat jäsenluottolaitoksen toimialueella toimivat mikroyritykset ja pienet yritykset, elinkeinonhar-

joittajat sekä maa- ja metsätalousasiakkaat. Yritysiakkaiden luotonannossa luotonmyöntämisen perusteena ovat asiakkaan taloudellinen tilanne, velanhoitokyky, tilinpäätösanalyysi, tarjottujen vakuuksien kattavuus sekä asiakkaan luottoluokitus.

4.1.3. Luotonannon keskittymäriski

Luotonannon keskittymäriskiä syntyy luotonannosta, kun luottovastapuolet ovat taloudellisesti riippuvaisia toisistaan tai toimivat samankaltaisessa taloudellisessa ympäristössä, jolloin yksittäiset tapahtumat voivat vaikuttaa merkittävään joukkoon luottovastapuolia samanaikaisesti. Vastaavaa keskittymäriskiä voi syntyä myös luottojen vakuuksien ollessa samankaltaisia.

Yhteenliittymän tai yksittäisen jäsenluottolaitoksen yhdelle asiakkaalle tai asiakaskokonaisuudelle myöntämien luottojen kokonaismäärä ei saa ylittää EU:n Vakavaraisuusasetuksessa, muissa säädöksissä tai Finanssivalvonnan tai muun valvontaviranomaisen antamissa määräyksissä ja ohjeissa vahvistettuja enimmäismääriä. Yhteenliittymätasolla on määritelty euromääräinen raja, jonka ylittävät asiakaskokonaisuudet yhteenliittymässä edellyttävät keskusyhteisön lupaa lisärahoituksen myöntämiselle.

Vuoden 2017 lopussa Yhteenliittymällä oli yksi asiakaskokonaisuus, jonka kokonaisvastuut ylittivät 10 prosenttia Yhteenliittymän omista varoista ja luokitellaan näin ollen suureksi asiakasriskiksi EU:n vakavaraisuusasetuksen 392 artiklan mukaan. Asiakaskokonaisuus kuuluu POP Pankki -ryhmään.

Luotot asiakasryhmittäin

Asiakasryhmä (1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016	Muutos %
Henkilöasiakkaat	2 218 322	2 118 347	4,7 %
Maatalousasiakkaat	562 381	579 244	-2,9 %
Yritysiakkaat	544 660	518 560	5,0 %
Yhteensä	3 325 363	3 216 152	3,4 %

Yritysluottokannan toimialajakauma 31.12.2017

(1 000 euroa)	31.12.2017		31.12.2016	
	Tasearvo	%-osuus	Tasearvo	%-osuus
Kiinteistöalan toiminta	147 629	28,5 %	123 906	23,9 %
Rakentaminen	83 836	16,2 %	73 571	14,2 %
Teollisuus	74 824	14,4 %	70 797	13,7 %
Tukku- ja vähittäiskauppa	71 461	13,8 %	66 665	12,9 %
Kuljetus ja varastointi	42 399	8,2 %	40 825	7,9 %
Muut toimialat	124 512	24,0 %	142 796	27,5 %
Yhteensä	544 660	100,0 %	518 560	100,0 %

4.1.4 Erääntyneet saamiset

Erääntyneet saamiset ovat luottoja, joita ei ole lyhennetty lainan lyhennysohjelman mukaisesti, vaan pääoman tai koron suoritukset ovat jäljessä lyhennysohjelmassa so-

vituisista ajankohdista. Jäsenluottolaitosten yli 90 päivää erääntyneenä olleet saamiset olivat 31.12.2017 yhteensä 0,89 (0,75) prosenttia luottokannasta. Jäsenluottolaitosten 30–90 päivää erääntyneet saamiset olivat vuoden 2017 lopussa 0,60 (1,53) prosenttia luottokannasta.

Erääntyneet saamiset 31.12.2017

(1 000 euroa)	31.12.2017		31.12.2016	
	Tasearvo	Osuus luottokannasta (%)	Tasearvo	Osuus luottokannasta (%)
Erääntyneet saamiset (30-90 päivää)	20 093	0,60 %	49 303	1,53 %
Erääntyneet saamiset (yli 90 päivää)	26 723	0,80 %	24 247	0,75 %
Erääntyneet saamiset 90-180 päivää	7 275	0,22 %	7 050	0,22 %
Erääntyneet saamiset 180 päivää - 1 vuosi	11 941	0,36 %	7 059	0,22 %
Erääntyneet saamiset > 1 vuosi	10 352	0,31 %	10 139	0,32 %

4.1.5 Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumiset

Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin saamisten arvonalentumiset arvioidaan ryhmäkohtaisesti samankaltaisten saamisten muodostamissa ryhmissä.

Merkittävien saamisten arvonalentumista arvioidaan saamiskohtaisesti, kun on ilmennyt objektiivista näyttöä siitä, että luoton pääomasta tai koroista ei mahdollisesti tulla saamaan täyttä suoritusta. Arvonalentumistappion määrä määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja arvioitujen, saamisesta kerrytettävissä olevien tulevien rahavirtojen nykyarvon erotuksena. Arvonalentumista kirjattaessa vakuus arvostetaan määrään, joka siitä todennäköisesti odotetaan saatavan realisointihetkellä realisointikustannusten jälkeen. Mikäli myöhemmin ilmenee, että arvonalentumistappion määrä on arvioitua pienempi, arvonalentumistappiota peruutetaan vastaavasti.

alentumistappion määrä on arvioitua pienempi, arvonalentumistappiota peruutetaan vastaavasti.

Saamisryhmäkohtaisessa arvonalentumistarkastelussa ryhmitellään koko POP Pankki -ryhmän saamiset samankaltaisten luottoriskiominaisuuksien perusteella ryhmiin. Saamisryhmäkohtaisina arvonalentumisina kirjataan sellaiset arvonalentumistappiot, joiden arvioidaan tapahtuneen, mutta joita ei voida kohdistaa yksittäiselle saamiselle. Saamisryhmäkohtaisen arvonalentumisen määrittämisessä huomioidaan luottoriskiominaisuuksiltaan vastaavien saamisryhmien aikaisempi tappiokehitys. Arvonalentumisten kirjaamisperiaatteet on kuvattu tarkemmin liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän IFRS-tilinpäätöksen laadintaperiaatteet.

Lainat ja muut saamiset poistetaan kirjanpidosta toteutuneena luottotappiona, kun velallisen ja mahdollisesti mui-

den velasta vastuussa olevien osalta on tavanomainen perintäprosessi suoritettu loppuun eikä lainalle arvioida enää kertyvän suorituksia ja lainan tai saatavan tappion lopullinen määrä on selvillä. POP Pankki -ryhmän jäsenluottolaitosten toteutuneet luottotappiot vuonna 2017 olivat 3 280 (1 927) tuhatta euroa.

Vuoden 2017 lopussa lainoihin ja muihin saamisiin kohdistuvat yhteenlasketut arvonalentumiset olivat yhteensä 23 309 (21 667) tuhatta euroa. Näistä saamiskohtaisia

arvonalentumisia oli yhteensä 20 323 (18 782) tuhatta euroa ja saamisryhmäkohtaisia arvonalentumisia yhteensä 2 986 tuhatta euroa (2 884). Saamisryhmäkohtaisista arvonalentumisista 1 206 (1 181) tuhatta euroa kohdistui henkilöasiakkaiden vastuisiin ja 1 499 (1 414) tuhatta euroa yritysasiakkaiden sekä 280 (289) tuhatta euroa maatalousasiakkaiden vastuisiin. Lainojen ja muiden saamisten kertyneet arvonalentumiset olivat tilikauden lopussa 0,72 (0,67) prosenttia koko luottokannasta.

Arvoltaan alentuneet vastuut asiakasryhmittäin 31.12.2017

(1 000 euroa)	Tasearvo	Ei arvonalentumista (brutto)	Arvoltaan alentuneet (brutto)	Saamis-kohtaiset arvonalentumiset	Saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset
Henkilöasiakkaat	2 218 322	2 215 358	10 587	6 416	1 206
Maatalousasiakkaat	562 381	554 654	10 819	2 812	281
Yritysasiakkaat ja muut	544 660	542 613	14 641	11 096	1 499
Saamiset asiakkailta yhteensä	3 325 363	3 312 625	36 048	20 323	2 986

Arvoltaan alentuneet vastuut asiakasryhmittäin 31.12.2016

(1 000 euroa)	Tasearvo	Ei arvonalentumista (brutto)	Arvoltaan alentuneet (brutto)	Saamis-kohtaiset arvonalentumiset	Saamisryhmäkohtaiset arvonalentumiset
Henkilöasiakkaat	2 118 347	2 115 886	9 651	6 009	1 181
Maatalousasiakkaat	579 244	577 643	4 472	2 582	289
Yritysasiakkaat ja muut	518 560	511 408	18 758	10 191	1 414
Saamiset asiakkailta yhteensä	3 216 152	3 204 937	32 881	18 782	2 884

Lainojen ja saamisten kertyneet arvonalentumistappiot taseessa

(1 000 euroa)	Yhteensä	Saamis-kohtaiset	Saamisryhmäkohtaiset
Arvonalentumistappiot 1.1.2017	21 667	18 782	2 884
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	6 236	6 236	-
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-1 416	-1 416	-
+/- Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	102	-	101
- Arvonalentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	-3 280	-3 280	-
Arvonalentumistappiot 31.12.2017	23 309	20 323	2 986

(1 000 euroa)	Yhteensä	Saamis- kohtaiset	Saamis- ryhmä- kohtaiset
Arvon alentumistappiot 1.1.2016	16 933	14 150	2 783
+ Arvon alentumistappioiden lisäykset	7 336	7 336	-
- Arvon alentumistappioiden peruutukset	-777	-777	-
+/- Saamisryhmäkohtaisten arvon alentumistappioiden muutos	101	-	101
- Arvon alentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	-1 927	-1 927	-
Arvon alentumistappiot 31.12.2016	21 667	18 782	2 884

4.2 Markkinariski

Markkinariskillä tarkoitetaan korkojen ja markkinahintojen vaihteluista aiheutuvaa tappion mahdollisuutta. Markkinariskilajit ovat korko-, valuutta-, osake- ja hyödykeriski. Ryhmän pankkitoiminnan merkittävin markkinariski on rahoitustaseen korkoriski. Korkoriskiä syntyy jäsenluottolaitosten rahoitustaseista, jotka koostuvat antoja ottolainauksesta, markkinaehtoisesta jälleenrahoituksesta sekä sijoitus- ja likviditeettisalkuista. Sijoitustoiminnassa korkojen muutos aiheuttaa markkinariskin toteutumisen arvopapereiden markkina-arvon muutoksena. Valuutariskillä tarkoitetaan valuuttakurssien muutosten vaikutusta tulokseen tai omaan pääomaan. Osakeriskillä tarkoitetaan kurssimuutosten aiheuttamaa tulosvaikutusta, joka kohdistuu muun muassa osakkeisiin ja rahasto-osuuksiin. Hyödykeriski tarkoittaa tappionvaaraa, joka aiheutuu hyödykehintojen muutoksista.

4.2.1 Markkinariskin hallinta

Markkinariskin hallinnan tehtävänä on tunnistaa ja arvioida liiketoimintaan sisältyvät markkinariskit, rajoittaa ne hyväksyttävälle tasolle ja raportoida niistä säännöllisesti. Keskusyhteisön hallitus vahvistaa markkinariskistrategian ja markkinariskin hallintaan liittyvän ohjeistuksen, jotka luovat pohjan markkinariskin hallinnalle jäsenluottolaitoksissa.

Jäsenluottolaitosten hallitukset vahvistavat markkinariskistrategiansa sekä markkinariskin hallintaan liittyvän ohjeistuksen keskusyhteisön hallituksen markkinariskistrategian mukaisesti. Strategia yhdessä ohjeistuksen kanssa määrittelee jäsenluottolaitoksen riskinottohalukkuuden markkinariskien osalta sekä enimmäismäärät riskikeskitymille.

Vakavaraisuuden hallintaprosessi on keskeinen rahoitustaseen sisältämän markkinariskin mittaamisen ja seurannan prosessi, jossa tehdään markkinariskille Pilari I ja Pilari II -pääomavarauksia. Koska yhteenliittymä ei harjoita kaupankäyntitoimintaa, Pilari I pääomavarauksia tehdään sijoitusten osalta vain luottoriskille sekä lisäksi valuutariskille. Pilari II -pääomavarauksia asetetaan markkinariskin alueella korkoriskille ja sijoituksille.

Yhteenliittymässä markkinariskin ottamista on rajoitettu kaupankäynnin, valuuttariskin, johdannaisten, strukturoitujen tuotteiden ja hyödykeriskin osalta.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitosten liiketoimintaan ei kuulu varsinainen kaupankäynti omaan lukuun tai asiakaskaupankäynti, eikä jäsenluottolaitoksilla lähtökohtaisesti ole erillistä kaupankäyntivarastoa. Erityisestä tarpeesta ja yhteenliittymän keskusyhteisön luvalla yksittäisellä jäsenluottolaitoksella voi kuitenkin olla EU:n vakavaraisuusasetuksen 94 artiklassa määritelty pieni kaupankäyntivarasto.

Luotonannossa ei oteta lainkaan valuuttariskiä, vaan luotot myönnetään euromääräisinä. Ryhmän pankkitoimintaan ei liity merkittävää valuuttariskiä. Valuuttariskiä voi syntyä vähäisessä määrin lähinnä sijoitussalkun sijoitusrahasto-omistuksista sekä keskusluottolaitoksen ulkomaanmaksuihin liittyvistä katekaupoista. Jäsenluottolaitos voi ottaa suoraa valuuttariskiä sijoitustoiminnassaan ainoastaan keskusyhteisön riskienvalvontatoiminnon luvalla. Lupaa edellyttävät myös uudet johdannaissopimukset ja sijoitukset strukturoituihin tuotteisiin. Johdannaisten käyttö on rajoitettu ainoastaan suojaustarkoitukseen. Hyödykeriskin ottaminen on rajattu pois.

4.2.2 Rahoitustaseen korkoriski

Rahoitustaseen korkoriskillä tarkoitetaan korkotason muutosten haitallista vaikutusta yhteenliittymän taseen ja taseen ulkopuolisten erien markkina-arvoon tai korkokatteeseen. Korkoriski aiheutuu saatavien ja velkojen toisistaan poikkeavista korkoperusteista sekä eriaikaisista korontarkistus- ja erääntymisajankohdista.

Yhteenliittymän ja jäsenluottolaitosten korkoriskiä seurataan kuukausittain sekä nykyarvomenetelmällä että tulo-riskimallilla. Nykyarvomenetelmässä mitataan, kuinka tase-erien laskennallinen markkina-arvo muuttuu korkojen muuttuessa. Nykyarvomenetelmässä kunkin tase-erän markkina-arvon odotetaan muodostuvan kyseisen instrumentin luomien rahavirtojen nykyarvona. Tuloriskimallissa ennustetaan tulevaa korkokatetta markkinakorkojen muuttuessa.

Yhteenliittymässä korkoriskin mittaamiseen käytetään taseanalyysia, jossa mitataan termiinikorkojen muutosten vaikutusta tulevien 1-36 kk:n korkokatteeseen sekä nykyarvomenetelmällä mittaamalla korkomuutosten vaikutusta taseen nykyarvoon. Korkokate-ennuste lasketaan raportointihetkellä markkinoilta

saatavilla termiinikoroilla seuraaville kolmelle vuodelle. Avoimen korkoriskin määrää arvioidaan erilaisten korkoshokkien vaikutuksella korkokatteeseen ja nykyarvoon. Luottojen enneaikaisten takaisinmaksujen vaikutus ja eräpäivättömien talletusten käyttäytyminen on otettu huomioon korkoriskianalyyseissa.

Yhteenliittymässä hallitaan korkoriskiä ensisijaisesti suunnittelemalla taserakennetta, kuten varojen ja velkojen korkosidonnaisuutta sekä maturiteettia. Korkoriskin hallintaan voidaan käyttää myös suojaavia korkojohdannaisia. Johdannais-sopimuksia on yhteenliittymässä jäljellä vain vähäisiä määriä, eikä uusia sopimuksia solmittu vuoden aikana.

Yhteenliittymän jäsenluottolaitoksissa riskinottoa korkoriskin osalta rajataan hallituksen asettamalla riskirajoilla sekä korkokatteeseen että taseen nykyarvon muutokselle. Keskusyhteisön hallitus on asettanut korkoriskin ohjauksena korkokatteeseen muutokselle. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on vakauttaa yhteenliittymän taseen korkoriski tasolle, jossa yhteenliittymän liiketoiminta on kannattavaa, mutta yhteenliittymän tulos tai vakavaraisuus ei ole uhattuna voimakkaissakaan korkoympäristön muutoksissa.

Rahoitustaseen korkoherkkyyksianalyysi 31.12.2017

(1 000 euroa)	Muutos	Vaikutus tulokseen			Vaikutus omaan pääomaan
		1-12 kk	13-24 kk	25-36 kk	
Korkoriski	+1%-yksikkö	7 579	17 915	21 374	63 399
Korkoriski	-1%-yksikkö	-4 355	-6 647	-10 156	-19 979

Rahoitustaseen korkoherkkyyksianalyysi 31.12.2016

(1 000 euroa)	Muutos	Vaikutus tulokseen			Vaikutus omaan pääomaan
		1-12 kk	13-24 kk	25-36 kk	
Korkoriski	+1%-yksikkö	7 200	12 954	14 041	33 039
Korkoriski	-1%-yksikkö	-3 475	-3 139	-3 044	54 113

Korkoriskin tulosvaikutus on laskettu korkokatteeseen muutoksesta. Vaikutus omaan pääomaan on laskettu taseen nykyarvomutoksen kautta.

4.2.3 Sijoitus- ja likviditeettisalkku

Jäsenluottolaitosten sijoitustoiminnan pääasiallinen tarkoitus on rahoitusyli jäämän sijoittaminen ja likviditeettireservin ylläpito. Tässä sijoitustoiminnassa muodostuu markkinariskiä. Sijoitus- ja likviditeettisalkun markkinariski muodostuu sijoitusinstrumentin liikkeeseenlaskijariskistä sekä markkinoiden yleisestä osake-, korko- ja valuuttariskistä. Osakekurssien, korkojen ja valuuttakurssien muutokset vaikuttavat sijoitussalkun omistuksien arvoon ja sitä kautta tuottoon.

Jäsenluottolaitosten tavoitteena arvopaperisijoittamisessa on hankkia tuottoja riskisuhteeltaan kilpailukykyinen tuotto sijoitetulle pääomalle. Jäsenluottolaitokset sijoittavat arvopapereihin vain siten, että korko- ja kurssimuutosten tulosvaikutus ei vaaranna jäsenluottolaitoksen tai koko yhteenliittymän vakavaraisuutta tai kannattavuutta.

Sijoitusten hajauttamisella vähennetään yksittäisistä sijoituksista aiheutuvaa keskittyneisyysriskiä. Sijoitus- ja likviditeettisalkun riskejä hallitaan hajauttamalla sijoitukset ajallisesti, omaisuusluokittain, riskilajeittain ja vastapuolittain. Sijoitusriskiä seurataan myös herkkyyksianalyysillä. Sijoitustoiminnan luottoriskiä hallitaan vastapuolilimiiteillä. Yhteenliittymän jäsenluottolaitosten hallitukset asettavat sijoitus- ja likviditeettisalkun koostumukselle riskirajat omaisuusluokittain ja vastapuolittain, joille myös keskusyhteisön hallitus on asettanut ohjausrajoja.

Keskusyhteisön hallitukselle raportoidaan säännöllisesti sijoitussalkun position kehitys ja suurimmat vastapuolet yhteenliittymätasolla. Yhteenliittymällä oli 31.12.2017 yksi ryhmän sisäinen vastapuoli, POP Holding Oy, jossa sijoitusten ja muiden saamisten määrä ylittää EU:n vakavaraisuusasetuksen asettaman suuren asiakasriskin rajan, 10 prosenttia yhteenliittymän omista varoista. Sijoitussalkun riskiä arvioidaan suhteessa yhteenliittymän tulokseen ja omiin varoihin.

Sijoitus- ja likviditeettisalkku

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Myytävissä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	452 866	411 948
Osuudet	211 207	287 629
Noteeratut osakkeet	3 926	9 777
Muut osakkeet ja osuudet	5 373	2 765
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Strukturoidut instrumentit	1 262	1 681
Sijoitus ja likviditeettisalkku yhteensä	674 633	713 800

Sijoitussalkun lisäksi POP Pankeilla on 58 159 (37 790) tuhatta euroa hankintamenoa arvostettuja myytävissä olevia osakkeita ja osuuksia, jotka ovat pääsääntöisesti POP Pankkien oman pääoman ehtoisia sijoituksia sellaisten yritysten osakkeisiin, jotka ovat sen toiminnalle välttämättömiä ja joille ei pystytä määrittämään luotettavaa käypää arvoa. Merkittävimmät noteeraamattomat sijoitukset ovat POP Holding Oy:n, POP Pankkiliitto osk:n, ja Oy Samlink Ab:n osakkeisiin tai osuuksiin. Lisäksi yhteenliittymän likviditeettireserviin kuuluu käteisiä varoja 82 843 (99 174) tuhatta euroa, joista vaadittaessa maksettavia saamisia keskuspankilta on 70 179 (85 073) tuhatta euroa, vaadittaessa maksettavia saamisia luottolaitoksilta 19 525 (42 616)

tuhatta euroa ja muita talletussaamisista luottolaitoksilta 15 739 (26 351) tuhatta euroa.

4.3 Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan yhteenliittymän ja sen yksittäisen jäsenluottolaitoksen kykyä vastata sitoumuksistaan. Likviditeettiriski voidaan jakaa lyhyen aikavälin maksuvalmiusriskiin ja pitkän aikavälin rakenteelliseen rahoitusriskiin. Maksuvalmiusriskillä tarkoitetaan tilannetta, jossa yhteisö ei suoriudu maksuvelvoitteestaan ilman vaikeuksia. Rakenteellinen rahoitusriski on jälleenrahoituksen saatavuuteen ja hintaan liittyvä riski, joka syntyy, kun saamisten ja velkojen maturiteetit

poikkeavat toisistaan. Rahoitusriskiä syntyy myös, jos saatavat ja velat ovat liaksi keskittyneet yksittäisille vastapuolille.

4.3.1 Likviditeettiriskin hallinta

Yhteenliittymän likviditeetin hallinnan lähtökohtana ovat jäsenluottolaitosten keskusyhteisön hallitukselle sekä keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj:n toimivalle johdolle kommunikoidut likviditeettitarpeet.

Keskusyhteisön toimiva johto valmistelee yhteenliittymän likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen, jotka määräytyvät jäsenluottolaitosten likviditeettitarpeen sekä yhteenliittymätason riskinottohalukkuuden perusteella. Keskusyhteisön hallitus hyväksyy likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen. Hallitus hyväksyy myös varainhankintasuunnitelman ja rahoituksen jatkuvuussuunnitelman, joita keskusluottolaitos ylläpitää. Riskien valvontatoiminto suunnittelee, kehittää ja testaa likviditeettiriskin hallinnassa käytettäviä menetelmiä. Keskusluottolaitos ja sen toimiva johto avustavat riskien valvontatoimintoa kyseisessä prosessissa. Keskusyhteisön toimiva johto hyväksyy likviditeettistrategian ja likviditeetin hallinnan ohjeistuksen toteuttamisessa käytettävät menetelmät.

Keskusluottolaitoksen toimiva johto vastaa likviditeettistrategian toteuttamisen koordinoinnista yhteenliittymätasolla sekä seuraa ja valvoo jäsenluottolaitosten toteuttamaa likviditeettistrategiaa. Keskusluottolaitos koordinoi jäsenluottolaitosten maksuliikennettä sekä likviditeetin tasaamista ja hankintaa yhteenliittymässä. Yhteenliittymän riippumattoman riskien valvontatoiminnon tehtävänä on valvoa ja seurata likviditeettiriskiä sekä jäsenluottolaitosten yhteenliittymätasolla. Jäsenluottolaitokset vastaavat likviditeettistrategian operatiivisesta toteutuksesta.

Keskusluottolaitoksen toimiva johto raportoi likviditeetti-ilanteesta keskusluottolaitoksen hallitukselle. Keskusluottolaitoksen hallituksen vastuulla on valvoa likviditeettistrategian toteutusta keskusluottolaitoksessa ja suunnitella keskusluottolaitoksen maksuvalmiutta ja varainhankintaa yhteenliittymän likviditeettistrategian mukaisesti. Keskusyhteisön riippumaton riskienvalvon-

totoiminto raportoi likviditeettiasemasta säännöllisesti keskusyhteisön hallitukselle. Keskusyhteisön hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin sen vastaanottaman raportoinnin perusteella.

4.3.2 Maksuvalmiusriski

Päivänsisäisen maksuvalmiuden varmistaminen, likviditeettireservin riittävyys ja maksuvalmiusvaatimus ovat yhteenliittymän keskeiset tavat rajoittaa ja mitata maksuvalmiusriskiä.

Päivänsisäistä maksuvalmiutta valvoo yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj valvomalla jäsenluottolaitosten maksuliiketilien saldoja. Jäsenluottolaitokset seuraavat jatkuvasti omaa maksuvalmiuttaan. Maksuvalmiusriskin mittaamisen keskeisin tunnusluku on EU:n vakavaraisuusasetuksessa määritelty maksuvalmiusvaatimus LCR (Liquidity Coverage Ratio). Vuoden 2017 alusta lähtien LCR-vaade oli 80 prosenttia, josta se nousi lopulliselle tasolle 100 prosenttiin 1.1.2018.

Yhteenliittymän keskusyhteisö POP Pankkiliitto osk sai tilikaudella Finanssivalvonnalta luvan päättää, ettei sen jäsenluottolaitoksiin sovelleta EU:n vakavaraisuusasetuksen (EU/575/2013) kuudennessa osassa ja sen nojalla annetuissa Euroopan Unionin säädöksissä asetettuja vaatimuksia luottolaitoksen maksuvalmiutta koskien. Yhteenliittymän keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj vastaa yhteenliittymän maksuvalmiusvaatimuksen täyttämisestä.

Yhteenliittymän keskusyhteisön hallitus asettaa yhteenliittymälle vaadittavan LCR-tunnusluvun tason maltillisen maksuvalmiusriskiaseman varmistamiseksi. Keskusyhteisö valvoo yhteenliittymän LCR-tunnuslukua. Yhteenliittymällä oli 31.12.2017 LCR-kelpoisia likvidejä varoja ennen arvonleikkauksia 327 858 (450 311) tuhatta euroa, joista 15,5 (15,2) prosenttia oli käteistä tai keskuspankkisaatavia ja 84,5 (73,7) prosenttia erittäin likvidejä, tason 1 arvopapereita. Yhteenliittymän LCR-tunnusluku 31.12.2017 oli 149 (220) prosenttia. Tunnusluvun lasku johtuu jäsenluottolaitosten vapauttamisesta LCR-vaateesta, jonka seurauksena ylisuuria LCR-reservejä on purettu ja uudelleenjärjestelty yhteenliittymän sisällä.

Maksuvalmiusvaatimuksen julkistamislomake EU LIQ1

Konsolidoitu EUR		Painotettu oikaistu arvo yhteensä (keskiarvo)			
		31. maaliskuu 2017	30. kesäkuu 2017	30. syyskuu 2017	31. joulukuu 2017
Vuosineljännes, joka päättyy					
Keskiarvojen laskennassa käytettyjen tietopisteiden määrä		12	12	12	12
21	MAKSUVALMIUSPUSKURI	401 290 767	401 861 425	390 287 343	370 776 527
22	KÄTEISEN NETTOULOSVIRTAUKSET YHTEENSÄ	194 476 314	200 397 823	210 904 701	219 673 769
23	Maksuvalmiusvaatimus (%)	206,85 %	201,96 %	186,82 %	170,20 %

4.3.3 Rakenteellinen rahoitusriski

Yhteenliittymän liiketoimintaan kuuluu keskeisenä osana otto- ja antolainauksen maturiteettiintransformaation kautta tuleva rahoitusriski. Liiketoiminnan perustana ovat jäsenluottolaitosten asiakkailtaan vastaanottamat talletukset, joilla rahoitetaan jäsenluottolaitosten asiakkaiden luotonantoa.

Rahoitusriskin mittaamiseksi käytetään anto-ottolainaus-suhdetta sekä maturiteettiluokittain tehtävää analyysiä, jossa tarkastellaan kunkin maturiteettiluokan saamisen ja velkojen kassavirtojen erotusta. Rahoitusriskiä hallitaan ajoittamalla taseen velkojen ja saatavien kassavirrat aikaluokittain yhtä suuriksi sekä pitämällä riittävää likviditeettivarantoa aikaluokittaisten erojen kattamiseksi. Anto-ottolainausuhdetta sääntelee myös keskusyhteisön hallituksen asettama ohjausraja.

Yhteenliittymän rahoitus on hajautunut useisiin pieniin vastapuoliin, sillä yhteenliittymä hankkii tarvitsemansa jälleenrahoituksen pääsääntöisesti talletuksina yleisöltä. Rahoitusrakennetta on monipuolistanut yhteenliittymän keskusluottolaitoksen vuonna 2016 avaama tukkuvairinhankinta. Keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj laski tilikauden aikana liikkeeseen 10 miljoonalla eurolla sijoitustodistuksia osana 150 miljoonan euron sijoitustodistusohjelmaa. Bonum Pankki Oyj on aiemmin laske- nut liikkeeseen 100 miljoonan euron vakuudettoman kolmen vuoden seniorilainan osana toukokuussa 2016 perustettua 750 miljoonan euron joukkovelkakirjaohjelmaa. Tukkurahoituskanavan avaaminen on monipuolistanut yhteenliittymän varainhankintaa, tehostanut rahoituksen välitystä yhteenliittymän sisällä ja tukenut sen kasvua. Pidemmän aikavälin rahoitusaseman arvioidaan sen vuoksi kehittyvän edelleen positiivisesti.

Rahoitusvarojen maturiteetti 31.12.2017

(1 000 euroa)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Käteiset varat	82 843	-	-	-	82 843
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat	-	-	1 262	-	1 262
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	29 008	7 750	2 500	-	39 258
Lainat ja saamiset asiakkailta	96 721	271 194	1 164 680	1 792 768	3 325 363
Johdannaiset	3	217	449	-	669
Sijoitusomaisuus	338 767	124 181	179 456	35 921	678 324
Yhteensä	547 342	403 341	1 348 348	1 828 689	4 127 720

Rahoitusvarojen maturiteetti 31.12.2016

(1 000 euroa)	Alle 3kk	3-12kk	1-5 vuotta	Yli 5v	Yhteensä
Käteiset varat	99 174	-	-	-	99 174
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat	-	-	75	1 606	1 681
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	57 815	15 700	-	-	73 515
Lainat ja saamiset asiakkailta	109 797	269 266	1 156 548	1 653 070	3 188 681
Johdannaiset	22	711	1 913	-	2 646
Sijoitusomaisuus	445 426	92 960	151 106	28 272	717 764
Yhteensä	712 234	378 637	1 309 643	1 682 948	4 083 462

Rahoitusvelkojen maturiteetti 31.12.2017

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	Yli 5 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	6 882	12	59	12	6 964
Velat asiakkaille	2 972 599	419 638	162 110	10	3 554 357
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	9 996	99 717	-	109 713
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-	-	-	-
Yhteensä	2 979 481	429 646	261 886	22	3 671 034

Rahoitusvelkojen maturiteetti 31.12.2016

(1 000 euroa)	Alle 3 kk	3-12 kk	1-5 vuotta	Yli 5 v	Yhteensä
Velat luottolaitoksille	11 385	-	-	-	11 385
Velat asiakkaille	2 758 377	518 344	228 369	-	3 505 090
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	-	699	99 521	-	100 220
Velat, joilla on huonompi etuoikeus kuin muilla veloilla	-	-	-	-	-
Yhteensä	2 769 762	519 043	327 890	-	3 616 694

4.4 Kiinteistöriski

Kiinteistöriskillä tarkoitetaan kiinteistöomaisuuteen kohdistuvaa arvonalentumis-, tuotto- tai vahingoittumisriskiä. Kiinteistösijoitukset eivät kuulu yhteenliittymän pankkitoiminnan ydinliiketoimintaan. POP Pankkien yhteenliittymän omistamat kiinteistöt on jaettu käyttötarkoituksen mukaan omassa käytössä oleviin kiinteistöihin ja sijoituskiinteistöihin.

Omassa käytössä olevat kiinteistöt merkitään taseessa aineellisiin hyödykkeisiin ja sijoituskiinteistöt sijoitusomaisuuteen. Yhteenliittymään kuuluvien jäsenluottolaitosten omassa käytössä olevat kiinteistöt ja sijoituskiinteistöt arvostetaan tilinpäätöksessä poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn hankintamenuun. Kiinteistöomaisuuden arvo on maltillinen verrattuna yhteenliittymän taseeseen ja omiin pääomiin. Sijoituskiinteistöjen tasearvo oli 0,8 (0,9) prosenttia taseesta.

4.5 Operatiiviset riskit

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan riskiä taloudellisesta tappiosta tai muusta haitallisesta seuraamuksesta, joka aiheutuu riittämättömistä tai epäonnistuneista sisäisistä prosesseista, puutteellisista tai virheellisistä menettelytavoista, henkilöstöstä, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä. Kaikkiin liiketoiminnan prosesseihin, mukaan lukien luottoja sijoitusprosessit, sisältyy operatiivisia riskejä. Yhteenliittymällä on myös ulkoistettujen IT-toimintojen ja taloushallintotoiminnon kautta operatiivista riskiä.

Keskusyhteisön hallitus hyväksyy operatiivisten riskien hallinnan periaatteet ja keskeiset operatiivista riskiä koskevat ohjeet. Riskien tavoitetaso on maltillinen.

Tiettyjen operatiivisten riskien varalta suojaudutaan vakuutusturvalla. Tietojärjestelmien toimintahäiriöistä aiheutuviin riskeihin on varauduttu jatkuvuus suunnittelulla.

Operatiivisten riskien hallinnassa keskeisintä on riskien tunnistaminen ja arviointi sekä kontrolli- ja hallintakeinojen toimivuuden ja riittävyyden arviointi. Yhteenliittymään kuuluvat jäsenluottolaitokset arvioivat operatiivisten riskien toteutumisen todennäköisyyttä ja vaikutuksia operatiivisen riskin itsearviointeissa, jotka on laadittu tärkeimpien liiketoimintaprosessien pohjalta.

Jäsenluottolaitokset raportoivat keskusyhteisön riskien valvontatoiminnolle omaan toimintaansa kohdistuvista operatiivisista riskeistä, häiriöistä ja tappioista vuosit-

tain. Lisäksi jäsenluottolaitokset raportoivat operatiivisen riskin itsearviointiensa tulokset riskien valvontatoiminnolle. Riskien valvontatoiminto arvioi säännöllisesti havaitsemiensa operatiivisten riskien luonnetta ja riskien toteutumisen todennäköisyyksiä koko yhteenliittymässä.

Merkittävimpiin tuotteisiin, palveluihin, toimintoihin, prosesseihin ja järjestelmiin liittyvät operatiiviset riskit tunnistetaan liiketoiminnan tekemässä uuden tuotteen tai palvelun arviointiprosessissa, jonka riskien valvontatoiminto katselmoi.

Riskien valvontatoiminto raportoi vuosittain operatiivisen riskin toteutumisesta aiheutuneet tappiot sekä koosteen operatiivisen riskin itsearviointeista yhteenliittymän keskusyhteisön hallitukselle sekä keskusyhteisön toimivalle johdolle.

4.6 Strateginen riski

Strateginen riski syntyy väärän strategian valinnasta, strategian toteuttamisen epäonnistumisesta, kilpailuympäristön muutoksista tai hitaasta reagoinnista muutoksiin.

Strategiset riskit pyritään minimoimaan päivittämällä strategiset ja vuositason suunnitelmat säännöllisesti. Suunnittelussa hyödynnetään analyysseja POP Pankki -ryhmän tilasta ja kehityksestä sekä muita analyysseja ja ennusteita toimialan, kilpailutilanteen ja taloudellisen toimintaympäristön kehityksestä.

5. VAKUUTUSTOIMINNAN RISKIT

5.1 Riskienhallinnan yleiset periaatteet

Vakuutustoimintaa POP Pankki -ryhmässä harjoittaa Suomen Vahinkovakuutus Oy. Suomen Vahinkovakuutus Oy:ssä riskienhallinnalla tarkoitetaan ennakoivaa prosessia, jolla pyritään tunnistamaan mahdollisia riskejä, arvioimaan ja rajoittamaan tunnistettujen riskien todennäköisyyttä ja seurauksia, mahdollistamaan markkinatilanteen muutoksiin reagoiminen sekä yleisesti varmistamaan toiminnan luotettavuus, turvallisuus ja tehokkuus. Riskienhallinnan järjestämisestä vastaa yhtiön hallitus. Hallitus hyväksyy vuosittain riskienhallintasuunnitelman, joka sisältää päälinjaukset yhtiön riskienhallinnasta sekä kuvauksen yhtiön riskiprofiilista. Olennainen osa riskienhallintaa on oma riski- ja vakavaraisuusarviointi (ORSA), jonka avulla yhtiö ylläpitää käsitystä pääomatarpeistaan pitkällä ja keskipitkällä aikavälillä.

Riskienhallintaa järjestettäessä huomioidaan erityisesti yhtiön strategiset valinnat, vakuutusliiketoiminnan ja sijoitustoiminnan tavoitteet sekä vakavaraisuusasema. Riskienhallinnan asianmukaista järjestämistä tukevat mm. sisäisen valvonnan kokonaisuus, sijoitussuunnitelma, tietoturvallisuuteen liittyvä jatkuvuussuunnitelma, yhtiön sisäiset seuranta- ja raportointimekanismit sekä sisäinen tarkastus.

5.2 Riskienhallinnan organisointi, vastuu ja valvonta

Riskienhallinnan toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako on dokumentoitu riskienhallintasuunnitelmaan. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallituksen linjausten mukaiset riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimet toteutetaan. Hallitus valvoo toimien operatiivista toteutusta.

5.3 Riskienhallinnan prosessit ja riskit

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n riskienhallinta on jatkuvaa ja se kattaa yhtiön koko toiminnan. Riskienhallinta kiinnittyy yhtiön toiminnan suunnitteluun ja harjoittamiseen mm. sisäisten ohjeiden ja toimintamallien avulla. Tällaisia ovat mm. asiakas- ja riskinvalintaohjeet, raportointikäytännöt sekä hyväksymisrajat ja -menettelyt.

Säännöllinen riskikartoitusprosessi on yhtiön vuotuisen toimintaan kiinnittyvä, kokonaisvaltaista riskienhallintaa tukeva prosessi, jossa riskit tunnistetaan ja arvioidaan, riskiin varautumisen keinoista päätetään ja riskille asetetaan vastuuhenkilö. Osana säännöllistä riskienhallintaprosessia riskejä ja niihin varautumista seurataan ja arvioidaan.

Riskeistä aiheutuvien taloudellisten menetysten varalta yhtiö ylläpitää määrällisesti ja laadullisesti riittävää vakavaraisuuspääomaa. Vakavaraisuusasemaa seurataan jatkuvasti sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Vuosisuunnittelun yhteydessä laaditaan omassa riski- ja vakavaraisuusarviossa (ORSA) yhtiön toimintasuunnitelmiin, riskiprofiiliin ja vakavaraisuusvaatimukseen perustuen kokonaisvaltainen näkemys yhtiön pitkän ja keskipitkän aikavälin pääomatärpeistä. Raportin arviosta hyväksyy yhtiön hallitus.

5.4 Riskienhallinnan raportointi

Riskeistä raportoidaan hallitukselle riskienhallintasuunnitelmaan kirjattujen käytäntöjen mukaisesti. Laaja

riskeistä tehty kartoitus käsitellään vuosittain hallituksen kokouksessa riskienhallintasuunnitelman käsittelyn yhteydessä. Hallitus hyväksyy yhtiön oman riski- ja vakavaraisuusarvion (ORSA) vuosittain. Hallitukselle raportoidaan säännöllisesti yhtiön taloudesta, liiketöinnasta, vakavaraisuudesta ja sijoitustoiminnasta.

5.5 Vakuutusriskit

5.5.1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Vakuutuksenottaja siirtää vakuutettavan riskinsä vakuutus sopimuksellavakuutuksenantajalle. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n vahinkomeno muodostuu vakuutetuista riskeistä korvattavien vahinkojen lukumäärästä ja suuruudesta sekä näiden satunnaisvaihtelusta. Edelleen vahinkomeno jakautuu omaisuusriskistä ja henkilöriskistä aiheutuviin vahinkoihin. Tärkeimmät vakuutusriskit liittyvät vakuutusten hinnoitteluun, vakuutusten merkitsemiseen (asiakas- ja riskinvalintaan) sekä vastuuvelan riittävyteen.

Vakuutusten hinnoitteluriski liittyy erityisesti ajoneuvovakuutuksien perushinnoittelun oikeellisuuteen. Riskiin on varauduttu seuraamalla toiminnan kannattavuutta, hinnoittelun riskiperusteisuutta ja mahdollistamalla teknisesti ja prosessuaalisesti joustava hinnoittelujärjestelmä. Asiakas- ja riskinvalinnan toimivuutta seurataan jatkuvasti, ja linjauksiin tehdään muutoksia tarpeen mukaan. Riskitaso pidetään maltillisena ja asiakasvalintaa ohjataan myös kohdistetuilla hinnoittelumuutoksilla. Vastuuvelan riittävyysriski liittyy erityisesti ajoneuvovakuutuksen vahinkosuhteen kehittymiseen ja liikennevakuutuksen perusteella korvattaviin kustannuksiltaan merkittäviin henkilövahinkoihin. Vastuuvelan määräytymisperiaatteet on määritelty vastuuvelan laskuperusteissa. Vastuuvelan laskuperusteet on määritetty turvaavasti. Laskuperusteet arvioidaan vuosittain ja tarvittaessa niihin tehdään muutoksia. Lisäksi merkittävien yksittäisten vahinkojen vaikutusta on rajoitettu yhtiön koko tuotevalikoiman kattavin Excess-of-Loss jälleenvakuutus sopimuksiin.

5.5.2. Riskienhallintaprosessit

Korvaustilannetta, vahinkomenoa ja suurvahinkoja seurataan viikkotasolla ja vahinkosuhteita kuukausitasolla. Myynnin, asiakaskannan ja uusasiakashankinnan kehitystä seurataan viikkotasolla. Vastuuvelkaa, vakavaraisuuspääomaa ja sen vähimmäisrajoja seurataan kuukausitasolla. Vastuuvelka- ja vakavaraisuuslaskelmat

toteuttaa aktuaaritoiminto. Riskeistä raportoidaan yhtiön johtoryhmälle ja hallitukselle sekä sovitusti Finanssivalvonnalle.

5.5.3. Vakuutusmatemaattiset oletukset

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n käyttämät laskuperusteet toimitetaan perusteluineen Finanssivalvonnalle tilikauden loppuun mennessä. Vakuutusmaksuvastuuksi varataan tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta. Vakuutusmaksuvastuun määrä lasketaan sopimusmuutoksista sopimustasolla. Vastaavat kirjaamis- ja varauskäytännöt ovat käytössä myös menevän jälleenvakuutuksen maksuihin.

Jo sattuneista vahingoista tilinpäätöshetkellä vielä maksumatta olevat korvaukset ja niiden selvittelykulut, myös vielä ilmoittamatta olevien vahinkojen osalta, varataan korvausvastuuseen. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti varatuista vahingoista että aikaisempiin vakuutusmaksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivakuutuksesta. Tilikauden aikana yhtiölle vahvistettiin kaksi eläkemuotoista vahinkoa.

5.5.4 Määrällisiä tietoja vakuutusriskeistä

Vakuutusvelka oli yhteensä 29 273 (26 586) tuhatta euroa, jossa tasoitusmäärä oli nolla euroa.

Kooste tilivuoden maksutuotoista, korvauskulusta sekä vastuuvelasta 31.12.2017:

(1 000 €)	Brutto	Jälleenvakuuttajien osuus	Omallalla vastuulla
Vakuutusmaksutuotot	34 862	971	33 891
Korvauskulut	26 979	1 541	25 438
Vakuutusmaksuvastuu	13 281	-	13 281
Korvausvastuu	18 597	2 605	15 992

Kooste tilivuoden maksutuotoista, korvauskulusta sekä vastuuvelasta 31.12.2016:

(1 000 €)	Brutto	Jälleenvakuuttajien osuus	Omallalla vastuulla
Vakuutusmaksutuotot	33 646	667	32 980
Korvauskulut	26 326	1 064	25 262
Vakuutusmaksuvastuu	12 899	-	12 899
Korvausvastuu	14 751	1 064	13 687

5.6 Sijoitusriskit

5.6.1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n sijoitustoiminnan tavoitteena on turvata yhtiön pääomat ja saada määritellyllä sijoitushorisontilla kohtuullinen tuotto. Sijoitustoimintaa harjoitetaan siten, että se ei vaaranna yhtiön kannattavuutta, vakavaraisuutta ja likviditeettiä.

Sijoitusomaisuuden markkinariskillä tarkoitetaan tappioriskiä tai taloudellisen tilanteen epäedullista muutosta, joka johtuu suoraan tai välillisesti rahoitusvälineiden markkinahintojen heilahteluista. Markkinariskejä ovat osakeriski, korkoriski, kiinteistöjen arvomuutosriski

ja valuuttariski. Luottotappioriskillä tarkoitetaan sijoitusomaisuuden ja rahavarojen vastapuoliriskiä ja siitä aiheutuvaa arvovaihtelua.

5.6.2. Riskienhallintaprosessit

Suomen Vahinkovakuutus Oy:n hallitus vahvistaa vuosittain sijoitussuunnitelman, jossa määritellään sijoitusten instrumenttiluokat, hajautus- ja tuottotavoitteet, valuuttarajoitteet, likviditeettitavoitteet, sijoitusvarallisuuden hoito sekä valtuudet. Sijoitustoiminta kuuluu toimintona organisaatiossa sijoituksista vastaavalle johtajalle, joka toimii toimitusjohtajan alaisuudessa. Sijoitussalkun hoito on ulkoistettu. Sijoituspäätöksiä tekevät hallitus, toimitusjohtaja, sijoituksista vastaava johtaja ja varain-

hoitaja valtuuksiensa rajoissa. Salkunhoitajan valtuudet on määritelty kirjallisessa sopimuksessa. Salkunhoitaja raportoi yhtiölle säännöllisesti.

5.6.3. Määrällisiä tietoja sijoituskannan riskirakenteesta

Vuoden 2017 lopussa sijoitusomaisuus ja käteisvarat olivat käyvin arvoin yhteensä 44,1 miljoonaa euroa (37,7). Sijoituksissa käytettiin vain likvidejä euromääräisiä suoria ja epäsuoria korkoinstrumentteja, epäsuoria osakesijoituksia ja talletuksia.

Korkosijoituksia allokoitiin korkorahastoihin, suoriin luottolaitosten ja yritysten joukkovelkakirjoihin sekä pankkitalletuksiin. Vuoden lopussa korkosijoitusten keskimaturiteetti oli 1,8 vuotta (1,7).

5.7 Likviditeettiriski

Likviditeettiriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että yhtiöllä ei ole likvidejä varoja pystyäkseen suoriutumaan tulevista maksuveltoistaan määräajassa. Suomen Vahinkovakuutus Oy:n osalta likviditeettiriski koskee korvauksia sekä muita yhtiön maksuveltoita. Yhtiön velat muodostuvat pääasiassa vastuvelasta, joka on katettu likvideillä rahoitusvälineillä. Muiden velkojen osalta yhtiö seuraa likviditeettiasemaa rahavirta-analyyseillä. Suurvahinkojen osalta likviditeetti on turvattu jälleenvakuutuksella.

5.8 Operatiiviset riskit

5.8.1. Riskien määrittely ja riskienhallintastrategia

Operatiivisella riskillä tarkoitetaan vahingonvaaraa, joka aiheutuu omasta toiminnasta ja siihen liittyvistä valinnoista. Operatiiviset riskit voivat liittyä esimerkiksi sisäisiin prosesseihin, IT-järjestelmiin tai henkilöstöön. Ulkoisista tekijöistä operatiivisen riskin voivat muodostaa esimerkiksi kumppaniyrityksen suorituskyvyttömyyden aiheuttavat tapahtumat.

Operatiivisten riskien hallinnassa avainasemassa ovat Suomen Vahinkovakuutus Oy:n johtamis- ja hallinnointijärjestelmä sekä sisäisen valvonnan kokonaisuus.

5.8.2. Riskienhallintaprosessit

Operatiiviset riskit kartoitetaan osana edellä kuvattua Suomen Vahinkovakuutus Oy:n riskienhallintaprosessia. Operatiivisten riskien hallintaa tuetaan sisäisen valvonnan ja työsuojelun toimenpitein. Raportointi- ja seurantamallit mahdollistavat riskien todennäköisyyden tai vaikutuksen kasvamisen havaitsemisen. Yhtiön IT-järjestelmiin ja teknisiin ratkaisuihin liittyviin riskeihin on varauduttu mm. dokumentoimalla IT-käytännöt ja laatimalla jatkuvuussuunnitelma. Ympäristöolosuhteiden päivystys- ja hälytyskäytännöllä varmistetaan nopea reagointi poikkeustilanteissa.

5.8.3. Olennaisimmat operatiiviset riskit

Yhtiön toiminnan luonteesta ja liiketoimintamallista johtuen olennaisimmat operatiiviset riskit kohdistuvat yhtiön IT-järjestelmärakenteeseen ja sitä tukevaan tai kehittävään toimintaan. IT-järjestelmäkokonaisuuden suorituskykyä ja sen toiminnan vakautta on seurattu tarkasti.

Henkilöriskiä on pienennetty purkamalla riippuvuuksia kumppaneihin ja heillä työskenteleviin henkilöihin. Oman organisaation kehittämistä huolimatta organisaatio on yhä verrattain pieni ja osaaminen keskittynyt. Tästä johtuen henkilöriski on yhtiössä merkittävä.

5.9 Olennaisimmat muut riskit

Muilla riskeillä tarkoitetaan tässä kaikkia niitä tunnistettuja riskejä, joita ei ole edellä erikseen mainittu. Muut riskit ovat mukana yhtiön riskienhallintaprosessissa ja olennaisimpia muita riskejä ovat strategiset riskit, juridiset riskit ja tietoturvariskit.

Esimerkkejä edellisistä riskeistä ovat mahdolliset palvelunestohyökkäykset tai muut yritykset estää tai vaikeuttaa yhtiön verkkoliiketoimintaa sekä liiketoimintaympäristön muuttuminen nopeasti toisenlaiseksi kuin yhtiön strategiassa on varauduttu.

TOIMINTASEGMENTTEJÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 5 POP Pankki -ryhmän toimintasegmentit

POP Pankki -ryhmän toimintasegmenttejä ovat pankkitoiminta ja vakuutustoiminta. Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen johdolle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Toimintasegmenttien raportoinnissa noudatetaan Ryhmän IFRS-tilinpäätöksessä sovellettuja laadintaperiaatteita, jotka on esitetty liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet. POP Pankki -ryhmän ylin operatiivinen päätöksentekijä on Ryhmän keskusyhteisönä toimivan POP Pankkiliitto osk:n hallitus. Keskusyhteisön tehtävänä on vastata resurssien kohdistamisesta ja toiminnan tuloksellisuuden arvioinnista.

Pankkitoimintasegmentti sisältää jäsenosuuspankit ja Bonum Pankki Oyj:n. Osuuspankit harjoittavat vähittäispankkitoimintaa ja Bonum Pankki Oyj toimii näiden keskusluottolaitoksena. Pankkitoiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat korkokate, palkkiotuotot ja sijoitustoiminnan tuotot. Merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut ja muut liiketoiminnan kulut.

Vakuutussegmentin muodostaa Suomen Vahinkovakuutus Oy, joka myöntää ajoneuvo-, omaisuus- ja henkilövakuutuksia henkilöasiakkaille. Vakuutustoiminnan merkittävimmät tuottoerät ovat vakuutusmaksutuotot ja sijoitustoiminnan nettotuotot. Vakuutustoiminnan merkittävimmät kuluerät ovat henkilöstökulut ja liiketoiminnan muut kulut.

Pankkitoimintasegmenttiin kuuluvien pankkien väliset liiketoimet on eliminoitu segmenttiraportoinnissa. Segmenttien välinen hinnoittelu perustuu markkinahintoihin. Pankkisegmentin ja vakuutussegmentin väliset liiketoimet sisältyvät täsmäytyslaskelmilla esitettyihin eliminoiteihin. Kohdistamattomat erät sisältävät muihin toimintoihin liittyvät tuloslaskelma- ja tase-erät. Merkittävimmät muihin toimintoihin kuuluvat yhteisöt ovat POP Holding Oy ja POP Pankkiliitto osk.

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2017

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2017

(1 000 euroa)	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Segmentit yhteensä
Korkokate	62 796	-	62 796
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	28 676	-	28 676
Kaupankäynnin nettotuotot	304	-	304
Sijoitustoiminnan nettotuotot	13 656	-	13 656
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	-	9 712	9 712
Liiketoiminnan muut tuotot	3 424	389	3 813
Liiketoiminnan tuotot yhteensä*	108 856	10 101	118 957
Henkilöstökulut	-29 830	-6 089	-35 919
Liiketoiminnan muut kulut	-48 023	-3 217	-51 240
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-4 852	-1 465	-6 317
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-82 705	-10 771	-93 477
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-4 991	-	-4 991
Tulos ennen veroja	21 160	-670	20 489
Tuloverot	-3 866	-24	-3 889
Tilikauden tulos	17 294	-694	16 600
*Liiketoiminnan tuotoista segmenttien ulkoista	108 856	10 101	118 957
Liiketoiminnan tuotoista segmenttien välistä sisäistä tuottoa	-	-	-

Tase 31.12.2017

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä
Varat			
Käteiset varat	82 843	-	82 843
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat varat	1 262	-	1 262
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	35 164	8 945	44 109
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 327 879	-	3 327 879
Johdannaiset	647	-	647
Sijoitusomaisuus	807 829	-	807 829
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	46 236	46 236
Aineettomat hyödykkeet	3 538	6 763	10 301
Aineelliset hyödykkeet	30 994	31	31 025
Muut varat	17 688	75	17 763
Verosaamiset	1 905	8	1 913
Varat yhteensä	4 309 749	62 058	4 371 806
Velat			
Velat luottolaitoksille	6 882	-	6 882
Velat asiakkaille	3 560 233	-	3 560 233
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-	34 176	34 176
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	109 713	-	109 713
Lisäosuuspääoma	26 219	-	26 219
Muut velat	27 905	1 811	29 716
Verovelat	25 369	193	25 562
Velat yhteensä	3 756 321	36 180	3 792 501

POP PANKKI -RYHMÄN TOIMINTASEGMENTIT 2016

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2016

(1 000 euroa)	Pankki-toiminta	Vakuutus-toiminta	Segmentit yhteensä
Korkokate	62 688	-	62 688
Palkkiotuotot ja -kulut, netto	28 512	-	28 512
Kaupankäynnin nettotuotot	542	-	542
Sijoitustoiminnan nettotuotot	7 080	-	7 080
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot	-	8 069	8 069
Liiketoiminnan muut tuotot	16 325	-	16 325
Liiketoiminnan tuotot yhteensä*	115 146	8 069	123 215
Henkilöstökulut	-30 097	-6 514	-36 611
Liiketoiminnan muut kulut	-44 961	-3 480	-48 441
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	-3 515	-1 328	-4 843
Liiketoiminnan kulut yhteensä	-78 572	-11 322	-89 894
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista saamisista	-6 731	-	-6 731
Tulos ennen veroja	29 842	-3 253	26 590
Tuloverot	-6 778	-1	-6 779
Tilikauden tulos	23 064	-3 254	19 810
*Liiketoiminnan tuotoista segmenttien ulkoista	109 125	8 069	117 194
Liiketoiminnan tuotoista segmenttien välistä sisäistä tuottoa	-	-	-

Pankkitoimintasegmentin tulos 1.1.-31.12.2016 sisältää POP Pankkien vakuusrahaston purkamisesta jäsenpankeille tuloutetut varat 10,0 miljoonaa euroa. Vakuusrahaston purkaminen on POP Pankki -ryhmän sisäinen järjestely, joten varojen purkaminen ei sisälly Ryhmän tulokseen. Purkamisen verovaikutus -2,0 miljoonaa euroa sisältyy Ryhmän tilikauden tulokseen.

Pankkitoiminnan palkkiotuottojen vertailukauden esittämistapaa segmenttiraportilla on oikaistu vastaamaan tilikauden 2017 esittämistapaa. Esittämistavan muutos kasvatti vertailukauden palkkiotuottoja 6,0 miljoonaa euroa ja pienensi vastaavasti liiketoiminnan muita tuottoja. Esittämistavan muutoksella ei ole vaikutusta segmentin tulokseen.

Tase 31.12.2016

(1 000 euroa)	Pankki- toiminta	Vakuutus- toiminta	Segmentit yhteensä
Varat			
Käteiset varat	99 174	-	99 174
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat varat	1 681	-	1 681
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	68 611	8 676	77 287
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 216 152	-	3 216 152
Johdannaiset	2 541	-	2 541
Sijoitusomaisuus	829 085	-	829 085
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	42 915	42 915
Aineettomat hyödykkeet	4 947	7 726	12 674
Aineelliset hyödykkeet	32 781	43	32 824
Muut varat	15 311	103	15 414
Verosaamiset	966	-	966
Varat yhteensä	4 271 248	59 462	4 330 711
Velat			
Velat luottolaitoksille	11 385	-	11 385
Velat asiakkaille	3 510 967	-	3 510 967
Vahinkovakuutustoiminnan velat	-	32 420	32 420
Liikkeeseen lasketut velkakirjat	100 220	-	100 220
Lisäosuuspääoma	37 512	-	37 512
Muut velat	64 018	1 815	65 832
Verovelat	26 746	260	27 006
Velat yhteensä	3 750 847	34 495	3 785 342

TÄSMÄYTYSLASKELMAT

Tuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Segmenttien tuotot yhteensä	118 957	123 215
Kohdistamattomat tuotot, muut toiminnot	8 269	6 804
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-8 341	-9 148
Ryhmän tuotot yhteensä	118 885	114 851

Tulos

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Segmenttien tulos yhteensä	16 600	19 810
Kohdistamattomat erät	-856	-9 470
Ryhmän tulos yhteensä	15 744	10 340

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Varat		
Segmenttien varat yhteensä	4 371 806	4 330 711
Segmenttien väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 973	-4 135
Kohdistamattomat varat, muut toiminnot	73 560	99 091
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-164 555	-196 249
Ryhmän varat yhteensä	4 275 838	4 229 417

Velat

Segmenttien velat yhteensä	3 792 501	3 785 342
Segmenttien väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 973	-4 135
Kohdistamattomat velat, muut toiminnot	7 333	31 712
Segmenttien ja muiden toimintojen väliset sisäisten erien eliminoinnit	-4 672	-46 523
Ryhmän velat yhteensä	3 790 189	3 766 396

TULOSLASKELMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 6 Korkotuotot ja -kulut

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Korkotuotot		
Saamisista luottolaitoksilta	589	745
Saamisista asiakkailta*	70 038	71 280
Saamistodistuksista	3 951	4 142
Suojaavista johdannaissopimuksista	2 031	3 224
Muut korkotuotot	606	932
Korkotuotot yhteensä	77 214	80 324
Korkokulut		
Veloista luottolaitoksille	-389	-408
Veloista asiakkaille	-13 356	-16 569
Yleiseen liikkeeseen lasketuista velkakirjoista	-976	-835
Suojaavista johdannaissopimuksista	0	-1
Muut korkokulut	-25	-93
Korkokulut yhteensä	-14 746	-17 907
Korkokate	62 469	62 417
*Arvon alentuneista lainoista	419	423

Tilikauden korkotuotot sisältävät negatiivisia korkokuluja 810 tuhatta euroa ja tilikauden korkokulut negatiivisia korkotuottoja 225 tuhatta euroa.

LIITE 7 Palkkiotuotot ja -kulut, netto

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Palkkiotuotot		
Luotonannosta	7 987	7 774
Korttiliiketoiminnasta	3 872	4 523
Talletuksista	431	459
Maksujenvälityksestä	11 393	11 060
Lainopillisista tehtävistä	2 083	1 958
Välitetystä toiminnasta	2 787	3 672
Takausten myöntämisestä	609	437
Rahastoista	2 291	1 914
Muut palkkiotuotot	890	1 263
Palkkiotuotot yhteensä	32 343	33 060
Palkkiokulut		
Korttiliiketoiminnasta	-1 069	-1 575
Maksuliikenteestä	-2 306	-1 209
Muut palkkiokulut	-522	-1 907
Palkkiokulut yhteensä	-3 897	-4 691
Palkkiotuotot ja kulut, netto	28 446	28 369

LIITE 8 Kaupankäynnin nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Hybridi-instrumenttien nettotuotot		
Myyntivoitot ja -tappiot	-4	4
Arvostusvoitot ja -tappiot	137	256
Valuuttatoiminnan nettotuotot	168	308
Suojauslaskennan nettotuotot		
Suojaavien instrumenttien käyvän arvon muutos	-1 244	-2 175
Suojattavien instrumenttien käyvän arvon muutos	1 247	2 149
Kaupankäynnin nettotuotot yhteensä	304	542

LIITE 9 Sijoitustoiminnan nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot		
Saamistodistuksista		
Myyntivoitot ja -tappiot	150	-7
Arvonalentumiset	0	1
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	1 969	1 281
Saamistodistuksista yhteensä	2 120	1 275
Osakkeista ja osuuksista		
Osinkotuotot	2 272	1 914
Myyntivoitot ja -tappiot	506	-203
Arvonalentumiset	-211	-1 453
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	9 174	7 339
Osakkeista ja osuuksista yhteensä	11 740	7 598
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	13 860	8 873
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot		
Vuokratuotot	3 224	4 279
Myyntivoitot ja -tappiot	539	-3
Muut tuotot sijoituskiinteistöistä	128	94
Vastike- ja hoitokulut	-2 491	-2 674
Poistot ja arvonalentumiset sijoituskiinteistöistä	-2 042	-1 611
Muut kulut sijoituskiinteistöistä	-10	-12
Sijoituskiinteistöjen nettotuotot yhteensä	-651	72
Sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	13 208	8 945

Vertailukauden nettotuotot osakkeista ja osuuksista sisältää Visa-kaupan yhteydessä käyvän arvon rahastosta siirretyt tuotot 1 479 tuhatta euroa.

LIITE 10 Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Vakuutusmaksutuotot		
Vakuutusmaksutulo	35 244	34 585
Vakuutusmaksuvastuun muutos	-382	-939
Vakuutusmaksutuotot brutto	34 862	33 646
Jälleenvakuuttajien osuus	-971	-667
Vakuutusmaksutuotot yhteensä	33 891	32 980
Korvauskulut		
Maksetut korvaukset	-23 133	-21 505
Korvausvastuun muutos	-3 846	-4 822
Korvauskulut yhteensä, brutto	-26 979	-26 327
Jälleenvakuuttajien osuus	1 541	1 064
Korvauskulut yhteensä	-25 438	-25 263
Sijoitustoiminnan nettotuotot	1 259	361
Vahinkovakuutustoiminnan nettotuotot yhteensä	9 712	8 078

Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot

(1000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot		
Saamistodistuksista		
Korkotuotot	276	150
Myyntivoitot ja -tappiot	-11	34
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	231	2
Saamistodistuksista yhteensä	496	186
Osakkeista ja osuuksista		
Osinkotuotot	40	7
Myyntivoitot ja -tappiot	-	164
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	787	13
Osakkeista ja osuuksista yhteensä	827	183
Myytävissä olevien rahoitusvarojen nettotuotot yhteensä	1 323	369
Muut sijoitustoiminnan tuotot ja kulut		
Korkotuotot	75	54
Korkokulut	-2	-1
Muut sijoitustoiminnan tuotot	26	21
Sijoitustoiminnan hoitokulut	-163	-83
Muut sijoitustoiminnan tuotot ja kulut yhteensä	-64	-8
Vahinkovakuutuksen sijoitustoiminnan nettotuotot yhteensä	1 259	361

Vahinkovakuutusyhtiön sijoitustoiminnan nettotuotot sisältävät kaikki sijoituksista aiheutuvat tuotot ja kulut.

Vakuutusluokkaryhmäkohtaiset tiedot

(1 000 euroa)		Vakuutus- maksutulo ennen jälle- vakuuttajien osuutta	Vakuutus- maksutuotot ennen jälle- vakuuttajien osuutta	Korvaus- kulut ennen jälle- vakuuttajien osuutta	Liikekulut ennen jälle- vakuuttajien palkkioita ja voitto- osuuksia	Jälle- vakuuttajien osuus	Vakuutus- tekninen kate ennen tasoitus- määrän muutosta
Muu tapaturma ja sairaus	2017	1 201	1 081	-195	-367	-19	500
	2016	973	899	-613	-318	-14	-46
Moottoriajo- neuvovastuu	2017	19 259	19 619	-14 104	-5 886	616	245
	2016	20 358	20 177	-14 458	-6 663	411	-533
Maa-ajoneuvot	2017	11 155	10 923	-9 435	-3 409	-20	-1 942
	2016	10 320	9 891	-8 890	-3 378	-7	-2 384
Alukset, ilma-alukset, raiteilla liikkuva kalusto ja kuljetus	2017	540	505	-388	-165	-1	-50
	2016	484	450	-436	-158	-4	-149
Palo- ja muu omaisuusvahinko	2017	2 384	2 105	-2 600	-729	-4	-1 228
	2016	1 876	1 699	-1 656	-614	8	-564
Vastuu	2017	202	181	-17	-62	0	102
	2016	168	155	-63	-55	1	38
Oikeusturva	2017	309	274	-194	-94	0	-14
	2016	250	230	-150	-82	2	0
Muut	2017	194	174	-46	-59	0	68
	2016	156	145	-60	-51	1	34
Ensivakuutus yhteensä	2017	35 244	34 862	-26 979	-10 771	570	-2 318
	2016	34 585	33 646	-26 327	-11 319	397	-3 603
Jälleenvakuutus	2017	-	-	-	-	-	-
	2016	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	2017	35 244	34 862	-26 979	-10 771	570	-2 318
	2016	34 585	33 646	-26 327	-11 319	397	-3 603
Yhteistakuuerä	2017						-
	2016						-
Tasoituserän muutos	2017						-
	2016						-
Vakuutustekninen kate	2017						-2 318
	2016						-3 603

LIITE 11 Liiketoiminnan muut tuotot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Vuokratuotot oman käytön kiinteistöistä	673	120
Myyntivoitot oman käytön kiinteistöistä	55	16
Talletussuojarahaston kannatusmaksun tuloutus	2 532	2 123
Muut tuotot	1 487	4 242
Liiketoiminnan muut tuotot yhteensä	4 747	6 501

Liiketoiminnan muut tuotot sisältää vanhaan talletussuojarahastoon maksetun kannatusmaksun tuloutusta 2 532 (2 123) tuhatta euroa. Rahoitusvakausviraston talletussuojaa varten perimä maksu katetaan vanhaan, luottolaitoslain mukaiseen talletussuojarahastoon kerrytyillä maksuilla. Vanhaan rahastoon maksettuja kannatusmaksuja tuloutetaan silloin, kun vanha rahasto tekee suorituksen uuteen rahastoon ja saman suuruinen kannatusmaksu kirjataan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Muut tuotot -erä vuonna 2016 sisältää POP Pankkien tuoton 2 528 tuhatta euroa Visa-transaktiosta.

LIITE 12 Henkilöstökulut

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Palkat ja palkkiot	-32 291	-32 119
Henkilösivukulut	-905	-1 349
Eläkekulut		
Maksupohjaiset järjestelyt	-7 230	-6 668
Etuuspohjaiset järjestelyt	706	75
Henkilöstökulut yhteensä	-39 720	-40 062

Henkilöstön palkitseminen (Pilari III mukaiset tiedot palkitsemisesta)

Kiinteä palkanosa ja muuttuva palkanosa

Palkansaajaryhmä	Henkilömäärä		Kiinteät palkat ja palkkiot		Muuttuva palkitseminen	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
Johto	6	6	778	799	0	-
Riskinottajat	102	105	8 273	9 095	174	264
Muu henkilöstö	610	630	22 095	20 849	970	1 112
Yhteensä	718	741	31 147	30 743	1 144	1 376

Palkitseminen liiketoiminta-alueittain 2017

	Pankkitoiminta	Vakuutustoiminta	Muu toiminta	Yhteensä
Kiinteät palkat ja palkkiot	23 874	4 168	3 105	31 147
Muuttuva palkitseminen	347	797	-	1 144
Palkitseminen yhteensä	24 221	4 965	3 105	32 291

Palkitseminen liiketoiminta-alueittain 2016

	Pankkitoiminta	Vakuutustoiminta	Muu toiminta	Yhteensä
Kiinteät palkat ja palkkiot	23 529	4 371	2 844	30 743
Muuttuva palkitseminen	511	865	-	1 376
Palkitseminen yhteensä	24 040	5 236	2 844	32 119

POP Pankkien yhteenliittymässä ei ole maksettu riskinottajille aloitusrahoja eikä erorahoja vuonna 2017. Erorahoja on määritelty viidelle riskinottajalle. POP Pankkien yhteenliittymässä ei ole maksettu yli miljoonan euron suuruisia palkkioita vuonna 2017 eikä maksettu sellaisia muuttuvia palkkioita, joiden maksamista tulisi lykätä.

Lähipiirin palkkiot on esitetty liitteessä 41. Palkitsemista koskevat muut tiedot on esitetty liitteessä 3 Hallinto- ja ohjausjärjestelmät.

LIITE 13 Liiketoiminnan muut kulut

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Muut hallintokulut		
Muut henkilöstökulut	-3 057	-3 010
Toimistokulut	-4 722	-4 129
ICT-kulut	-19 244	-19 129
Yhteyskulut	-3 152	-3 030
Edustus- ja markkinointikulut	-4 644	-5 050
Muut hallintokulut yhteensä	-34 819	-34 347
Muut liiketoiminnan kulut		
Vuokrakulut	-2 106	-2 039
Kulut oman käytön kiinteistöistä	-3 819	-3 765
Myyntitappiot oman käytön kiinteistöistä	-27	-22
Vakuutus- ja varmuuskulut	-3 222	-2 869
Tilintarkastuspalkkiot	-292	-427
Muut palvelut	-1 184	-706
Muut liiketoiminnan kulut	-1 993	-1 497
Muut liiketoiminnan kulut yhteensä	-12 351	-11 325
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	-47 170	-45 672
Erittely tilintarkastuspalkkioista		
Lakisäätöinen tilintarkastus	-266	-329
Tilintarkastukseen liittyvät palvelut	-6	-11
Veroneuvonta	-11	-4
Muut asiantuntijapalvelut	-9	-83
Tilintarkastuspalkkiot yhteensä	-292	-427

Vakuutus- ja varmuuskulut sisältää rahoitusvakausrastin perimän talletussuojarahastomaksun 2 532 (2 123) tuhatta euroa. Vanhan talletussuojarahaston varoista tuloutetut maksut on esitetty liiketoiminnan muissa tuotoissa.

KPMG Oy Ab:n suorittamat muut kuin tilintarkastuspalvelut POP Pankki -ryhmän yhtiöille tilikaudella 2017 olivat yhteensä 8 tuhatta euroa.

LIITE 14 Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä		
Rakennuksista	-2 334	-1 169
Koneista ja kalustosta	-949	-970
Aineettomista hyödykkeistä	-4 015	-2 551
Muista	-16	-810
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä	-7 314	-5 500
Arvonalentumistappiot aineellisista hyödykkeistä		
Oman käytön kiinteistöistä	-202	71
Arvonalentumistappiot aineellisista hyödykkeistä yhteensä	-202	71
Poistot ja arvonalentumistappiot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä yhteensä	-7 516	-5 429

LIITE 15 Tuloverot

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-4 544	-6 257
Aikaisempien tilikausien verot	224	12
Muut välittömät verot	-12	-131
Laskennallisten verojen muutos	588	-240
Tuloverot yhteensä	-3 745	-6 618

Voimassa olevan verokannan mukaan laskettujen verojen täsmäytys tuloslaskelmassa esitettyihin veroihin

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Kirjanpidon tulos ennen veroja	19 488	16 958
Tuloveroprosentti	20 %	20 %
Verokannan mukainen osuus tuloksesta	-3 898	-3 392
+ Verovapaat tuotot	61	93
- Vähennyskelvottomat kulut	-244	-570
- Tulokseen sisällyttämättömät veronalaiset tuotot	-	-2 006
+ Tulokseen sisällyttämättömät vähennyskelpoiset kulut	43	16
+ Aiempien vuosien vahvistettujen tappioiden käyttö	4	-2
- Tappioista kirjaamatta jätetyt laskennalliset verosaamiset	-213	-731
+/- Ulkomaisten yhtiöiden poikkeavasta verokannasta aiheutuva ero	12	42
+/- Muut erät	266	51
+/- Aikaisempien tilikausien verot	224	12
+/- Muut välittömät verot	-	-131
Tuloslaskelman verot	-3 745	-6 618

LIITE 16 Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät arvostusluokittain

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Korkotuotot	77	129
Arvostustuotot ja -tappiot	53	74
Myyntivoitot ja -tappiot	-4	4
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen tuotot ja kulut yhteensä	126	206
Myytävissä olevat rahoitusvarat		
Korkotuotot ja -kulut	4 419	4 624
Käyvän arvon rahastosta siirretyt	11 143	9 621
Osinkotuotot	2 272	1 921
Myyntivoitot ja -tappiot	656	-851
Arvon alentumistappiot	-211	-1 421
Myytävissä olevien rahoitusvarojen tuotot ja kulut yhteensä	18 279	13 894
Lainat ja muut saamiset		
Korkotuotot	70 081	71 619
Muut tuotot	9 553	9 537
Arvon alentumiset lainoista ja muista saamisista	-1 643	-6 731
Lainojen ja muiden saamisten nettotuotot yhteensä	77 992	74 426
Muut rahoitusvelat		
Korkokulut	-14 746	-17 906
Muut kulut	0	-83
Muiden rahoitusvelkojen tuotot ja kulut yhteensä	-14 746	-17 989
Johdannaiset		
Korkotuotot ja -kulut käypää arvoa suojaavista johdannaisista	2 031	3 223
Käyvän arvon suojauksen nettotuotot	3	-26
Muut tuotot ja kulut	84	182
Johdannaisten tuotot ja kulut yhteensä	2 118	3 379
Valuuttatoiminnan nettotuotot	168	308
Rahoitusvarojen ja -velkojen tuloslaskelmaerät yhteensä	83 937	74 223
Muut liiketoiminnan tuotot ja kulut	-64 449	-57 266
Tulos ennen veroja	19 488	16 958

VAROJA KOSKEVAT LIITETIEDOT

LIITE 17 Rahoitusvarojen ja -velkojen luokittelu

Rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Lainat ja saamiset	Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat	Suojaavat johdannaiset	Myytävissä olevat	Kirjanpito-arvo yhteensä
Käteiset varat	82 843	-	-	-	82 843
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavat rahoitusvarat	-	1 262	-	-	1 262
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	39 258	-	-	-	39 258
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 325 363	-	-	-	3 325 363
Johdannaiset	-	-	647	-	647
Sijoitusomaisuus					
Saamistodistukset	-	-	-	452 866	452 866
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	225 459	225 459
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	-	-	34 763	34 763
Rahoitusvarat yhteensä	3 447 464	1 262	647	713 088	4 162 461

Sijoitusomaisuus -tase-erä sisältää lisäksi sijoituskiinteistöt 34 902 tuhatta euroa, jotka eivät kuulu rahoitusvaroihin. Vahinkovakuutustoiminnan varat sisältää muita kuin rahoitusvaroja yhteensä 11 473 tuhatta euroa, josta pääosa muodostuu vakuutussaamisista asiakkailta.

Rahoitusvelat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Muut rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille	6 964	6 964
Velat asiakkaille	3 554 357	3 554 357
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	109 713	109 713
Lisäosuuspääoma	26 219	26 219
Rahoitusvelat yhteensä	3 697 252	3 697 252

Rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Lainat ja saamiset	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat	Suojaavat johdannaiset	Myytävissä olevat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Käteiset varat	99 174	-	-	-	99 174
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	-	1 681	-	-	1 681
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta	73 515	-	-	-	73 515
Lainat ja saamiset asiakkailta	3 188 681	-	-	-	3 188 681
Johdannaiset	-	-	2 541	-	2 541
Sijoitusomaisuus					
Saamistodistukset	-	-	-	411 948	411 948
Osakkeet ja osuudet	-	-	-	305 816	305 816
Vahinkovakuutustoiminnan varat	-	-	-	28 629	28 629
Rahoitusvarat yhteensä	3 361 370	1 681	2 541	746 393	4 111 985

Sijoitusomaisuus -tase-erä sisältää lisäksi sijoituskiinteistöt 36 598 tuhatta euroa, jotka eivät kuulu rahoitusvaroihin. Vahinkovakuutustoiminnan varat sisältää muita kuin rahoitusvaroja yhteensä 14 285 tuhatta euroa, josta pääosa muodostuu vakuutussaamisista asiakkailta.

Rahoitusvelat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Muut rahoitusvelat	Kirjanpitoarvo yhteensä
Velat luottolaitoksille	11 385	11 385
Velat asiakkaille	3 505 090	3 505 090
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	100 220	100 220
Lisäosuuspääoma	37 512	37 512
Rahoitusvelat yhteensä	3 654 206	3 654 206

LIITE 18 Käteiset varat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Kassa	12 664	14 101
Vaadittaessa maksettavat saamiset keskuspankeilta	70 179	85 073
Käteiset varat yhteensä	82 843	99 174

Käteiset varat muodostuvat kassavaroista ja shekkitilistä Suomen Pankissa.

LIITE 19 Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Hybridi-instrumentit		
Joukkovelkakirjalainat	1 262	1 681
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat yhteensä	1 262	1 681

LIITE 20 Lainat ja saamiset

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	23 504	47 164
Muut	15 754	26 351
Lainat ja saamiset luottolaitoksilta yhteensä	39 258	73 515
Lainat ja saamiset asiakkailta		
Lainat	3 245 635	3 107 229
Valtion varoista välitetyt lainat	5 960	7 311
Takaussaamiset	594	49
Käytetyt tililuotot	38 980	41 927
Luottokorttisaamiset	32 373	31 296
Muut saamiset	1 822	868
Lainat ja saamiset asiakkailta yhteensä	3 325 363	3 188 681
Lainat ja saamiset yhteensä	3 364 621	3 262 196

Tilikaudella kirjatut arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Arvonalentumistappioiden lisäykset	-6 236	-7 336
Arvonalentumistappioiden peruutukset	1 416	777
Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	-102	-101
Arvonalentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	3 280	1 927
Lopulliset luottotappiot	-3 349	-1 997
Arvonalentumistappiot lainoista ja saamisista	-4 991	-6 731

Lainojen ja saamisten kertyneet arvonalentumistappiot taseessa

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Arvonalentumistappiot 1.1.	21 667	16 933
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	6 236	7 336
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-1 416	-777
+/- Saamisryhmäkohtaisten arvonalentumistappioiden muutos	102	101
- Arvonalentumistappioiden peruutukset lopullisista luottotappioista	-3 280	-1 927
Arvonalentumistappiot 31.12.	23 309	21 667

LIITE 21 Johdannaiset ja suojauslaskenta

Suojaustarkoituksessa pidettävien johdannaisten kohde-etuuksien nimellisarvot ja johdannaisten käyvät arvot
31.12.2017

(1 000 euroa)	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Käyvät arvot	
	< 1 v	1-5 v	> 5v	Yhteensä	Varat
Käyvän arvon suojaus					
Korkojohdannaiset					
Koronvaihtosopimukset	30 000	15 000	-	45 000	647
Suojaavat johdannaiset yhteensä	30 000	15 000	-	45 000	647

(1 000 euroa) 1.1.-31.12.2017

Suojauskohteen käyvän arvon muutos -684

Suojaustarkoituksessa pidettävien johdannaisten kohde-etuuksien nimellisarvot ja johdannaisten käyvät arvot
31.12.2016

(1 000 euroa)	Nimellisarvot/jäljellä oleva juoksu-aika			Käyvät arvot	
	< 1 v	1-5 v	> 5v	Yhteensä	Varat
Käyvän arvon suojaus					
Korkojohdannaiset					
Koronvaihtosopimukset	35 000	45 000	-	80 000	2 541
Suojaavat johdannaiset yhteensä	35 000	45 000	-	80 000	2 541

(1 000 euroa) 1.1.-31.12.2016

Suojauskohteen käyvän arvon muutos -2 672

POP Pankki -ryhmä on suojanut ottolainauksen korkoriskiä käyvän arvon muutoksilta korkojohdannaisilla ja soveltaa kaikkiin suojaussuhteisiin suojauslaskentaa.

LIITE 22 Sijoitusomaisuus

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Myytävässä olevat rahoitusvarat		
Saamistodistukset	452 866	411 948
Osakkeet ja osuudet	225 459	305 816
Sijoituskiinteistöt	34 902	36 598
Sijoitusomaisuus yhteensä	713 226	754 362

Vakuutustoimintaan liittyvät sijoitukset sisältyvät vahinkovakuutustoiminnan varoihin. Vahinkovakuutustoiminnan varat on esitetty liitteessä 23.

Myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Myytävissä olevat saamistodistukset		Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet		Yhteensä
	Käypään arvoon	Käypään arvoon	Hankintamenoon	Yhteensä	
Noteeratut					
Julkisyhteisöiltä	56 284	-	-	-	56 284
Muilta	137 439	215 132	-	215 132	352 572
Muut					
Julkisyhteisöiltä	234 968	-	-	-	234 968
Muilta	24 174	-	10 326	10 326	34 501
Sijoitukset yhteensä	452 866	215 132	10 326	225 459	678 324

Myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Myytävissä olevat saamistodistukset		Myytävissä olevat osakkeet ja osuudet		Yhteensä
	Käypään arvoon	Käypään arvoon	Hankintamenoon	Yhteensä	
Noteeratut					
Julkisyhteisöiltä	59 865	-	-	-	59 865
Muilta	138 723	297 348	-	297 348	436 071
Muut					
Julkisyhteisöiltä	181 893	-	-	-	181 893
Muilta	31 467	-	8 469	8 469	39 936
Sijoitukset yhteensä	411 948	297 348	8 469	305 816	717 764

Hankintamenoon arvostetut myytävissä olevat osakkeet ja osuudet ovat POP Pankkien oman pääoman ehtoisia sijoituksia sellaisten yritysten osakkeisiin, jotka ovat sen toiminnalle välttämättömiä ja joille ei pystytä määrittämään luotettavaa käypää arvoa. Merkittävin noteeraamaton sijoitus on Samlink Oy:n osakkeet. POP Pankit myivät Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n osakkeet Aktia Pankki Oyj:lle syyskuussa 2016.

Myytävissä olevien rahoitusvarojen arvonalentumistappiot

(1 000 euroa)	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Arvonalentumistappiot 1.1.2017	375	3 705	4 081
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	-	211	211
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-	-320	-320
Arvonalentumistappiot 31.12.2017	375	3 596	3 972
<hr/>			
(1 000 euroa)	Saamistodistukset	Osakkeet ja osuudet	Yhteensä
Arvonalentumistappiot 1.1.2016	376	5 829	6 205
+ Arvonalentumistappioiden lisäykset	7	1 446	1 452
- Arvonalentumistappioiden peruutukset	-8	-3 569	-3 577
Arvonalentumistappiot 31.12.2016	375	3 705	4 081

Sijoituskiinteistöjen muutokset

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Hankintameno 1.1.	48 062	44 135
+ Lisäykset	1 128	1 375
- Vähennykset	-1 430	-1 554
+/- Siirrot	548	4 105
Hankintameno 31.12.	48 307	48 062
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-11 464	-10 037
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	100	185
- Poistot	-1 185	-1 220
- Arvonalentumiset	-857	-391
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-13 406	-11 464
Kirjanpitoarvo 1.1.	36 598	34 098
Kirjanpitoarvo 31.12.	34 902	36 598

LIITE 23 Vahinkovakuutustoiminnan varat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Sijoitukset		
Osakkeet ja osuudet	6 954	5 806
Joukkovelkakirjalainat	27 809	22 824
Muut varat		
Muut saamiset		
Ensivakuutustoiminnasta	10 876	13 749
Muut saamiset	596	537
Vahinkovakuutustoiminnan varat yhteensä	46 236	42 915

Myytavissä olevat rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Myytavissä olevat saamistodistukset Käypään arvoon	Myytavissä olevat osuudet Käypään arvoon	Yhteensä
Noteeratut			
Muilta	27 809	6 954	34 763
Sijoitukset yhteensä	27 809	6 954	34 763

Myytavissä olevat rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Myytavissä olevat saamistodistukset Käypään arvoon	Myytavissä olevat osuudet Käypään arvoon	Yhteensä
Noteeratut			
Muilta	22 824	5 806	28 629
Sijoitukset yhteensä	22 824	5 806	28 629

LIITE 24 Aineettomat hyödykkeet

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Tietojärjestelmät	8 070	9 685
Muut aineettomat hyödykkeet	1 993	3 566
Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	940	315
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	11 003	13 566

POP Pankki -ryhmän merkittävimmät aineettomat hyödykkeet muodostuvat vahinkovakuutustoiminnan ja pankkitoiminnan tietojärjestelmien hankinnasta aiheutuneista kuluista. Vahinkovakuutuksen tietojärjestelmän kirjanpitoarvo oli tilikauden 2017 lopussa 6 301 (7 348) tuhatta euroa.

Vahinkovakuutusjärjestelmälle on tehty arvonalentumistestaus IAS 36 -standardin mukaisesti. Testauksen tuloksena kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää aineettoman hyödykkeen kirjanpitoarvon.

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2017

(1 000 euroa)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	16 499	6 520	315	23 334
+ Lisäykset	181	294	1 053	1 529
- Vähennykset	-	-76	-	-76
+/- Siirrot	-	428	-428	0
Hankintameno 31.12.	16 680	7 166	940	24 787
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-6 814	-2 954	-	-9 768
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-	-	-	0
- Poistot	-1 796	-2 219	-	-4 015
+/- Muut muutokset	-	-	-	0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-8 610	-5 174	-	-13 784
Kirjanpitoarvo 1.1.	9 685	3 566	315	13 566
Kirjanpitoarvo 31.12.	8 070	1 993	940	11 003

Aineettomien hyödykkeiden muutokset 2016

(1 000 euroa)	Tieto- järjestelmät	Muut aineettomat hyödykkeet	Keskeneräiset aineettomat hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	16 764	5 662	617	23 043
+ Lisäykset	119	184	497	800
- Vähennykset	-383	-125	-	-508
+/- Siirrot	-	799	-799	-
Hankintameno 31.12.	16 499	6 520	315	23 334
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-4 912	-2 292	-	-7 204
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	-	-	-	0
- Poistot	-1 902	-648	-	-2 550
+/- Muut muutokset	-	-15	-	-15
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-6 814	-2 954	-	-9 768
Kirjanpitoarvo 1.1.	11 851	3 370	617	15 839
Kirjanpitoarvo 31.12.	9 685	3 566	315	13 566

LIITE 25 Aineelliset hyödykkeet

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Omassa käytössä olevat kiinteistöt		
Maa- ja vesialueet	2 797	2 967
Rakennukset	26 508	28 893
Koneet ja kalusto	2 714	2 956
Muut aineelliset hyödykkeet	769	788
Keskeneräiset aineelliset hyödykkeet	240	0
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	33 028	35 604

Aineellisten hyödykkeiden muutokset 2017

(1 000 euroa)	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Kesken-eräiset aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	56 694	18 659	962	-	76 315
+ Lisäykset	676	814	13	240	1 743
- Vähennykset	-1 742	-292	-	-	-2 034
+/- Siirrot	-547	-1	-	-	-548
Hankintameno 31.12.	55 081	19 180	975	240	75 476
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-24 834	-15 703	-174	-	-40 711
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	1 488	186	-	-	1 674
- Poistot	-2 334	-949	-16	-	-3 299
- Arvonalentumiset	-96	0	-15	-	-112
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-25 776	-16 466	-206	-	-42 448
Kirjanpitoarvo 1.1.	31 860	2 956	788	-	35 604
Kirjanpitoarvo 31.12.	29 304	2 714	769	240	33 028

Aineellisten hyödykkeiden muutokset 2016

(1 000 euroa)	Oman käytön kiinteistöt	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Kesken-eräiset aineelliset hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	58 987	17 726	928	-	77 641
+ Lisäykset	1 011	1 071	36	902	3 020
- Vähennykset	-101	-139	-1	-	-241
+/- Siirrot	-3 202	1	-1	-902	-4 105
Hankintameno 31.12.	56 694	18 659	962	-	76 315
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.	-22 888	-14 799	-158	-	-37 845
+/- Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	19	95	0	-	115
- Poistot	-1 927	-999	-16	-	-2 943
- Arvonalentumiset	65	-	-	-	65
+/- Muut muutokset	-102	0	0	-	-102
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.	-24 834	-15 703	-174	-	-40 711
Kirjanpitoarvo 1.1.	36 099	2 927	769	-	39 796
Kirjanpitoarvo 31.12.	31 860	2 956	788	-	35 604

LIITE 26 Muut varat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Maksujenvälityssaamiset	83	65
Siirtosaamiset		
Korot	11 100	11 539
Muut siirtosaamiset	4 509	2 467
Muut	4 264	1 388
Muut varat yhteensä	19 956	15 459

LIITE 27 Laskennalliset verot

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Verosaamiset		
Laskennalliset verosaamiset	2 202	1 734
Tuloverosaamiset	813	186
Verosaamiset yhteensä	3 015	1 920
Verovelat		
Laskennalliset verovelat	24 698	25 497
Tuloverovelka	864	1 509
Verovelat yhteensä	25 562	27 006

Laskennalliset verosaamiset

(1 000 euroa)	1.1.2017	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2017
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	338	-57	-73	209
Ryhmäkohtaisista arvonalentumisista	577	19	-	596
Kiinteistöomaisuuden poisto-oikaisuista	738	208	-	947
Saaduista ennakkomaksuista	-	-	-	-
Etuspohjaisista eläkejärjestelyistä	65	-141	177	101
Vahvistetuista tappioista	208	-60	-	149
Konserniyhdistelyistä	-193	394	-	201
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	1 734	364	104	2 202

(1 000 euroa)	1.1.2016	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2016
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	1 332	-233	-760	338
Ryhmäkohtaisista arvonalentumisista	557	20	-	577
Kiinteistöomaisuuden poisto-oikaisuista	566	172	-	738
Saaduista ennakkomaksuista	31	-31	-	-
Etuspohjaisista eläkejärjestelyistä	51	-15	30	65
Vahvistetuista tappioista	74	134	-	208
Konserniyhdistelystä	314	-507	-	-193
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	2 924	-460	-730	1 734

POP Pankki-ryhmään kuuluvilla yrityksillä on verotuksellisia tappioita, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista yhteensä 33 520 (32 511) tuhatta euroa. Tappiot vanhenevat vuosina 2021-2027.

Laskennalliset verovelat

(1 000 euroa)	1.1.2017	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2017
Verotuksellisista varauksista	21 886	-28	-	21 858
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	2 946	-	-575	2 371
Aineettomista hyödykkeistä	665	-196	-	469
Laskennalliset verovelat yhteensä	25 497	-224	-575	24 698

(1 000 euroa)	1.1.2016	Kirjattu tulos- vaikutteisesti	Kirjattu muihin laajan tuloksen eriin	31.12.2016
Verotuksellisista varauksista	21 891	-5	-	21 886
Myytävissä olevista rahoitusvaroista	2 035	39	872	2 946
Aineettomista hyödykkeistä	917	-252	-	665
Laskennalliset verovelat yhteensä	24 844	-219	872	25 497

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2017

(1 000 euroa)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos, netto
Käyvän arvon rahasto	-2 370	502	-1 868
Etuspohjaiset eläkejärjestelyt	-886	177	-709
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	-3 256	679	-2 577

Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät ja niihin liittyvät laskennalliset verot 2016

(1 000 euroa)	Muutos, brutto	Laskennallinen vero	Muutos, netto
Käyvän arvon rahasto	8 067	-1 632	6 434
Etuspohjaiset eläkejärjestelyt	-165	30	-135
Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät yhteensä	7 902	-1 603	6 299

VELKOJA JA OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT LIITETIEDOT (VELAT)

LIITE 28 Velat luottolaitoksille ja asiakkaille

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Velat luottolaitoksille		
Vaadittaessa maksettavat	6 896	5 893
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	67	5 492
Velat luottolaitoksille yhteensä	6 964	11 385
Velat asiakkaille		
Talletukset		
Vaadittaessa maksettavat	2 787 538	2 559 514
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	760 415	935 748
Muut rahoitusvelat		
Muut kuin vaadittaessa maksettavat	6 405	9 829
Velat asiakkaille yhteensä	3 554 357	3 505 090
Velat luottolaitoksille ja asiakkaille yhteensä	3 561 321	3 516 475

LIITE 29 Vahinkovakuutustoiminnan velat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Vakuutusvelka	29 273	26 586
Velat ensivakuutustoiminnasta	277	235
Velat jälleenvakuutustoiminnasta	192	189
Muut	4 412	5 411
Vahinkovakuutustoiminnan velat yhteensä	34 153	32 420

Vakuutusvelka

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Vakuutusmaksuvastuu	13 281	12 899
Jälleenvakuuttajien osuus	-	-
Korvausvastuu	18 597	14 751
Jälleenvakuuttajien osuus	-2 605	-1 064
Vakuutusvelka yhteensä	29 273	26 586

Vakuutusvelka muodostuu vakuutusvastuusta ja korvausvastuusta. Vakuutusmaksutuloon kirjataan vakuutusmaksut niiltä sopimuskausilta, jotka ovat alkaneet tilikauden aikana. Tilinpäätöspäivän jälkeiseen aikaan kohdistuva osuus vakuutusmaksutulosta kirjataan taseeseen vakuutusmaksuvelkana. Korvausvastuu muodostuu sekä tapauskohtaisesti että aikaisempiin vakuutusmaksutuottoihin suhteutetusta kollektiivivarauksesta ja sisältää korvaukset tilinpäätöshetkellä jo sattuneista, mutta vielä maksamatta olevista vahingoista sekä vielä ilmoittamatta olevista vahingoista.

LIITE 30 Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Joukkovelkakirjalainat	99 717	99 521
Muut		
Sijoitustodistukset	9 996	699
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat yhteensä	109 713	100 220

POP Pankkien keskusluottolaitos Bonum Pankki Oyj laski liikkeeseen tilikaudella 2016 kolmivuotisen 100 miljoonan euron vakuudettoman vaihtuvakorkoisen joukkovelkakirjalainan. Laina on listattu Helsingin pörssiin.

Tilikauden aikana laskettiin liikkeeseen kaksi sijoitustodistusta nimellispääomaltaan yhteensä 10 miljoonaa euroa.

LIITE 31 Lisäosuuspääoma

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Lisäosuuspääoma 1.1.	37 512	58 231
Lisäosuuspääoman lisäykset	-	1 262
Lisäosuuspääoman palautukset	-8 323	-9 195
Muunnettu POP Osuuksiksi	-2 970	-12 786
Lisäosuuspääoma 31.12.	26 219	37 512
josta irtisanotut lisäosuudet	4 304	6 259

Kansallisen yhteisöläinsäädännön mukainen jäsenosuuspankkien osuuspääoma sisältää jäsenosuuksia, lisäosuuksia ja POP Osuuksia. IFRS-tilinpäätöksessä osuudet luokitellaan omaksi pääomaksi tai velaksi IAS 32 Rahoitusinstrumentit, esittämistapa -standardin mukaisesti.

Lisäosuudet

Kansallisen yhteisöläinsäädännön mukaan lisäosuuspääoma kuuluu osuuspankin omaan pääomaan. IFRS-tilinpäätöksessä lisäosuuspääoma on luokiteltu velaksi, koska osuuspankeilla ei ole ehdotonta oikeutta kieltäytyä lisäosuusmaksun palautuksesta jäsenelle. Lisäosuudelle maksetut korot on esitetty korkokuluissa.

Lisäosuusmaksu palautetaan kuuden kuukauden kulluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka perusteella palautus ensimmäisen kerran voidaan suorittaa. Jos irtisanottua lisäosuusmaksua ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan osuuskuntalain tai osuuspankkilain säännösten perusteella, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista.

Lisäosuudet voidaan muuntaa POP Osuuksiksi, jotka luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä omaan pääomaan. Tilikaudella 2017 lisäosuuspääomasta yhteensä 2 970 (12 786) tuhatta euroa muunnettiin POP Osuuksiksi. POP Osuuksista on kerrottu tarkemmin omaa pääomaa koskevassa liitteessä 33.

LIITE 32 Muut velat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Eläkevelat	506	326
Muut velat		
Maksujenvälitysvelat	13 910	35 112
Siirtovelat		
Korkovelat	3 916	5 233
Saadut ennakkomaksut	2 332	2 274
Muut siirtovelat	11 190	9 241
Muut		
Velat korttitapahtumista	1 367	577
Muut velat yhteensä	33 221	52 764

Etuspohjaiset eläkejärjestelyt ja niihin liittyvä velka on esitetty liitteessä 38.

LIITE 33 Oma pääoma

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
POP Pankki -ryhmän omistajien osuus		
Osuuspääoma, jäsenosuudet	9 217	9 051
josta irtisanotut jäsenosuudet	497	470
Osuuspääoma, POP Osuudet	53 574	43 508
josta irtisanotut POP Osuudet	3 956	2 516
Sidotut rahastot		
Vararahasto	52 494	52 494
Yhtiöjärjestyksen/sääntöjen mukaiset rahastot	2 143	1 041
Käyvän arvon rahasto		
Myytavissä olevista rahoitusvaroista	8 849	10 717
Vapaat rahastot		
Muut vapaat rahastot	94 294	90 834
Kertyneet voittovarot		
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	248 873	244 653
Tilikauden voitto (tappio)	15 759	10 260
POP Pankki -ryhmän omistajien osuus yhteensä	485 201	462 558
Määräysvallattomien omistajien osuus	448	463
Oma pääoma yhteensä	485 649	463 021

Osuuspääoma ja osuukien luokittelu omaksi pääomaksi

POP Pankki -ryhmän osuuspääoma muodostuu jäsenosuuksista ja POP Osuuksista.

Jäsenosuudet

POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan kuuluvat jäsenosuuspankkien jäsenten jäsenosuuspankeille maksamat osuusmaksut, joiden koron maksusta ja pääoman palauttamisesta pankilla on ehdoton oikeus kieltäytyä. Jäsenosuusmaksu antaa jäsenelle oikeuden osallistua jäsenosuuspankin hallintoon ja päätöksentekoon.

POP Pankeilla oli 31.12.2017 yhteensä 87 (86) tuhatta jäsentä.

POP Osuudet

POP Pankki -ryhmän omaan pääomaan sisältyy myös jäsenosuuspankkien jäsenten tekemät sijoitukset jäsenosuuspankkien liikkeeseen laskemiin POP Osuuksiin. Osuuspankilla on sen sääntöjen mukaan ehdoton oikeus kieltäytyä POP Osuuksien koron maksusta ja pääoman palauttamisesta.

POP Pankki -ryhmän jäsenpankit laskivat liikkeeseen tilikaudella 2017 POP Osuuksia yhteensä 12 582 (25 604) tuhatta euroa. Tästä uusmyynnin osuus oli 9 612 (12 817) tuhatta euroa ja muunnettujen lisäosuuksien osuus 2 970 (12 786) tuhatta euroa. POP Osuuksia oli 31.12.2017 yhteensä 53 574 (43 508) tuhatta euroa.

Korkotavoite POP Osuuksille on 2,0-2,5 prosenttia. Maksettava korko vahvistetaan tilikauden päättymisen jälkeen osuuskunnan kokouksen päätöksellä hallituksen esityksestä. Korkotavoite voi muuttua vuosittain. POP Osuudet eivät anna jäsenelle äänivaltaa tai muita oikeuksia.

Jäsenosuus ja POP Osuus voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt tai POP Osuus on irtisanottu. Jos jäsenosuutta tai POP Osuutta ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan osuuskuntalain tai osuuspankkilain säännösten perusteella, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksen perusteella mahdollista.

Lisäosuudet

Osuuspankkien kansallisessa tilinpäätöksessä omaan pääomaan sisältyvät lisäosuudet luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä velaksi. Lisäosuudet voidaan muuntaa POP Osuuksiksi, jotka luokitellaan IFRS-tilinpäätöksessä omaan pääomaan. Lisäosuuksista on kerrottu tarkemmin liitteessä 31.

Sidotut rahastot

Sidottuihin rahastoihin kuuluvat vararahasto, käyvän arvon rahasto ja muut sidotut rahastot. Vararahasto on muodostunut aiemmillä tilikausilla rahastoon siirretyistä voittovaroista sekä jäsenosuuspankkien arvonkorotusrahastosta ja luottotappiovarauksista siirretyistä osuuksista. Vararahastoa voidaan käyttää sellaisten tappioiden kattamiseen, joihin vapaa oma pääoma ei riitä.

Käyvän arvon rahasto sisältää myytävissä olevien rahoitusvarojen käyvän arvon muutoksen laskennallisella verolla vähennettynä. Käyvän arvon muutos voi olla positiivinen tai negatiivinen. Rahastoon merkityt erät siirretään tuloslaskelmaan, kun myytävissä olevasta arvopaperista luovutaan tai kirjataan arvonalentuminen.

Vapaat rahastot

Muut vapaat rahastot on muodostettu aikaisempien tilikausien voittovaroista ja ne perustuvat yhtiöjärjestykseen, sääntöihin tai yhtiökokouksen tai osuuskuntakokouksen päätökseen.

Kertyneet voittovarot

Kertyneet voittovarot ovat ryhmään kuuluvien yhteisöjen aiemmilta tilikausilta kertyneitä varoja, joita ei ole siirretty oman pääoman rahastoihin tai jaettu voitonjakona omistajille. Kertyneet voittovarot sisältävät myös ryhmään kuuluvien yhteisöjen erillistilinpäätöksiin sisältyvät vapaaehtoiset varaukset ja poistoeron laskennallisella verovelalla vähennettynä.

Erittely käyvän arvon rahaston muutoksista

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Käyvän arvon rahasto 1.1.	10 717	4 283
Käyvän arvon muutos, osakkeet ja osuudet	8 648	12 825
Käyvän arvon muutos, muut rahoitusinstrumentit	1 147	3 894
Tuloslaskelmaan siirretty	-12 161	-8 635
Muut muutokset	-4	-18
Laskennalliset verot	502	-1 632
Käyvän arvon rahasto 31.12.	8 849	10 717

MUUT LIITETIEDOT

LIITE 34 Annetut vakuudet

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Omien velkojen ja sitoumusten puolesta annetut		
Pantit	2 665	2 164
Kiinnitykset	400	400
Suomen Pankille annettu vakuus	16 389	36 403
Annetut vakuudet yhteensä	19 454	38 967

LIITE 35 Taseen ulkopuoliset sitoumukset

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Takaukset	21 251	23 727
Luottolupaukset	206 217	193 807
Taseen ulkopuoliset sitoumukset yhteensä	227 468	217 534

LIITE 36 Rahoitusvarojen ja -velkojen netotus

Netotussopimukseen sisältyvät rahoitusvarat, joita ei ole netotettu taseessa 2017

(1 000 euroa)	Rahoitus-instrumentit	Saatu arvo-paperivakuus	Saatu käteisvakuus	Nettomäärä
Johdannaiset	647	-	-	647
Rahoitusvarat yhteensä	647	-	-	647

Netotussopimukseen sisältyvät rahoitusvarat, joita ei ole netotettu taseessa 2016

(1 000 euroa)	Rahoitus-instrumentit	Saatu arvo-paperivakuus	Saatu käteisvakuus	Nettomäärä
Johdannaiset	2 541	-	2 000	541
Rahoitusvarat yhteensä	2 541	-	2 000	541

Rahoitusvaroja ja -velkoja ei ole netotettu taseessa. Esitettiin johdannaissopimukseen liittyä mahdollisuus netottaa sopimukseen kuuluvat saamiset ja velat ISDA-sopimusten perusteella.

LIITE 37 Käyvät arvot arvostusmenetelmän mukaisesti

Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2017

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat					
Pankkitoiminta	-	-	1 262	1 262	1 262
Johdannaiset					
Pankkitoiminta	-	647	-	647	647
Myytäviksi olevat rahoitusvarat					
Pankkitoiminta	409 490	251 961	16 873	678 324	678 324
Vakuutustoiminta	34 763	-	-	34 763	34 763
Rahoitusvarat yhteensä	444 253	252 609	18 135	714 997	714 997

Jaksotettuun hankintamenuun arvostetut erät 31.12.2017

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Lainat ja saamiset					
Pankkitoiminta	-	3 394 151	-	3 394 151	3 364 621
Muut kuin rahoitusvarat					
Sijoituskiinteistöt					
Pankkitoiminta	-	-	41 619	41 619	34 902
Jaksotettuun hankintamenuun arvostetut varat yhteensä	-	3 394 151	41 619	3 435 770	3 399 523
Rahoitusvelat					
Muut rahoitusvelat					
Pankkitoiminta	101 382	3 583 765	-	3 685 147	3 697 252
Jaksotettuun hankintamenuun arvostetut velat yhteensä	101 382	3 583 765	-	3 685 147	3 697 252

Toistuvasti käypään arvoon arvostetut erät 31.12.2016

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavat					
Pankkitoiminta	-	-	1 681	1 681	1 681
Johdannaiset					
Pankkitoiminta	-	2 541	-	2 541	2 541
Myytavissä olevat rahoitusvarat					
Pankkitoiminta	506 889	194 841	16 035	717 764	717 764
Vakuutustoiminta	28 629	-	-	28 629	28 629
Rahoitusvarat yhteensä	535 518	197 381	17 715	750 615	750 615

Jaksotettuun hankintamenuon arvostetut erät 31.12.2016

(1 000 euroa)	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Käypä arvo yhteensä	Kirjanpito-arvo
Rahoitusvarat					
Lainat ja saamiset					
Pankkitoiminta	-	3 290 469	-	3 290 469	3 262 196
Muut kuin rahoitusvarat					
Sijoituskiinteistöt					
Pankkitoiminta	-	-	47 412	47 412	36 598
Jaksotettuun hankintamenuon arvostetut varat yhteensä	-	3 290 469	47 412	3 337 881	3 298 795
Rahoitusvelat					
Muut rahoitusvelat					
Pankkitoiminta	102 532	3 553 053	-	3 655 585	3 654 206
Jaksotettuun hankintamenuon arvostetut velat yhteensä	102 532	3 553 053	-	3 655 585	3 654 206

Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvän arvon määrittäminen

Rahoitusvarat ja -velat merkitään taseeseen käypään arvoon tai jaksotettuun hankintamenuon. Rahoitusinstrumenttien luokittelu ja arvostaminen on kuvattu tarkemmin liitteessä 2 POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen laatimisperiaatteet.

Käyvän arvon hierarkiat

Taso 1 sisältää rahoitusinstrumentit, joiden arvo määräytyy likvideiltä markkinoilta saatavien markkinahintanoteerausten perusteella. Likvideiksi markkinoiksi

katsotaan sellaiset markkinat, joilta hintanoteeraukset saadaan säännöllisesti. Tähän ryhmään merkitään kaikki julkisesti noteeratut arvopaperit.

Taso 2 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit, joiden arvostuksessa käytetään yleisesti hyväksytyjä arvostusmenetelmiä tai -malleja, jotka perustuvat todennettavissa oleviin markkinahintoihin perustuviin oletuksiin. Tasolle 2 merkittyjen rahoitusinstrumenttien käypä arvo voi perustua esimerkiksi rahoitusvälineen osien markkinanoteerauksesta johdettuun arvoon. Tähän ryhmään merkitään mm. korkojohdannaiset sekä muut instrumentit, joilla ei käydä kauppaa likvideillä markkinoilla.

Taso 3 sisältää sellaiset rahoitusinstrumentit ja muut varat, joiden käypä arvo ei perustu markkinanoteerauksiin tai arvostusmenetelmien tai -mallien avulla todennettavissa olevien markkinahintojen perusteella laskettuun arvoon. Arvostusmenetelmissä käytettyihin oletuksiin liittyy usein epävarmuutta. Tasolle 3 merkittyjen varojen käypä arvo perustuu usein kolmannelta osapuolelta saatuun hintatietoon. Tähän ryhmään merkitään noteeraamattomat osakkeet ja rahastot sekä sijoituskiinteistöt.

Siirrot käyvän arvon hierarkiatasojen välillä

Siirrot hierarkiatasojen välillä katsotaan tapahtuneen siirron aiheuttaneen tapahtuman tai olosuhteiden muutoksen toteutumispäivänä.

Tilikaudella on siirretty arvopapereita 400 tuhatta euroa hierarkiatasolta 1 hierarkiatasolle 3. Kyseiselle sijoitukselle ei ole saatu julkista noteerausta, minkä vuoksi ne on siirretty hierarkiatasolle 3.

TASOLLE 3 MERKITYJEN TOISTUVASTI KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTETTUJEN RAHOITUSVAROJEN TAPAHTUMAT

Tasolle 3 merkittyjen käypään arvoon tulosvaikutteisesti arvostettavien rahoitusvarojen tapahtumat

(1 000 euroa)	2017 Pankkitoiminta	2016 Pankkitoiminta
Kirjanpitoarvo 1.1.	1 681	3 383
+ Hankinnat	200	196
- Myynnit	-646	-368
- Vuoden aikana erääntyneet	-	-1 600
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoituneet arvonmuutokset	-4	34
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoitumattomat arvonmuutokset	32	36
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 262	1 681

Tasolle 3 merkittyjen myytävissä olevien rahoitusvarojen tapahtumat

(1 000 euroa)	2017 Pankkitoiminta	2016 Pankkitoiminta
Kirjanpitoarvo 1.1.	16 035	30 959
+ Hankinnat	3 843	4 052
- Myynnit	-4 007	-12 435
- Vuoden aikana erääntyneet	-281	-1 105
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoituneet arvonmuutokset	76	-668
+/- Tuloslaskelmaan kirjatut realisoitumattomat arvonmuutokset	-259	-50
+/- Laajan tuloksen eriin kirjatut arvonmuutokset	1 066	228
+ Siirrot tasolle 3	400	-
- Siirrot tasolle 1 ja 2	-	-4 947
Kirjanpitoarvo 31.12.	16 873	16 035

HERKKYYSANALYYSI TASOLLE 3 MERKITYILLE RAHOITUSVAROILLE

Myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Pankkitoiminta	18 585	1 624	-1 624
Myytävissä olevat rahoitusvarat yhteensä	18 585	1 624	-1 624

Myytävissä olevat rahoitusvarat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Kirjanpitoarvo	Mahdollinen vaikutus omaan pääomaan	
		Positiivinen	Negatiivinen
Pankkitoiminta	15 925	1 481	-1 481
Myytävissä olevat rahoitusvarat yhteensä	15 925	1 481	-1 481

Tasolle 3 merkittyjen toistuvasti käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen käyvän arvon herkkyys on laskettu korkosidonnaisille sijoituksille olettamalla korkotason muuttuvan yhden prosentin ja muille sijoituksille olettamalla arvopaperin käyvän arvon muuttuvan 15 prosenttia.

POP Pankki -ryhmällä ei ole kertaluonteisesti käypään arvoon arvostettuja varoja.

LIITE 38 Eläkevelka

POP Pankki -ryhmällä on lakisääteisen eläketurvan (TyEL) lisäksi etuusperusteisia eläkejärjestelyjä johdolle sekä sellaisille henkilöille, jotka ovat kuuluneet OP-Eläkesäätiöön. Näiden vakuutusten eläkeikä vaihtelee 60-65 vuoden välillä.

Vakuutusjärjestelyssä varojen määrä kuvastaa vakuutusyhtiön vastuulla olevaa osaa velvoitteesta ja se

lasketaan samalla diskonttauskorolla kuin velvoite. Järjestelyyn kuuluvat varat sisältävät 100% hyväksyttäviä vakuutuksia. Koska velvoitteet on vakuutettu, yhtiön vastuulle ei jää merkittäviä riskejä. Yhtiön vastuulle jää lähinnä työeläkeindeksiin sidottujen eläkkeiden korotukset sekä diskonttauskoron ja palkankorotusten muutosten vaikutus nettovelkaan.

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	181	193
Nettokorko	3	1
Kulut tuloslaskelmassa	184	194
Uudelleen määrittämisestä johtuvat erät	886	148
Laaja tulos ennen veroja	1 070	342
Velvoitteen nykyarvo 1.1.	19 665	19 938
Kauden työsuoritukseen perustuva meno	181	193
Korkokulu	288	366
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) / tappiot (+) kokemusperäisistä muutoksista	-408	-812
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) / tappiot (+) taloudellisten oletusten muutoksista	177	915
Maksetut etuudet	-854	-936
Velvoitteen nykyarvo 31.12.	19 049	19 665
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 1.1.	19 339	19 685
Korkotuotot	285	365
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto pl. korkokuluun/-tuottoon kuuluva erä	-1 117	-45
Maksetut etuudet	-854	-936
Järjestelyyn suoritettavat maksut	890	269
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo 31.12.	18 543	19 339
Velvoitteen nykyarvo	19 049	19 665
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	18 543	19 339
Taseessa oleva nettovelka 31.12.	506	326
Taseessa oleva nettovelka 1.1.	326	253
Kulut tuloslaskelmassa	184	194
Järjestelyyn suoritettavat maksut	-890	-269
Uudelleenmäärittämiset muun laajan tuloksen erissä	886	148
Taseessa oleva nettovelka 31.12.	506	326
Vakuutusmatemaattiset oletukset		
Diskonttauskorko, %	1,60 %	1,50 %
Palkankehitys, %	2,00 %	1,50 %
Eläkkeiden nousu, %	1,8 %/0,0 %	1,66 %/0,0 %
Inflaatio, %	1,56 %	1,42 %

Herkkyyksianalyysi - nettovelka

Alla olevassa taulukossa on esitetty oletusten muutosten vaikutukset nettovelkaan. Herkkyyksiä laskettaessa muiden oletusten on oletettu pysyvän ennallaan.

(1 000 euroa)	2017	2016
Diskonttauskoron muutos +0,5 %	-31	-20
Diskonttauskoron muutos - 0,5 %	34	22
Palkankehitys + 0,5 %	119	112
Palkankehitys - 0,5 %	-119	-112
Eläkkeiden nousun muutos + 0,5 %	1141	1 195
Eläkkeiden nousun muutos - 0,5 %	-1076	-1 127

Veloitteen painotettuun keskiarvoon perustuva duraatio on 13,4 vuotta.

POP Pankki -ryhmä arvioi maksavansa etuus pohjaisiin eläkejärjestelyihinsä vuonna 2018 noin 636 tuhatta euroa.

LIITE 39 Muut vuokrasopimukset

Ryhmä vuokralle ottajana, maksettavat vähimmäisvuokrat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
1 vuoden kuluessa	1 444	910
1-5 vuoden kuluessa	2 094	1 897
yli 5 vuoden kuluttua	941	894
Maksettavat vähimmäisvuokrat yhteensä	4 478	3 701

POP Pankki -ryhmä on ottanut vuokralle pääasiassa toimitiloja sekä liiketoiminnassa käytettäviä laitteita.

Ryhmä vuokralle antajana, saatavat vähimmäisvuokrat

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
1 vuoden kuluessa	451	578
1-5 vuoden kuluessa	115	143
yli 5 vuoden kuluttua	1 312	-
Saatavat vähimmäisvuokrat yhteensä	1 878	720

POP Pankki -ryhmä on antanut vuokralle mm. omistamiaan asuin- ja liikehuoneistoja sekä maa-alueita.

Maksettavat vähimmäisvuokrat sisältävät ei-peruutettavissa olevien vuokrasopimusten perusteella maksettavat vähimmäisvuokrat. Toistaiseksi voimassa olevien sopimusten ei-peruutettavana osuutena käsitellään irtisanomisajan mukaista vuokraa.

LIITE 40 POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen sisältyvät yhteisöt

POP Pankki -ryhmän rakenne on kuvattu liitessä 1 POP Pankki -ryhmä ja yhdistellyn IFRS-tilinpäätöksen laajuus.

Laskentatekninen emoyhtiö

POP Pankki -ryhmän laskentateknisen emoyhtiön muodostavat jäsenpankit ja niiden taseen loppusumma (FAS).

Pankin nimi	Kotipaikka	Tase 31.12.2017	Tase 31.12.2016
Hannulan Osuuspankki	Hankasalmi	29 607	28 361
Honkajoen Osuuspankki	Honkajoki	53 576	53 699
Isojoen Osuuspankki	Isojoki	63 121	61 415
Jämijärven Osuuspankki	Jämijärvi	59 114	58 633
Kannonkosken Osuuspankki	Kannonkoski	53 199	51 681
Keuruun Osuuspankki	Keuruu	187 274	180 929
Konneveden Osuuspankki	Konnevesi	124 496	115 958
Kosken Osuuspankki	Koski Tl	173 331	173 159
Kurikan Osuuspankki	Kurikka	287 088	285 521
Kyrön Seudun Osuuspankki	Pöytyä	93 755	90 133
Kyrönmaan Osuuspankki	Isokyrö	254 679	243 382
Kyyjärven Osuuspankki	Kyyjärvi	73 186	69 859
Lammin Osuuspankki	Hämeenlinna	173 775	168 508
Lanneveden Osuuspankki	Saarijärvi	46 029	43 243
Lappajärven Osuuspankki	Lappajärvi	106 749	106 474
Lapuan Osuuspankki	Lapua	240 113	232 914
Lavian Osuuspankki	Pori	73 717	69 248
Liedon Osuuspankki	Lieto	122 164	120 620
Nivalan Järvikylän Osuuspankki	Nivala	86 205	77 700
Piikkiön Osuuspankki	Kaarina	110 329	105 857
Pohjanmaan Osuuspankki	Kauhava	446 678	450 874
Reisjärven Osuuspankki	Reisjärvi	148 062	142 463
Sievin Osuuspankki	Sievi	145 410	145 654
Siilinjärven Osuuspankki	Siilinjärvi	313 285	304 878
Suupohjan Osuuspankki	Kauhajoki	803 766	797 132
Tiistenjoen Osuuspankki	Lapua	37 914	35 426

POP Pankki -ryhmään yhdistellyt tytär- ja osakkuusyrietykset

	Kotipaikka	Ryhmän omistusosuus	
		31.12.2017	31.12.2016
POP Pankkiliitto osk (Ryhmän keskusyhteisö)	Helsinki	100,0 %	100,0 %
Bonum Pankki Oy (POP Pankkiliitto osk:n kokonaan omistama tytäryhtiö)	Espoo	100,0 %	100,0 %
POP Holding Oy	Helsinki	100,0 %	100,0 %
Suomen Vahinkovakuutus Oy (POP Holding Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö)	Espoo	100,0 %	100,0 %
Pajker AS	Audru, Viro	67,5 %	67,5 %
White Beach Development AS (Pajker AS:n tytäryritys)	Audru, Viro	72,5 %	72,5 %

Yhteisjärjestelyt

Ryhmän alle 100 prosentin omistukset keskinäisissä kiinteistöosakeyhtiöissä ja asunto-osakeyhtiöissä on käsitelty POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä yhteisinä toimintoina. Yhtiöiden kautta hallinnoidaan sekä oman käytön tiloja että sijoituskiinteistöjä.

POP Pankki -ryhmään yhdistellyt yhteiset toiminnot (merkittävimmät kiinteistöyhtiöt)

	Ryhmän omistusosuus	
	31.12.2017	31.12.2016
Asunto Oy Keuruun Tarhiansuu	36,9 %	36,9 %
Asunto Oy Tampereen Kauppakatu 14	23,9 %	23,9 %
Asunto Oy Tampereen Koskilehmus	21,9 %	21,9 %
Kiinteistö Oy Kosken Pankkitalo	53,6 %	53,6 %
Kiinteistö Oy Lehto-Center	38,6 %	38,6 %
Kiinteistö Oy Liedon Torinkulma	62,5 %	62,5 %
Kiinteistö Oy Riihikuiva	82,7 %	82,7 %
Kiinteistö Oy Siilinjärven Pankkikeskus	66,5 %	66,5 %

Muutokset tytäryritysomistuksissa

Tilikaudella 2017 ei myyty eikä hankittu tytäryrityksiä.

Määräysvallattomien omistajien osuudet tytäryrityksissä

POP Pankki -ryhmän tytäryrityksissä ei ole merkittäviä määräysvallattomien omistajien omistuksia tilinpäätöshetkellä.

Strukturoidut yhteisöt

POP Pankki -ryhmän vaikutuspiirissä ei ole strukturoiduita yhteisöiksi luokiteltavia yhteisöjä.

Merkittävät rajoitukset

POP Pankki -ryhmän oman pääoman eriin ei liity merkittäviä rajoituksia, jotka koskevat varojen käyttöä.

LIITE 41 Lähipiiritiedot

POP Pankki -ryhmän lähipiiriin kuuluvat POP Pankkiliitto osk:n hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä näiden läheiset perheenjäsenet. Lähipiiriin kuuluu myös POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen sijaisensa. Lisäksi lähipiiriin kuuluvat edellä mainittujen henkilöiden määräysvallassa olevat yritykset.

Alla on esitetty liiketapahtumat johtoon kuuluvien avainhenkilöiden ja muiden lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa. Johtoon kuuluvia avainhenkilöitä ovat hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet sekä POP Pankkiliitto osk:n toimitusjohtaja ja hänen varahenkilönsä.

Liiketapahtumat lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
Varat				
Luotot	3 053	2 813	2 911	3 743
Velat				
Talletukset	1 542	1 527	1 064	1 999
Taseen ulkopuoliset sitoumukset				
Luottolupaukset	156	76	-	5
Takaukset	370	630	657	902
Lähipiiriin sijoitukset muihin osuuksiin kuin jäsenosuuksiin	224	241	98	106
Lähipiiriin omistamat jäsenosuudet (kpl)	32	31	27	22

(1 000 euroa)	Johtoon kuuluvat avainhenkilöt		Muut	
	1.1.- 31.12.2017	1.1.- 31.12.2016	1.1.- 31.12.2017	1.1.- 31.12.2016
Tuotot ja kulut				
Korkotuotot	29	26	58	56
Korkokulut	5	12	2	15
Vakuutusmaksutuotot	12	16	2	9

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden saama kompensatio

(1 000 euroa)	1.1.-31.12.2017	1.1.-31.12.2016
Lyhytaikaiset työsuhde-etuudet	2 369	2 284
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet	49	36
Yhteensä	2 418	2 319

LIITE 42 Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat

POP Pankkiliiton hallituksella ei ole tiedossa sellaisia tilikauden päättymisen jälkeisiä tapahtumia, joilla olisi

olennaista vaikutusta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksessä esitetyn informaation kannalta.

PILARI III MUKAISET VAKAVARAISUUSTIEDOT

POP Pankkien yhteenliittymä muodostuu keskusyhteisöstä (POP Pankkiliitto osk), keskusyhteisön jäsenluottolaitoksista, jäsenluottolaitosten konsolidointiryhmiin kuuluvista yrityksistä ja sellaisista luottolaitoksista, rahoituslaitoksista ja palveluyrityksistä, joiden äänivallasta edellä mainitut yhteisöt yhdessä omistavat yli puolet. Tarkemmat tiedot konsolidointiryhmään kuuluvista yhteisöistä on ilmoitettu liitteessä 40.

Liitteissä 44-58 on esitetty EU:n Vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 mukaiset tiedot POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuudesta (ns. Pilari III tiedot). Tiedot perustuvat POP Pankkien yhteenliittymän vakavaraisuuteen, joten esitetyt tiedot eivät ole suoraan vertailukelpoisia muiden tasekirjassa julkaistujen POP Pankki -ryhmää koskevien lukujen kanssa.

Pilari III –julkistamisvaateita on esitetty myös riskienhallintaa ja vakavaraisuuden hallintaa käsittelevässä liitteessä 4 sekä hallinto- ja ohjausjärjestelmiä käsittelevässä liitteessä 3. Palkitsemista koskevat julkistamisvaateet on esitetty hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevassa liitteessä 3 sekä henkilöstökuluja koskevassa liitteessä 12.

POP Pankkien yhteenliittymä ei julkista EU:n Vakavaraisuusasetuksen artiklojen 439 ja 440 mukaisia vasta-

puoliriskiä ja vastasyklisiä pääomapuskuria koskevia tietoja. Keskusyhteisön hallitus on olennaisuusarvioinnissa katsonut, etteivät vastapuoliriskiä ja vastasyklisiä pääomapuskuria koskevat tiedot eivät ole olennaisia, koska niiden osuus riskipainotetuista varoista on erittäin pieni.

POP Pankkien yhteenliittymän luottoriskin pääomavaade lasketaan standardimenetelmällä ja operatiivisen riskin pääomavaade perusmenetelmällä. Markkinariskin pääomavaade lasketaan perusmenetelmällä valuuttapositioneille.

POP Pankkiliiton hallitus on päättänyt, että POP Pankkien Yhteenliittymässä ei sovelleta siirtymäsäännöksiä vakavaraisuuslaskennassa IFRS 9 -standardiin siirtymisen jälkeen. Siirryttäessä IFRS 9 -standardiin arvonalentumisten ja odotettujen luottotappioiden erotus vähennetään yhteenliittymän kertyneistä voittovaroista, mikä vaikuttaa vakavaraisuuslaskennassa käytettäviin CET1 omiin varoihin. Yhteenliittymän vakavaraisuuslaskennan omat varat on 1.1.2018 arvioitu pienenevän 7 086 tuhatta euroa, ja yhteenliittymän vakavaraisuussuhdeluku IFRS 9 -standardin mukaisesti olisi 1.1.2018 arviolta 20,9 prosenttia. Yhteenliittymän vähimmäisomavaraisuusaste olisi 1.1.2018 arviolta 11,5 prosenttia.

LIITE 43 Vakavaraisuuden yhteenveto

(1 000 euroa)	31.12.2017	31.12.2016
Omat varat		
Ydinpääoma ennen vähennyksiä	509 965	486 655
Vähennykset ydinpääomasta	-10 271	-5 245
Ydinpääoma (CET1) yhteensä	499 694	481 410
Ensisijainen lisäpääoma ennen vähennyksiä	4 980	6 897
Vähennykset ensisijaisesta lisäpääomasta	-	-
Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	4 980	6 897
Ensisijainen pääoma (T1 = CET1 + AT1)	504 674	488 307
Toissijainen pääoma ennen vähennyksiä	2 490	2 759
Vähennykset toissijaisesta pääomasta	-	-
Toissijainen (T2) pääoma yhteensä	2 490	2 759
Omat varat yhteensä (TC = T1 + T2)	507 164	491 065
Riskipainotetut erät yhteensä	2 395 591	2 308 526
josta luottoriskin osuus	2 165 067	2 084 072
josta vastuun arvonokaisuriski (CVA)	270	1 321
josta markkinariskin osuus (valuuttariski)	25 571	25 597
josta operatiivisen riskin osuus	204 682	197 536
Luottolaitoslain mukainen kiinteä lisäpääomapuskuri (2,5%)	59 890	57 713
Vastasyklinen pääomapuskuri	285	222
Ydinvakavaraisuussuhde (CET1-%)	20,9 %	20,9 %
Vakavaraisuussuhde ensisijaisilla omilla varoilla (T1-%)	21,1 %	21,2 %
Kokonaisvakavaraisuussuhde (TC-%)	21,2 %	21,3 %
Vähimmäisomavaraisuusaste		
Ensisijainen pääoma	504 674	488 307
Vastuut yhteensä	4 327 162	4 291 563
Vähimmäisomavaraisuusaste, %	11,7 %	11,4 %

LIITE 44 Omat varat erittäin

(1 000 euroa)		(A) Määrä julkistamispäivänä Pankki	(B) Asetuksen (EU) N:o 575/2013 artikla, johon viitataan	(C) Määrät, joihin sovelletaan asetusta (EU) N:o 575/2013 edelläniyttyä kohtelua, tai asetuksessa (EU) N:o 575/2013 säädetty jäljelle jäävä määrä
	Ydinpääoma (CET1): instrumentit ja rahastot			
1	Pääomainstrumentit ja niihin liittyvät ylikurssirahastot	62 367	26 artiklan 1 kohta, 27, 28 ja 29 artikla, EPV:n luettelo 26 artiklan 3 kohta	-
	josta: osuuspääoma	8 970	-	-
	josta: POP Osuus	53 397	-	-
2	Kertyneet voittovarot	279 883	26 artiklan 1 kohdan c alakohta	-
3	Kertyneet muun laajan tuloksen erät (ja muut rahastot, kattaa myös realisoitumattomat voitot ja tappiot sovellettavien tilinpäätösstandardien nojalla)	157 754	26 artikla 1 kohta	-
3a	Yleisten pankkiriskien rahasto	-	26 artikla 1 kohta f alakohta	-
4	Asetuksen 484 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu ehdot täyttävien erien määrä ja siihen liittyvät ylikurssirahastot, jotka poistetaan asteittain CET1:stä	9 961	483 artiklan 2 kohta	9 961
	Julkisen sektorin pääomasijoitukset, joiden sallitaan jatkua 1.tammikuuta 2018 asti	-	483 artiklan 2 kohta	-
5	Vähemmistöosuudet (määrä, joka voidaan sisällyttää konsolidoituun ydinpääomaan (CET1))	-	84, 479 ja 480 artikla	-
5a	Riippumattoman tahon tarkastamat kesken tilikauden kertyneet voitot, joista on vähennetty kaikki ennakoitavissa olevat kulut tai osingot	-	26 artiklan 2 kohta	-
6	Ydinpääoma (CET1) ennen lakisäätteisiä oikaisuja	509 965	-	9 961
	Ydinpääoma (CET1): lakisäätteiset oikaisut	-	-	-
7	Muut arvon oikaisut (negatiivinen määrä)	-	34 artikla, 105 artikla	-
8	Aineettomat hyödykkeet (joista on vähennetty niihin liittyvät verovelat) (negatiivinen määrä)	-3 842	36 artiklan 1 kohdan b alakohta, 37 artikla, 472 artiklan 4 kohta	-
10	Tulevista veronalaisista voitoista riippuvat laskennalliset verosaamiset, lukuun ottamatta niitä, jotka syntyvät väliaikaisten erojen seurauksena, (joista on vähennetty niihin liittyvät verovelat, jos 38 artiklan 3 kohdan ehdot täyttyvät) (negatiivinen määrä)	-	36 artiklan 1 kohdan c alakohta, 38 artikla, 472 artiklan 5 kohta	-
11	Käyvän arvon rahastoon sisältyvät erät, jotka liittyvät rahavirtojen suojauksista saatuihin voittoihin tai tappioihin	-	33 artiklan 1 kohdan a alakohta	-
12	Odotettujen tappioiden yhteismäärän laskennasta saatavat negatiiviset määrät	-	36 artiklan 1 kohdan d alakohta, 40 artikla, 159 artikla, 472 artiklan 6 kohta	-
13	Kaikki oman pääoman lisäykset, jotka johtuvat arvopaperistetuista omaisuususeristä (negatiivinen määrä)	-	32 artiklan 1 kohta	-
14	Käypään arvoon arvostettuihin velkoihin liittyvät voitot tai tappiot, jotka aiheutuvat laitoksen oman luottokelpoisuuden muutoksesta	-	33 artiklan b kohta	-
15	Etuuspohjaisen eläkerahaston varat (negatiivinen määrä)	-	36 artiklan 1 kohdan e alakohta, 41 artikla, 472 artiklan 7 kohta	-
16	Laitoksen suorat ja välilliset omistusosuudet omista ydinpääoman (CET1) instrumenteista (negatiivinen määrä)	-	36 artiklan 1 kohdan f alakohta, 42 artikla, 472 artiklan 8 kohta	-
17	Omistusosuudet finanssialan yhteisöjen ydinpääoman (CET1) instrumenteista, kun näillä yhteisöillä on laitoksen kanssa keskinäinen ristiinomistus, jolla pyritään lisäämään keinotekoisesti laitoksen omia varoja (negatiivinen määrä)	-	36 artiklan 1 kohdan g alakohta, 44 artikla, 472 artiklan 9 kohta	-

18	Suorat ja välilliset omistussuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen ydinpääoman (CET1) instrumenteista, kun laitoksella ei ole merkittävää sijoitusta näissä yhteisöissä (määrä, joka ylittää 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot) (negatiivinen määrä)	-	36 artiklan 1 kohdan h alakohta, 43, 45 ja 46 artikla, 49 artiklan 2 ja 3 kohta, 79 artikla, 472 artiklan 10 kohta	-
19	Suorat, välilliset ja synteettiset omistussuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen ydinpääoman (CET1) instrumenteista, kun laitoksella on merkittävä sijoitus näissä yhteisöissä (määrä, joka ylittää 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot) (negatiivinen määrä)	-6 429	36 artiklan 1 kohdan i alakohta, 43, 45 ja 47 artikla, 48 artiklan 1 kohdan b alakohta, 49 artiklan 1-3 kohta, 79 ja 470 artikla, 472 artiklan 11 kohta	-
21	Väliaikaisten erojen seurauksena syntyvät laskennalliset verosaamiset (määrä, joka ylittää 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty siihen liittyvät verovelat, jos 38 artiklan 3 kohdan ehdot täyttyvät) (negatiivinen määrä)	-	36 artiklan 1 kohdan c alakohta, 38 artikla, 48 artiklan 1 kohdan a alakohta, 470 artikla, 472 artiklan 5 kohta	-
22	Määrä, joka ylittää 15 prosentin raja-arvon (negatiivinen määrä)	-	48 artiklan 1 kohta	-
23	josta: suorat ja välilliset omistussuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen ydinpääoman (CET1) instrumenteista, kun laitoksella on merkittävä sijoitus näissä yhteisöissä	-	36 artiklan 1 kohdan i alakohta, 48 artiklan 1 kohdan b alakohta, 470 artikla, 472 artiklan 11 kohta	-
26	Ydinpääomaan (CET1) tehtävät lakisäätöiset oikaisut, jotka koskevat määrää, joihin sovelletaan vakavaraisuusasetusta edeltänyttä kohtelua	-	-	-
26a	Realisoitumattomiin voittoihin ja tappioihin liittyvät lakisäätöiset oikaisut 467 ja 468 artiklan mukaisesti	-	-	-
	josta:...realisoitumattoman tappion suodatin 1	-	467 artikla	-
	josta:...realisoitumattoman voiton suodatin 1	-	468 artikla	-
26b	Määrä, joka vähennetään ydinpääomasta (CET1) tai lisätään siihen niiden ylimääräisten suodattimien ja vähennysten johdosta, joita edellytettiin ennen vakavaraisuusasetusta	-	481 artikla	-
27	Ensisijaisesta lisäpääomasta (AT1) tehtävät vähennykset, jotka ylittävät laitoksen ensisijaisen lisäpääoman (AT1) (negatiivinen määrä)	-	36 artiklan 1 kohdan j alakohta	-
28	Ydinpääoman (CET1) tehtävät lakisäätöiset oikaisut yhteensä	-10 271	-	-
29	Ydinpääoma (CET1)	499 694	-	9 961
	Ensisijainen lisäpääoma (AT1): instrumentit	-	-	-
30	Pääomainstrumentit ja niihin liittyvät ylikurssirahastot	-	51 artikla, 52 artikla	-
31	josta: luokitellaan sovellettavien tilinpäätösstandardien mukaisesti omaksi pääomaksi	-	-	-
32	joista: luokitellaan sovellettavien tilinpäätösstandardien mukaiseksi velaksi	-	-	-
33	Asetuksen 484 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu ehdot täyttävien erien määrä ja siihen liittyvät ylikurssirahastot, jotka poistetaan asteittain AT1:stä	4 980	486 artiklan 3 kohta	4 980
	Julkisen sektorin pääomasijoitukset, joiden sallitaan jatkaa 1. tammikuuta 2018 asti	-	486 artiklan 3 kohta	-
34	Tytäryritysten liikkeeseen laskemat ja kolmansien hallussa olevat ehdot täyttävät ensisijainen pääoma (T1), joka sisältyy konsolidoituun ensisijaiseen lisäpääomaan (AT1) (mukaan lukien vähemmistöosuudet, joita ei sisällytetty riville 5)	-	85, 86 ja 480 artikla	-
35	josta: tytäryritysten liikkeeseenlaskemat instrumentit, jotka poistetaan asteittain	-	486 artiklan 3 kohta	-
36	Ensisijaisen lisäpääoma (AT1) ennen lakisäätöisiä oikaisuja:	4 980	-	4 980
	Ensisijainen lisäpääoma (AT1): lakisäätöiset oikaisut	-	-	-
37	Laitoksen suorat ja välilliset omistussuudet omista ensisijaisista lisäpääoman (AT1) instrumenteista (negatiivinen määrä)	-	52 artiklan 1 kohdan b alakohta, 56 artiklan a kohta, 57 artikla, 475 artiklan 2 kohta	-

38	Omistussuudet finanssialan yhteisöjen ensisijaisen lisäpääoman (AT1) instrumenteista, kun näillä yhteisöillä on laitoksen kanssa keskinäinen ristiinominus, jolla pyritään lisäämään keinoitekoisesti laitoksen omia varoja (negatiivinen määrä)	-	56 artiklan b kohta, 58 artikla, 475 artiklan 3 kohta	-
39	Suorat ja välilliset omistussuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen ensisijaisen lisäpääoman (AT1) instrumenteista, kun laitoksella ei ole merkittävää sijoitusta näissä yhteisöissä (määrä, joka ylittää 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot) (negatiivinen määrä)	-	56 artiklan c alakohta, 59, 60 ja 79 artikla, 475 artiklan 4 kohta	-
40	Suorat ja välilliset omistussuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen ensisijaisen lisäpääoman (AT1) instrumenteista, kun laitoksella on merkittävää sijoitus näissä yhteisöissä (määrä, joka ylittää 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot) (negatiivinen määrä)	-	56 artiklan d alakohta, 59, 60 ja 79 artikla, 475 artiklan 4 kohta	-
41	Ensisijaiseen lisäpääomaan (AT1) tehtävät lakisäätöiset oikaisut, jotka koskevat määriä, joihin sovelletaan vakavaraisuusasetusta edeltänyttä kohtelua ja siirtymäkauden kohtelua, ennen kuin ne poistetaan käytöstä asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaisesti (ts. vakavaraisuusasetuksen mukaiset jäljelle jäävät määrät)	-	-	-
41a	Ensisijaisesta lisäpääomasta (AT1) vähennettävät jäljelle jäävät määrät, jotka liittyvät ydinpääomasta siirtymäkaudella tehtäviin vähennyksiin asetuksen (EU) N:o 575/2013 472 artiklan mukaisesti	-	472 artikla, 472 artiklan 3 kohdan a alakohta, 472 artiklan 4 ja 6 kohta, 472 artiklan 8 kohdan a alakohta, 472 artiklan 9 kohta, 472 artiklan 10 kohdan a alakohta, 472 artiklan 11 kohdan a alakohta	-
41b	Ensisijaisesta lisäpääomasta (AT1) vähennettävät jäljelle jäävät määrät, jotka liittyvät toissijaisesta pääomasta (T2) siirtymäkaudella tehtäviin vähennyksiin asetuksen (EU) N:o 575/2013 475 artiklan mukaisesti	-	477 artikla, 477 artiklan 3 kohta, 477 artiklan 4 kohdan a alakohta	-
41c	Määrä, joka vähennetään ensisijaisesta lisäpääomasta (AT1) tai lisätään siihen niiden ylimääräisten suodattimien ja vähennysten johdosta, joita edellytettiin ennen vakavaraisuusasetusta	-	467, 468 ja 481 artikla	-
42	Toissijaisesta pääomasta (T2) tehtävät vähennykset, jotka liittyvät laitoksen toissijaisen pääoman (T2) (negatiivinen määrä)	-	56 artiklan e kohta	-
43	Ensisijaisen lisäpääomaan (AT1) tehtävät lakisäätöiset oikaisut yhteensä	-	-	-
44	Ensisijainen lisäpääoma (AT1)	4 980	-	4 980
45	Ensisijainen pääoma (T1=CET1+AT1)	504 674	-	14 941
	Toissijainen pääoma (T2): Instrumentit ja varaukset	-	-	-
46	Pääomainstrumentit ja niihin liittyvät ylikurssirahastot	-	62 ja 63 artikla	-
47	Asetuksen 484 artiklan 5 kohdassa tarkoitetut ehdot täyttävien erien määrä ja siihen liittyvät ylikurssirahastot, jotka poistetaan asteittain T2:sta	2 490	486 artiklan 4 kohta	2 490
	Julkisen sektorin pääomasijoitukset, joiden sallitaan jatkua 1. tammikuuta 2018 asti	-	483 artiklan 4 kohta	-
48	Tytäryritysten liikkeeseen laskemat ja kolmansien hallussa olevat ehdot täyttävät omien varojen instrumentit, jotka sisältyvät konsolidoituun toissijaiseen pääomaan (T2) (mukaan lukien vähemmistöosuudet ja ensisijaisen lisäpääoman (AT1) instrumentit, joita ei oel sisällytetty riville 5 tai 34)	-	87, 88 ja 480 artikla	-
49	josta: tytäryritysten liikkeeseenlaskemat instrumentit, jotka poistetaan asteittain	-	486 artiklan 4 kohta	-
50	Luottoriskioikaisut	-	62 artiklan c ja d kohta	-
51	Toissijainen pääoma (T2) ennen lakisäätöisiä oikaisuja	2 490	-	2 490
	Toissijainen pääoma (T2): lakisäätöiset oikaisut	-	-	-

52	Laitoksen suorat ja välilliset omistussuudet omista toissijaisen pääoman (T2) instrumenteista ja etuoikeudeltaan huonommista lainoista (negatiivinen määrä)	-	63 artiklan b kohdan i alakohta, 66 artiklan a kohta, 67 artikla, 477 artiklan 2 kohta	-
53	Omistussuudet finanssialan yhteisöjen toissijaisen pääoman (T2) instrumenteista ja etuoikeudeltaan huonommista lainoista, kun näillä yhteisöillä on laitoksen kanssa keskinäinen ristiinomistus, jolla pyritään lisäämään keinotekoisesti laitoksen omia varoja (negatiivinen määrä)	-	66 artiklan b kohta, 68 artikla, 477 artiklan 3 kohta	-
54	Suorat ja välilliset omistussuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen toissijaisen pääoman (T2) instrumenteista ja etuoikeudeltaan huonommista lainoista, kun laitoksella ei ole merkittävää sijoitusta näissä yhteisöissä (määrä, joka ylittää 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot) (negatiivinen määrä)	-	66 artiklan c kohta, 69, 70 ja 79 artikla, 477 artiklan 4 kohta	-
54a	Josta uusia omistussuoksia, joihin ei sovelleta siirtymäjärjestelyä	-	-	-
54b	Josta omistussuoksia, jotka olivat olemassa jo ennen 1. tammikuuta 2013 ja joihin sovelletaan siirtymäjärjestelyä	-	-	-
55	Suorat ja välilliset omistussuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen toissijaisen pääoman (T2) instrumenteista ja etuoikeudeltaan huonommista lainoista, kun laitoksella on merkittävä sijoitus näissä yhteisöissä (määrä, josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot) (negatiivinen määrä)	-	66 artiklan d kohta, 69 ja 79 artikla, 477 artiklan 4 kohta	-
56	Toissijaisen pääomaan (T2) tehtävät lakisääteiset oikaisut, jotka koskevat määriä, joihin sovelletaan vakavaraisuusasetuksen edeltänyttä kohtelua ja siirtymäkauden kohtelua, ennen kuin ne poistetaan käytöstä asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaisesti (ts. vakavaraisuusasetuksen mukaiset jäljelle jäävät määrät)	-	-	-
56a	Toissijaisesta pääomasta (T2) vähennettävät jäljelle jäävät määrät, jotka liittyvät ydinpääomasta siirtymäkaudella tehtäviin vähennyksiin asetuksen (EU) N:o 575/2013 472 artiklan mukaisesti	-	472 artikla, 472 artiklan 3 kohdan a alakohta, 472 artiklan 4 ja 6 kohta, 472 artiklan 8 kohdan a alakohta, 472 artiklan 9 kohta, 472 artiklan 10 kohdan a alakohta, 472 artiklan 11 kohdan a alakohta	-
56b	Toissijaisesta pääomasta (T2) vähennettävät jäljelle jäävät määrät, jotka liittyvät ensisijaisesta lisäpääomasta (AT1) siirtymäkaudella tehtäviin vähennyksiin asetuksen (EU) N:o 575/2013 475 artiklan mukaisesti	-	475 artikla, 475 artiklan 2 kohdan a alakohta, 475 artiklan 3 kohta, 475 artiklan 4 kohdan a alakohta	-
56c	Määrä, joka vähennetään toissijaisesta pääomasta (T2) tai lisätään siihen niiden ylimääräisten suodattimien ja vähennysten johdosta, joita edellytettiin ennen vakavaraisuusasetusta	-	467, 468 ja 481 artikla	-
57	Toissijaiseen pääomaan (T2) tehtävät laikisääteiset oikaisut yhteensä	-	-	-
58	Toissijainen pääoma (T2)	2 490	-	2 490
59	Pääoma yhteensä (TC=T1+T2)	507 164	-	17 431
59a	Riskipainotetut varat, jotka koskevat määriä, joihin sovelletaan vakavaraisuusasetusta edeltänyttä kohtelua ja siirtymäkauden kohtelua, ennen kuin ne poistetaan käytöstä asetuksen (EU) N:o 575/2013 mukaisesti (ts. vakavaraisuusasetuksen mukaiset jäljelle jäävät määrät)	-	-	-
60	Riskipainotetut varat yhteensä	2 395 591	-	-
	Vakavaraisuussuhteet ja puskurit	-	-	-
61	Ydinpääoma (CET1) (prosenttiosuutena kokonaisriskin määrästä)	20,9 %	92 artiklan 2 kohdan a alakohta, 465 artikla	-
62	Ensisijainen pääoma (T1) (prosenttiosuutena kokonaisriskin määrästä)	21,1 %	92 artiklan 2 kohdan b alakohta, 465 artikla	-
63	Kokonaispääoma (prosenttiosuutena kokonaisriskin määrästä)	21,2 %	92 artiklan 2 kohdan c alakohta	-

	Vakavaraisuussuhteet ja puskurit	-	-	-
72	Suorat ja välilliset omistusosuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen pääomasta, kun laitoksella ei ole merkittävää sijoitusta näissä yhteisöissä (määrä, joka alittaa 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot)	1 710	36 artiklan 1 kohdan h alakohta, 45 ja 46 artikla 56 artiklan c kohta, 59 ja 60 artikla 66 artiklan c kohta, 69 ja 70 artikla	-
73	Suorat ja välilliset omistusosuudet, jotka laitoksella on finanssialan yhteisöjen ydinpääoman (CET1) instrumenteista, kun laitoksella on merkittävä sijoitus näissä yhteisöissä (määrä, joka alittaa 10 prosentin raja-arvon ja josta on vähennetty hyväksyttävät lyhyet positiot)	50 612	36 artiklan 1 kohdan i alakohta, 45 ja 48 artikla	-
	Ylärajat, joita sovelletaan varausten sisällyttämiseen toissijaiseen pääomaan (T2)	-	-	-
76	Toissijaiseen pääomaan (T2) niiden riskien osalta sisällytetyt luottoriskinoikaisut, joihin sovelletaan standardimenetelmää (ennen ylärajan soveltamista)	-	62 artikla	-
77	Yläraja, luottoriskinoikaisujen sisällyttämiselle toissijaiseen pääomaan, kun noudatetaan standardimenetelmää	-	62 artikla	-
	Pääomainstrumentit, joihin sovelletaan asteittaisen poistamisen järjestelyjä (sovelletaan vain 1. tammikuuta 2013 - 1. tammikuuta 2022)	-	-	-
80	Nykyinen yläraja ydinpääoman (CET1) instrumenteille, joihin sovelletaan asteittaisen poistamisen järjestelyjä	19 921	484 artiklan 3 kohta, 486 artiklan 2 ja 5 kohta	-
81	Ydinpääomasta (CET1) ylärajan takia vähennetty määrä (ylärajan ylittävä määrä lunastusten ja eräntymisten jälkeen)	9 961	484 artiklan 3 kohta, 486 artiklan 2 ja 5 kohta	-
82	Nykyinen yläraja ensisijaisen lisäpääoman (AT1) instrumenteille, joihin sovelletaan asteittaisen poistamisen järjestelyjä	9 961	484 artiklan 4 kohta, 486 artiklan 3 ja 5 kohta	-
83	Ensisijaisesta lisäpääomasta (AT1) ylärajan takia vähennetty määrä (ylärajan ylittävä määrä lunastusten ja eräntymisten jälkeen)	4 980	484 artiklan 4 kohta, 486 artiklan 3 ja 5 kohta	-
84	Nykyinen yläraja toissijaisen pääoman (T2) instrumenteille, joihin sovelletaan asteittaisen poistamisen järjestelyjä	4 980	484 artiklan 5 kohta, 486 artiklan 4 ja 5 kohta	-
85	Toissijaisesta pääomasta (T2) ylärajan takia vähennetty määrä (ylärajan ylittävä määrä lunastusten ja eräntymisten jälkeen)	2 490	484 artiklan 5 kohta, 486 artiklan 4 ja 5 kohta	-
85	Toissijaisesta pääomasta (T2) ylärajan takia vähennetty määrä (ylärajan ylittävä määrä lunastusten ja eräntymisten jälkeen)	2 490	484 artiklan 5 kohta, 486 artiklan 4 ja 5 kohta	-

LIITE 45 Omaan pääomaan luettavien instrumenttien keskeiset ominaisuudet

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1423/2013

	Lisäosuuspääoma	Osuuspääoma	POP Osuudet
1	Liikkeeseenlaskija	Jäsenosuuspankit	Jäsenosuuspankit
2	Yksilöllinen tunnistus	Ei sovellu	Ei sovellu
3	Instrumenttiin sovellettava lainsäädäntö	Suomen lainsäädäntö	Suomen lainsäädäntö
4	Vakavaraisuusasetuksen säännöt siirtymäkaudella	Ydinpääoma CET1, Ensisijainen lisäpääoma AT1, Toissijainen pääoma T2	Ydinpääoma CET1
5	Vakavaraisuusasetuksen säännöt siirtymäkauden jälkeen	Ei sovellu	Ydinpääoma CET1
6	Käytävissä yksittäisen yrityksen tasolla tai konsolidoinnin perusteella / alakonsolidointiryhmän tasolla / yksittäisen yrityksen tasolla ja konsolidoinnin perusteella / alakonsolidointiryhmän tasolla	Yksittäinen yritys ja konsolidoinnin perusteella/ alakonsolidointiryhmän tasolla	Yksittäinen yritys ja konsolidoinnin perusteella/ alakonsolidointiryhmän tasolla
7	Instrumentin laji	Asetus (EU) N:o 575/2013 artikla 484	Asetus (EU) N:o 575/2013 artikla 29
8	Lakisääteiseen pääomaan kirjattu määrä (valuutta miljoonina viimeisimpänä raportointipäivänä)	17,4	53,4
9	Instrumentin nimellinen määrä	26,2	53,6
9a	Liikkeeseenlaskuhinta	100 %	100 %
9b	Lunastushinta	100 %	100 %
10	Kirjanpidollinen luokittelu	Osuuskunnan osuus	Osuuskunnan osuus
11	Alkuperäinen liikkeeseenlaskupäivä	Jatkuva	Pankkikohtainen
12	Eräpäivätön vai päivätty	Eräpäivätön	Eräpäivätön
13	Alkuperäinen maturiteetti	Ei maturiteettia	Ei maturiteettia
14	Liikkeeseenlaskijan toteuttama takaisinlunastus edellyttää valvontaviranomaisen ennakkohyväksyntää	Kyllä	Kyllä

15	Mahdollinen takaisinlunastuspäivä, ehdolliset takaisinlunastuspäivät ja lunastusmäärä	Osuuspankki maksaa lisäosuuden merkintähinnan palautuksen jäsenyyden päättyessä tai osuudenomistajan irtisanottua osuuden. Lisäosuusmaksu palautetaan 6 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonkaperusteella palautus ensimmäisen kerran voidaan suorittaa. Jos irtisanottua lisäosuusmaksua ei ole voitu palauttaa kokonaisuudessaan, voi palautus tapahtua jälkipalautuksena, jos se on kolmen seuraavan tilinpäätöksenperusteella mahdollista.	Jäsenosuusmaksu palautetaan jäsenyyden päätyttyä osuuskuntalain ja osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetun lain mukaisesti ja sanotuissa laeissa mainitun edellytyksin. Osuuspankilla on kuitenkin oikeus kieltäytyä jäsenosuusmaksujen palauttamisesta osuuspankin toiminnan aikana. Mikäli osuuspankki ei ole kieltäytynyt palauttamisesta, jäsenosuusmaksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana jäsenyys on päättynyt. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.	Osuuspankki maksaa POP Osuuden merkintähinnan palautuksen jäsenyyden päättyessä tai silloin, kun osuudenomistaja on irtisanonut POP Osuuden. Osuuspankilla on kuitenkin oikeus kieltäytyä POP Osuudesta suoritettujen maksujen palauttamisesta osuuspankin toiminnan aikana. Mikäli osuuspankki ei ole kieltäytynyt palauttamisesta POP Osuudesta suoritettu maksu voidaan palauttaa 12 kuukauden kuluttua sen tilikauden päättymisestä, jonka aikana POP Osuuden omistaja on irtisanonut osuuden. POP Osuuksista suoritettut maksut palautetaan osuuskuntalaisia, osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista annetussa laissa ja näissä säännöissä säädetyin edellytyksin. Ellei palautusta voida jonakin vuonna maksaa täysimääräisesti, maksamatta jäänyt osa maksetaan seuraavien tilinpäätösten perusteella käytettävissä olevista omista pääomista. Edellä määrätty oikeus maksamatta jääneen osan jälkipalautukseen päättyy kuitenkin viidennen seuraavan tilinpäätöksen jälkeen. Maksamatta jääneelle osalle ei makseta korkoa.
16	Mahdolliset myöhemmät takaisinlunastuspäivät	Ks. kohta 15	Ks. kohta 15	Ks. kohta 15
17	Kiinteä tai vaihtuva osinko/ kuponki	Vaihtuva	Vaihtuva	Vaihtuva
18	Kupongin korko ja siihen liittyvät indeksit	Osuuskunnan päätös	Osuuskunnan päätös	Osuuskunnan päätös
19	Dividend stopper -lausekkeen olemassaolo	Ei	Ei	Ei
20a	Täysin harkinnanvarainen, osittain harkinnanvarainen tai pakollinen (ajoituksen osalta)	Täysin harkinnanvarainen	Täysin harkinnanvarainen	Täysin harkinnanvarainen
20b	Täysin harkinnanvarainen, osittain harkinnanvarainen tai pakollinen (määrän osalta)	Täysin harkinnanvarainen	Täysin harkinnanvarainen	Täysin harkinnanvarainen
21	Step-up-ehdon tai muun lunastuskannustimen olemassaolo	Ei	Ei	Ei
22	Ei-kumulatiivinen tai kumulatiivinen	Ei-kumulatiivinen	Ei-kumulatiivinen	Ei-kumulatiivinen
23	Vaihdeettava tai sidottu	Sidottu	Sidottu	Sidottu
24	Jos instrumentti on vaihdettava, mitkä tekijät vaikuttavat ehtoon?	Ei sovellu	Ei sovellu	Ei sovellu
25	Jos instrumentti on vaihdettava, onko se vaihdettava kokonaisuudessaan vai osittain?	Ei sovellu	Ei sovellu	Ei sovellu
26	Jos instrumentti on vaihdettava, mikä on vaihtokurssi?	Ei sovellu	Ei sovellu	Ei sovellu
27	Jos instrumentti on vaihdettava, onko vaihto pakollinen vai valinnainen?	Ei sovellu	Ei sovellu	Ei sovellu

28	Jos instrumentti on vaihdettava, tarketta, minkälaiseen instrumenttiin se voidaan vaihtaa?	Ei sovellu	Ei sovellu	Ei sovellu
29	Jos instrumentti on vaihdettava, tarkenna, minkä liikkeeseenlaskijan instrumenttiin se voidaan vaihtaa?	Ei sovellu	Ei sovellu	Ei sovellu
30	Kirjanpitoarvon alentamisen ominaisuudet	Kyllä	Kyllä	Kyllä
31	Jos kirjanpitoarvon alentaminen on mahdollista, mitkä tekijät laukaisevat sen?	Tappioiden kertyminen	Tappioiden kertyminen	Tappioiden kertyminen
32	Jos kirjanpitoarvon alentaminen on mahdollista, tehdäänkö se kokonaan vai osittain?	Kokonaan tai osittain	Kokonaan tai osittain	Kokonaan tai osittain
33	Jos kirjanpitoarvon alentaminen on mahdollista, onko se pysyvää vai väliaikaista?	Väliaikainen	Väliaikainen	Väliaikainen
34	Jos kirjanpitoarvon alentaminen on väliaikaista, kuvaile kirjanpitoarvon korotuksen mekanismi	Osuuspääoman korotuksen kautta	Osuuspääoman korotuksen kautta	Osuuspääoman korotuksen kautta
35	Hierarkkinen asema selvitystilassa (tarkenna instrumenttilaji, joka on välittömästi etuoikeudeltaan parempi)	Osuuspankin purkautuessa selvitystilan tai konkurssin kautta, kertyneet lisäosuusmaksut palautetaan ennen muita osuusmaksuja, tai jos varat eivät siihen riitä, se osa lisäosuusmaksuista, mikä kullekin suoritettujen lisäosuusmaksujen suhteen mukaisesti laskien tulee.	Osuuspankin purkautuessa palautetaan ensin lisäosuusmaksut, tämän jälkeen jäsenosuusmaksut ja POP Osuuksista suoritettut maksut yhtäläisellä etuoikeudella.	Osuuspankin purkautuessa palautetaan ensin lisäosuusmaksut, tämän jälkeen jäsenosuusmaksut ja POP Osuuksista suoritettut maksut yhtäläisellä etuoikeudella.
36	Vaatimustenvastaiset ominaisuudet	Ei	Ei	Ei
37	Tarkenna mahdolliset vaatimustenvastaiset ominaisuudet	Ei sovellu	Ei sovellu	Ei sovellu

LIITE 46 Omien varojen vähimmäismäärä ja riskipainotetut saamiset

(1 000 euroa)	Omien varojen vähimmäismäärä		Riskipainotetut saamiset	
	2017	2016	2017	2016
Luotto- ja vastapuoliriski vastuuryhmittäin				
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	368	-	4 600	-
Saamiset aluehallinnolta tai paikallisviranomaisilta	61	16	758	195
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	13	11	162	142
Saamiset laitoksilta	1 216	1 872	15 202	23 398
Saamiset yrityksiltä	47 241	47 248	590 516	590 594
Vähittäissaamiset	25 136	24 609	314 194	307 610
Kiinteistövakuudelliset saamiset	63 004	60 240	787 549	753 000
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	2 981	2 417	37 265	30 214
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	399	306	4 989	3 830
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	217	288	2 711	3 599
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	15 355	15 569	191 932	194 611
Oman pääoman ehtoiset vastuut	10 997	8 016	137 457	100 197
Muut erät	6 219	6 135	77 733	76 681
Luottoriski yhteensä	173 205	166 726	2 165 063	2 084 075
Vastuun arvonoinnissa oleva riski (CVA)	22	106	270	1 321
Markkinariski (valuuttakurssiriski)	2 046	2 048	25 571	25 597
Operatiivinen riski	16 375	15 803	204 682	197 536
Yhteensä	191 647	184 682	2 395 591	2 308 526

LIITE 47 Kokonaisvastuiden keskimääräinen arvo tilikaudella vastuuryhmittäin

Luotto- ja vastapuoliriski

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	2017	2016
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	116 180	164 957
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	203 365	136 684
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	1 000
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	598	-
Saamiset laitoksilta	88 259	139 609
Saamiset yrityksiltä	692 725	681 033
Vähittäissaamiset	660 737	669 523
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 268 083	2 104 762
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	47 100	43 452
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	3 402	2 241
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	16 515	29 497
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	276 808	257 308
Oman pääoman ehtoiset vastuut	56 777	53 947
Muut erät	99 324	102 688
Yhteensä	4 529 873	4 386 701

LIITE 48 Sopimuksen mukaiset vastuut riskipainoittain

Luotto- ja vastapuoliriski

Riskipaino (%) (1 000 euroa)	2017	2016
0	381 963	382 009
10	14 263	26 225
20	82 176	161 617
35	2 289 366	2 178 770
50	28 972	41 118
75	662 712	649 527
100	972 645	965 255
150	32 844	26 479
250	52 452	32 509
350	-	-
Yhteensä	4 517 394	4 463 510

LIITE 49 Kokonaisvastuiden maturiteettijakauma vastuuryhmittäin

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2017

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	alle 3 kk	3 - 12 kk
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	108 199	78 173	1 016
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	261 968	800	3 507
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	601	-	-
Saamiset laitoksilta	68 742	2 253	117
Saamiset yrityksiltä	682 239	27 976	35 905
Vähittäissaamiset	662 712	10 660	23 954
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 303 933	21 939	28 947
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	47 966	19 846	869
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	3 326	-	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	12 996	-	-
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	211 207	-	-
Oman pääoman ehtoiset vastuut	61 539	-	-
Muut erät	91 967	21 682	-
Yhteensä	4 517 394	183 329	94 316

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	1-5 vuotta	5 - 10 vuotta	yli 10 vuotta
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	16 047	12 963	-
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	18 654	-	239 007
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	-	601	-
Saamiset laitoksilta	12 585	23 171	30 617
Saamiset yrityksiltä	147 418	145 929	325 012
Vähittäissaamiset	96 321	112 749	419 028
Kiinteistövakuudelliset saamiset	212 519	410 989	1 629 539
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	5 019	9 541	12 690
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	-	-	3 326
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	12 596	401	-
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	-	-	211 207
Oman pääoman ehtoiset vastuut	-	-	61 539
Muut erät	129	-	70 156
Yhteensä	521 285	716 343	3 002 121

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2016

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	alle 3 kk	3 - 12 kk
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	142 704	51 193	6 412
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	190 281	345	33
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	-	-	-
Saamiset laitoksilta	109 046	57 386	12 501
Saamiset yrityksiltä	678 169	24 450	39 414
Vähittäissaamiset	649 527	14 825	18 103
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 197 591	18 297	28 867
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	40 284	14 826	626
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	2 553	-	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	21 953	-	4 099
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	287 571	-	-
Oman pääoman ehtoiset vastuut	51 433	-	-
Muut erät	92 398	19 239	-
Yhteensä	4 463 510	200 562	110 054

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	1-5 vuotta	5 - 10 vuotta	yli 10 vuotta
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	18 506	14 520	52 074
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	10 578	1 905	177 420
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	-	-	-
Saamiset laitoksilta	5 556	11 178	22 425
Saamiset yrityksiltä	171 429	128 249	314 628
Vähittäissaamiset	108 978	125 588	382 034
Kiinteistövakuudelliset saamiset	214 645	405 893	1 529 888
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	4 843	7 100	12 890
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	-	-	2 553
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	16 324	1 530	-
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	-	-	287 571
Oman pääoman ehtoiset vastuut	-	-	51 433
Muut erät	67	-	73 091
Yhteensä	550 925	695 962	2 906 007

LIITE 50 Kokonaisvastuut vastuuryhmittäin vastapuolittain

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2017

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	Yksityiset	Yritykset	- josta PK-yritysvastuut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	108 199	50 056	4 572	-
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	261 968	-	1 215	-
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	601	-	-	-
Saamiset laitoksilta	68 742	423	172	-
Saamiset yrityksiltä	682 239	63 434	287 833	120 367
Vähittäissaamiset	662 712	373 607	129 155	86 165
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 303 933	1 856 883	218 004	101 663
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	47 966	17 665	23 628	-
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	3 326	-	-	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	12 996	-	1 568	-
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	211 207	-	-	-
Oman pääoman ehtoiset vastuut	61 539	-	12 956	-
Muut erät	91 967	-	-	-
Yhteensä	4 517 394	2 362 067	679 103	308 194

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Maatalous	Muut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	3 851	49 721
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	173	260 580
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	-	601
Saamiset laitoksilta	-	68 147
Saamiset yrityksiltä	273 087	57 885
Vähittäissaamiset	147 733	12 216
Kiinteistövakuudelliset saamiset	192 109	36 937
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	5 760	913
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	-	3 326
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	-	11 428
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	-	211 207
Oman pääoman ehtoiset vastuut	39	48 544
Muut erät	-	91 967
Yhteensä	622 752	853 471

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2016

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	Yksityiset	Yritykset	- josta PK-yritysvastuut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	142 704	52 637	5 287	-
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	190 281	-	1 364	-
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	-	-	-	-
Saamiset laitoksilta	109 046	153	28	-
Saamiset yrityksiltä	678 169	74 400	270 286	244 406
Vähittäissaamiset	649 527	359 204	120 180	114 728
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 197 591	1 754 009	202 031	138 778
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	40 284	18 793	15 486	-
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	2 553	-	-	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	21 953	-	1 560	-
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	287 571	-	-	-
Oman pääoman ehtoiset vastuut	51 433	-	14 461	-
Muut erät	92 398	-	-	-
Yhteensä	4 463 510	2 259 196	630 684	497 911

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Maatalous	Muut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	5 775	79 004
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	172	188 745
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	-	-
Saamiset laitoksilta	-	108 864
Saamiset yrityksiltä	261 946	71 539
Vähittäissaamiset	150 801	19 342
Kiinteistövakuudelliset saamiset	211 127	30 424
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	3 782	2 223
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	-	2 553
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	-	20 393
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	-	287 571
Oman pääoman ehtoiset vastuut	32	36 940
Muut erät	-	92 398
Yhteensä	633 635	939 996

LIITE 51 Merkityksellisten luottovastuiden maantieteellinen jakaantuminen

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2017

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	Suomi	Muut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	108 199	77 025	31 175
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	261 968	261 912	56
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	601	-	601
Saamiset laitoksilta	68 742	51 136	17 606
Saamiset yrityksiltä	682 239	660 144	22 095
Vähittäissaamiset	662 712	660 726	1 986
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 303 933	2 300 176	3 757
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	47 966	47 923	42
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	3 326	3 326	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	12 996	1 568	11 428
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	211 207	193 990	17 217
Oman pääoman ehtoiset vastuut	61 539	56 256	5 283
Muut erät	91 967	91 967	-
Yhteensä	4 517 394	4 406 148	111 246

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2016

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	Suomi	Muut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	142 704	97 013	45 691
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	190 281	190 281	-
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta			
Saamiset laitoksilta	109 046	87 232	21 814
Saamiset yrityksiltä	678 169	666 294	11 875
Vähittäissaamiset	649 527	648 211	1 317
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 197 591	2 194 558	3 033
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	40 284	40 263	21
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	2 553	2 553	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	21 953	6 701	15 252
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	287 571	276 294	11 277
Oman pääoman ehtoiset vastuut	51 433	46 055	5 378
Muut erät	92 398	92 398	-
Yhteensä	4 463 510	4 347 853	115 657

LIITE 52 Kokonaisvastuuarvot vastuuryhmittäin suojaavien vakuuksien mukaan jaettuna

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2017

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	Rahoitus- vakuudet	Reaali- vakuudet	Takaukset	Muut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	108 199	-	-	-	-
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	261 968	-	-	-	-
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	601	-	-	-	-
Saamiset laitoksilta	68 742	-	-	-	-
Saamiset yrityksiltä	682 239	4 362	-	22 095	181
Vähittäissaamiset	662 712	8 473	-	108 897	450
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 303 933	-	2 303 933	-	-
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	47 966	4	25 354	1 054	-
Eriyisen suureen riskiin liittyvät vastuut	3 326	-	-	-	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	12 996	-	-	-	-
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	211 207	-	-	-	-
Oman pääoman ehtoiset vastuut	61 539	-	-	-	-
Muut erät	91 967	-	-	-	-
Yhteensä	4 517 394	12 838	2 329 287	132 046	631

Luotto- ja vastapuoliriski 31.12.2016

Vastuuryhmä (1 000 euroa)	Yhteensä	Rahoitus- vakuudet	Reaali- vakuudet	Takaukset	Muut
Saamiset valtioilta ja keskuspankeilta	142 704	-	-	-	-
Saamiset aluehallinnolta ja paikallisviranomaisilta	190 281	-	-	-	-
Saamiset julkisyhteisöiltä ja julkisilta laitoksilta	-	-	-	-	-
Saamiset kansainvälisiltä kehityspankeilta	-	-	-	-	-
Saamiset laitoksilta	109 046	-	-	-	-
Saamiset yrityksiltä	678 169	4 417	-	25 965	275
Vähittäissaamiset	649 527	8 797	-	106 701	600
Kiinteistövakuudelliset saamiset	2 197 591	-	2 197 591	-	-
Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	40 284	10	19 698	605	-
Erityisen suureen riskiin liittyvät vastuut	2 553	-	-	-	-
Vastuut katettujen joukkolainojen muodossa	21 953	-	-	-	-
Yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavissa yrityksissä (CIU) oleviin osuuksiin tai osakkeisiin liittyvät saamiset	287 571	-	-	-	-
Oman pääoman ehtoiset vastuut	51 433	-	-	-	-
Muut erät	92 398	-	-	-	-
Yhteensä	4 463 510	13 223	2 217 288	133 271	875

LIITE 53 Vakavaraisuudessa hyödynnetyt vakuudet

Vakavaraisuuslaskennassa hyödynnetään seuraavia EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 määrittelemiä reaali- vakuuksia: kiinteistöjä ja huoneiston hallintaan oikeuttavia osakkeita, talletuksia ja arvopapereita. Talletukset ja arvopaperit ovat säännösten tarkoittamia rahoitusvakuuksia. Rahoitusvakuudet on käsitelty kattavan menetelmän mukaisesti ja valvojan määräämiä volatilitteettikorjauksia käyttäen.

Lisäksi luottoriskin standardimenetelmässä hyödynnetään EU:n Vakavaraisuusasetuksen määrittelemiä hyväksytyjä takaajia. Merkittävin yksittäinen takaaja on Suomen valtio. Luottojohdannaisia ei laskennassa ole hyödynnety. Vakavaraisuuslaskennassa ei ole sovellettu tase-erien tai taseen ulkopuolisten erien netotusta.

LIITE 54 Varojen sidonnaisuuden aste

Varat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Sidottujen varojen kirjanpitoarvo	Sidottujen varojen käypä arvo	Sitomattomien varojen kirjanpitoarvo	Sitomattomien varojen käypä arvo
Laitoksen varat	18 524		4 258 687	
Oman pääoman ehtoiset rahoitusvälineet	-	-	282 165	282 235
Vieraan pääoman ehtoiset arvopaperit	18 524	18 524	439 484	439 484
Muut varat	-		3 537 038	

Saadut vakuudet 31.12.2017

Pankilla ei ollut 31.12.2017 saatuja sidottuja vakuuksia tai liikkeeseen laskettuja vieraan pääoman ehtoisia arvopapereita. Pankilla ei myöskään ollut vakuuskäyttöön soveltuvia saatuja vakuuksia tai liikkeeseen laskettuja vieraan pääoman ehtoisia arvopapereita.

Sidotut varat/saadut vakuudet ja niihin liittyvät velat 31.12.2017

(1 000 euroa)	Vakuussidonnaisia omaisuuseriä vastaan saatu rahoitus (velat), ehdolliset velat tai lainatut arvopaperit	Varat, saadut vakuudet ja vieraan pääoman ehtoiset arvopaperit, paitsi vakuuskäytössä olevat katetut joukkolainat ja omaisuusvakuudelliset arvopaperit
Tiettyjen rahoitusvelkojen kirjanpitoarvo	-	18 524

Tiedot varojen sidonnaisuuden merkityksestä

Pankki on käyttänyt vakuuksina taseeseen kirjattuja arvopapereita kirjanpitoarvoltaan 18 523 689 euroa. Tiedot koskevat tilannetta 31.12.2017.

Varat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Sidottujen varojen kirjanpitoarvo	Sidottujen varojen käypä arvo	Sitomattomien varojen kirjanpitoarvo	Sitomattomien varojen käypä arvo
Laitoksen varat	28 502		4 201 422	
Oman pääoman ehtoiset rahoitusvälineet	-	-	337 990	338 063
Vieraan pääoman ehtoiset arvopaperit	28 502	28 502	387 797	387 797
Muut varat	-		3 475 635	

Saadut vakuudet 31.12.2016

Pankilla ei ollut 31.12.2016 saatuja sidottuja vakuuksia tai liikkeeseen laskettuja vieraan pääoman ehtoisia arvopapereita. Pankilla ei myöskään ollut vakuuskäyttöön soveltuvia saatuja vakuuksia tai liikkeeseen laskettuja vieraan pääoman ehtoisia arvopapereita.

Sidotut varat/saadut vakuudet ja niihin liittyvät velat 31.12.2016

(1 000 euroa)	Vakuussidonnaisia omaisuuseriä vastaan saatu rahoitus (velat), ehdolliset velat tai lainatut arvopaperit	Varat, saadut vakuudet ja vieraan pääoman ehtoiset arvopaperit, paitsi vakuuskäytössä olevat katetut joukkolainat ja omaisuusvakuudelliset arvopaperit
Tiettyjen rahoitusvelkojen kirjanpitoarvo	-	28 502

Tiedot varojen sidonnaisuuden merkityksestä

Pankki on käyttänyt vakuuksina taseeseen kirjattuja arvopapereita kirjanpitoarvoltaan 28 501 936 euroa.

Tiedot koskevat tilannetta 31.12.2016.

LIITE 55 Operatiivisen riskin laskelma

Operatiivisen riskin omien varojen vaade 31.12.2017

(1 000 euroa)	2017	2016	2015	Omien varojen vähimmäismäärä
Bruttotuotot yhteensä	109 046	117 625	100 821	
Tuottoindikaattori	16 357	17 644	15 123	16 375

Operatiivisen riskin omien varojen vaade 31.12.2016

(1 000 euroa)	2016	2015	2014	Omien varojen vähimmäismäärä
Bruttotuotot yhteensä	117 625	100 821	97 612	
Tuottoindikaattori	17 644	15 123	14 642	15 803

Tuottoindikaattori lasketaan EU:n vakavaraisuusasetuksen N:o 575/2013 mukaisen perusmenetelmän mukaisesti.

Omien varojen vähimmäismäärä = positiivisten vuotuisten tuottoindikaattorien summa / niiden vuosien lukumäärällä, jona tuottoindikaattori on ollut positiivinen.

Operatiivisilla riskeillä tarkoitetaan sitä tappionvaaraa, joka pankeille saattaa aiheutua riittämättömistä tai puutteellisista sisäisistä prosesseista, henkilöstöstä, järjestelmistä tai ulkoisista tekijöistä.

LIITE 56 Vähimmäisomavaraisuusaste

31.12.2017

Vähimmäisomavaraisuusasteen täsmäytys taseeseen 31.12.2017 (1 000 euroa)		31.12.2017
1	Tilinpäätöksessä julkistettu taseen loppusumma	4 277 210
4	Rahoitusjohdannaisiin liittyvät oikaisut	75
6	Taseen ulkopuolisiin eriin liittyvät oikaisut	70 816
7	Muut oikaisut	-20 940
8	Vähimmäisomavaraisuusasteen kokonaisvastuut	4 327 162

Vähimmäisomavaraisuusasteen julkistaminen

Vähimmäisomavaraisuus-asteen
vastuiden arvo

Taseen vastuut (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet)		
1	Taseen vastuut (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja haltuun uskotut varat, mutta ml vakuudet)	4 264 897
3	Taseen vastuut yhteensä (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja haltuun uskotut varat)	4 264 897

Johdannaiset		
4	Johdannaiset: markkina-arvo	1 644
5	Johdannaiset: korotetun käyvän arvon menetelmä	75
11	Johdannaiset yhteensä	1 719

Muut taseen ulkopuoliset vastuut		
17	Taseen ulkopuoliset vastuut nimellismäärältään	227 468
18	(Luottovasta-arvokertoimiin liittyvät mukautukset)	-156 652
19	Muut taseen ulkopuoliset vastuut	70 816

Pääoma ja kokonaisvastuut		
20	Ensisijainen pääoma	504 674
21	Kokonaisvastuut	4 327 162

Vähimmäisomavaraisuusaste		
22	Vähimmäisomavaraisuusaste	11,7 %

Siirtymäsäännösten mukaiset valinnat ja taseesta pois otetut fidusiaariset varat		
EU-23	Pääoman määrittämisessä käytetyt siirtymäsäännösten mukaiset valinnat	14 941

Taseen vastuiden jaottelu (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja vapautetut vastuut)

Vähimmäisomavaraisuus-asteen
vastuiden arvo

EU-1	Taseen vastuut yhteensä (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja vapautetut vastuut), joista:	4 264 897
EU-3	Kaupankäyntivaraston ulkopuoliset vastuut, joista:	4 264 897
EU-4	Katetut joukkovelkakirjat	12 996
EU-5	Valtiovastuiksi katsotut vastuut	488 794
EU-6	Aluehallintojen, kansainvälisten kehityspankkien, kansainvälisten organisaatioiden, julkisyhteisöjen ja julkisoikeudellisten laitosten vastuut, joita ei katsota valtiovastuiksi	4 158
EU-7	Laitokset	67 363
EU-8	Kiinteistövakuudelliset vastuut	2 253 234
EU-9	Vähittäisvastuut	433 971
EU-10	Saamiset yrityksiltä	604 355
EU-11	Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	33 194
EU-12	Muut vastuut (kuten oman pääoman ehtoiset vastuut ja muut vastuut, jotka eivät koske luottovelvoitetta)	366 832

31.12.2016

Vähimmäisomavaraisuusasteen täsmäytys taseeseen		(1 000 euroa)
1	Tilinpäätöksessä julkistettu taseen loppusumma	4 229 924
4	Rahoitusjohdanniisiin liittyvät oikaisut	225
6	Taseen ulkopuolisiin eriin liittyvät oikaisut	72 499
7	Muut oikaisut	-11 085
8	Vähimmäisomavaraisuusasteen kokonaisvastuut	4 291 563

Vähimmäisomavaraisuusasteen julkistaminen

Vähimmäisomavaraisuus-asteen
vastuiden arvo

Taseen vastuut (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet)		
1	Taseen vastuut (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja haltuun uskotut varat, mutta ml vakuudet)	4 220 064
3	Taseen vastuut yhteensä (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja haltuun uskotut varat)	4 220 064

Johdannaiset

4	Johdannaiset: markkina-arvo	4 020
5	Johdannaiset: korotetun käyvän arvon menetelmä	225
11	Johdannaiset yhteensä	4 245

Muut taseen ulkopuoliset vastuut

17	Taseen ulkopuoliset vastuut nimellismäärältään	217 534
18	(Luottovasta-arvokertoimiin liittyvät mukautukset)	-145 035
19	Muut taseen ulkopuoliset vastuut	72 499

Pääoma ja kokonaisvastuut

20	Ensisijainen pääoma	488 307
21	Kokonaisvastuut	4 291 563

Vähimmäisomavaraisuusaste

22	Vähimmäisomavaraisuusaste	11,4 %
----	---------------------------	--------

Siirtymäsäännösten mukaiset valinnat ja taseesta pois otetut fidusiaariset varat

EU-23	Pääoman määrittämisessä käytetyt siirtymäsäännösten mukaiset valinnat	24 138
-------	---	--------

Taseen vastuiden jaottelu (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja vapautetut vastuut)

Vähimmäisomavaraisuus-asteen
vastuiden arvo

EU-1	Taseen vastuut yhteensä (pl johdannaiset, arvopapereilla toteutettavat rahoitustoimet ja vapautetut vastuut), joista:	4 220 064
EU-3	Kaupankäyntivaraston ulkopuoliset vastuut, joista:	4 220 064
EU-4	Katetut joukkovelkakirjat	21 953
EU-5	Valtiovastuiksi katsotut vastuut	444 150
EU-6	Aluehallintojen, kansainvälisten kehityspankkien, kansainvälisten organisaatioiden, julkisyhteisöjen ja julkisoikeudellisten laitosten vastuut, joita ei katsota valtiovastuiksi	1 468
EU-7	Laitokset	102 872
EU-8	Kiinteistövakuudelliset vastuut	2 151 290
EU-9	Vähittäisvastuut	423 300
EU-10	Saamiset yrityksiltä	614 905
EU-11	Maksukyvyttömyystilassa olevat vastuut	26 640
EU-12	Muut vastuut (kuten oman pääoman ehtoiset vastuut ja muut vastuut, jotka eivät koske luottovelvoitetta)	433 485

Vähimmäisomavaraisuusasteen laadullisten seikkojen ilmoittaminen

1	Ylivelkaantumisriskin hallintaan käytettävien prosessien kuvaus	Yhteenliittymän ylivelkaantumisriskiä arvioidaan säännöllisellä vähimmäisomavaraisuusasteen seurannalla. Vähimmäisomavaraisuusasteelle ei yhteenliittymässä ole asetettu tavoitetasoa.
2	Kuvaus tekijöistä, jotka ovat vaikuttaneet vähimmäisomavaraisuusasteeseen sinä aikana, johon julkistettu vähimmäisomavaraisuusaste viittaa	Vähimmäisomavaraisuusaste nousi 0,3 prosenttiyksikköä edelliseen tilikauteen verrattuna. Nousu johtuu erityisesti yhteenliittymän omien varojen kasvusta, johon tilikauden 2016 voitto ja uusien POP Osuuskien liikkeeseenlasku vaikuttivat eniten.

LIITE 57 Kaupankäyntivaraston ulkopuoliset osakeomistukset

31.12.2017

Osakejakauma (1 000 euroa)	Markkina-arvo	Tasearvo
Listatut osakkeet	3 926	3 926
Listaamattomat osakkeet	60 452	60 431
Yhteensä	64 378	64 357

Osakkeiden hajautettu jakauma (1 000 euroa)	
Listatut osakkeet	3 926
Toiminnalle välttämättömät	56 811
Tytäryhtiö- ja omistusyhteisyrittösosakkeet	335
Muut listaamattomat osakkeet	3 285
Yhteensä	64 357

Myyntien voitot ja tappiot (1 000 euroa)	Voitto	Tappio	Yhteensä
Osake/Osuus	10 294	-499	9 794

Osakkeiden käyvän arvon rahasto (1 000 euroa)	
Käyvän arvon rahaston saldo 1.1.2017 (brutto)	9 129
- Käyvän arvon lisäykset	15 218
- Käyvän arvon vähennykset	-6 786
- Käyvän arvon rahastosta tuloslaskelmaan siirretyt	-9 319
Käyvän arvon rahaston muutokset yhteensä 1.1. - 31.12.2017	-887
Käyvän arvon rahaston saldo 31.12.2017 (brutto)	8 242

31.12.2016

Osakejakauma (1 000 euroa)	Markkina-arvo	Tasearvo
Listatut osakkeet	9 777	9 777
Listaamattomat osakkeet	38 337	38 315
Yhteensä	48 114	48 092

Osakkeiden hajautettu jakauma (1 000 euroa)	
Listatut osakkeet	9 777
Toiminnalle välttämättömät	35 780
Tytäryhtiö- ja omistusyhteisyrittösoyakkeet	335
Muut listaamattomat osakkeet	2 200
Yhteensä	48 092

Myyntien voitot ja tappiot (1 000 euroa)	Voitto	Tappio	Yhteensä
Osake/Osuus	6 193	-2 619	3 575

Osakkeiden käyvän arvon rahasto (1 000 euroa)	
Käyvän arvon rahaston saldo 1.1.2016 (brutto)	3 318
- Käyvän arvon lisäykset	22 370
- Käyvän arvon vähennykset	-11 541
- Käyvän arvon rahastosta tuloslaskelmaan siirretyt	-5 018
Käyvän arvon rahaston muutokset yhteensä 1.1-31.12.2016	5 811
Käyvän arvon rahaston saldo 31.12.2016 (brutto)	9 129

Allekirjoitukset

Olemme hyväksyneet lain talletuspankkien yhteenliittymästä tarkoittaman POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen 31.12.2017 päättyneeltä tilikaudelta. Toimintakertomus ja tilinpäätös annetaan tiedoksi POP Pankkiliitto osk:n osuuskunnan kokoukselle 5.4.2018.

Helsingissä, 15. helmikuuta 2018

POP Pankkiliitto osk
Hallitus

Teemu Teljosuo
Hallituksen puheenjohtaja

Juha Niemelä
Hallituksen varapuheenjohtaja

Ari Heikkilä
Hallituksen jäsen

Petri Jaakkola
Hallituksen jäsen

Marja Pajulahti
Hallituksen jäsen

Soile Pusa
Hallituksen jäsen

Hannu Tuominiemi
Hallituksen jäsen

TILINPÄÄTÖSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

Tampereella, 16. helmikuuta 2018

KPMG Oy Ab

Johanna Gråsten
KHT

TILINTARKASTUSKERTOMUS

POP Pankkiliitto osk:n jäsenille

TILINPÄÄTÖKSEN TILINTARKASTUS

Lausunto

Olemme tilintarkastaneet talletuspankkien yhteenliittymästä annetun lain tarkoittaman POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tilikaudelta 1.1.-31.12.2017. Tilinpäätös sisältää yhdistellyn taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot, mukaan lukien yhteenveto merkittävimmistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista.

Lausuntonamme esitämme, että yhdistelty tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan POP Pankki -ryhmän taloudellisesta asemasta, toiminnan tuloksesta ja rahavirroista EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja täyttää lakisäätöiset vaatimukset.

Lausuntonamme on ristiriidaton POP Pankkiliitto osk:n hallitukselle POP Pankkiliitto osk -konsernista annetun lisäraportin kanssa.

Lausunnon perustelut

Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvän tilintarkastustavan mukaisia velvollisuuksiamme kuvataan tarkemmin kohdassa Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa.

Olemme riippumattomia POP Pankki -ryhmän tilinpäätökseen yhdisteltävistä yhteisöistä niiden Suomessa noudatettavien eettisten vaatimusten mukaisesti, jotka koskevat suorittamaamme tilintarkastusta ja olemme täyttäneet muut näiden vaatimusten mukaiset eettiset velvollisuutemme.

POP Pankki -ryhmälle suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut ovat parhaan tietomme ja käsityksemme mukaan olleet Suomessa noudatettavien, näitä palveluja koskevien säännösten mukaisia, emmekä ole suorittaneet EU-asetuksen 537/2014 5. artiklan 1 kohdassa

tarkoitettuja kiellettyjä palveluja. Suorittamamme muut kuin tilintarkastuspalvelut on esitetty tilinpäätöksen liitetiedossa 13.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonemme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Olennaisuus

Tarkastuksemme laajuuteen on vaikuttanut soveltamamme olennaisuus. Olennaisuus on määritetty perustuen ammatilliseen harkintaamme ja se ohjaa tarkastustoimenpiteiden luonteen, ajoituksen ja laajuuden määrittämisessä, sekä todettujen virheellisyyksien vaikutusten arvioimisessa suhteessa tilinpäätökseen kokonaisuutena. Olennaisuuden taso perustuu arvioomme sellaisten virheellisyyksien suuruudesta, joilla yksin tai yhdessä voisi kohtuudella odottaa olevan vaikutusta tilinpäätöksen käyttäjien tekemiin taloudellisiin päätöksiin. Olemme ottaneet huomioon myös sellaiset virheellisyydet, jotka laadullisten seikkojen vuoksi ovat mielestämme olennaisia tilinpäätöksen käyttäjille.

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat

Tilintarkastuksen kannalta keskeiset seikat ovat seikkoja, jotka ammatillisen harkintamme mukaan ovat olleet merkittävimpiä tarkastuksen kohteena olevan tilikauden tilintarkastuksessa. Nämä seikat on otettu huomioon tilinpäätökseen kokonaisuutena kohdistuessa tilintarkastuksessamme sekä laatiessamme siitä annettavaa lausuntoa, emmekä anna näistä seikoista erillistä lausuntoa. EU-asetuksen 537/2014 10 artiklan 2 c -kohdan mukaiset merkittävät olennaisen virheellisyyden riskit sisältyvät alla kuvattuihin tilintarkastuksen kannalta keskeisiin seikkoihin.

Olemme ottaneet tilintarkastuksessamme huomioon riskin siitä, että johto sivuuttaa kontrolleja. Tähän on sisältynyt arviointi siitä, onko viitteitä sellaisesta johdon tarkoitushakuisesta suhtautumisesta, josta aiheutuu väärinkäytöksestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riski.

TILINTARKASTUKSEN KANNALTA KESKEISET SEIKAT

KUINKA KYSEISIÄ SEIKKOJA KÄSITELTIIN TILINTARKASTUKSESSA

Saamisten arvostaminen (lainat ja saamiset asiakkailta) Tilinpäätöksen liitteet 2, 4, ja 20

- Saamiset asiakkailta, yhteensä 3 325 milj. euroa, on POP Pankki -ryhmän yhdistellyn taseen merkittäv in erä muodostaen 78 % taseen loppusummasta 31.12.2017.
- Lainojen ja muiden saamisten arvonalentumisia kirjataan saamiskohtaisesti ja saamisryhmäkohtaisesti. Arvonalentumiset arvioidaan saamiskohtaisesti, mikäli asiakkaan vastuiden määrä on merkittävä. Muilta osin arvonalentumiset arvioidaan saamisryhmäkohtaisesti.
- Saamisten arvostamiseen liittyy johdon harkintaan perustuvia ratkaisuja, jotka koskevat erityisesti arvonalentumisten määrää ja kirjausajankohtaa.
- Tasearvon merkittävyydestä ja arvostamiseen liittyvästä johdon harkinnasta johtuen saamisten arvostaminen on tilintarkastuksessa keskeinen seikka.
- Olemme perehtyneet noudatettuihin arvonalentumistappioiden kirjaamisperiaatteisiin.
- Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällynyt lainojen arvonalentumisten määrittämiseen ja kirjaamiseen liittyvien kontrollien testausta.
- Olemme pyytäneet muilta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen yhdisteltyjen yhteisöjen tilintarkastajilta lausunnon siitä, että tilinpäätöksen yhdistellyissä yhteisöissä on noudatettu POP Pankkiliitto osk:n antamia ohjeistuksia saamisten arvostamisesta.
- Lisäksi olemme arvioineet saamia ja arvonalentumisia koskevien tilinpäätöksen liitetietojen asianmukaisuutta.

Käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat - arvostaminen Tilinpäätöksen liitteet 2, 4, 17 ja 37

- Käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat muodostavat 17 % POP Pankki -ryhmän taseesta. Tilinpäätöksen 2017 käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat ovat sijoitusomaisuus 678 milj. euroa, vakuutustoiminnan varat 35 milj. euroa, johdannaiset 1 milj. euroa ja käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat rahoitusvarat 1 milj. euroa.

- Olemme arvioineet POP Pankki -ryhmän käyttämien arvostusperiaatteiden asianmukaisuutta sekä soveltuvan tilinpäätösnormiston noudattamista.
- Tarkastustoimenpiteisiimme on sisällynyt mm. käypään arvoon arvostettavien rahoitusvarojen riskienhallintaan ja arvostusprosessiin liittyvien kontrollien testausta.
- Rahoitusinstrumentin käypä arvo määritellään joko toimivilta markkinoilta saatavien hintanoteerauksien avulla tai jos toimivia markkinoita ei ole, omia arvostusmenetelmiä käyttäen. Käypään arvoon määrittämiseen liittyy harkinnanvaraisuutta erityisesti niiden instrumenttien osalta, joiden markkina-arvoa ei saada julkisista markkinanoteerauksista.
- Tilinpäätöstarkastuksen yhteydessä olemme arvioineet käypään arvoon arvostettaville rahoitusvaroillemääritettyjen käypien arvojen oikeellisuutta.
- Olemme pyytäneet muilta POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen yhdisteltyjen yhteisöjen tilintarkastajilta lausunnon siitä, että tilinpäätöksen yhdistellyissä yhteisöissä on noudatettu POP Pankkiliitto osk:n antamia ohjeistuksia rahoitusvarojen arvostamisesta.
- Lisäksi olemme arvioineet käypään arvoon arvostettavia rahoitusvaroja koskevien tilinpäätöksen liitetietojen asianmukaisuutta.

Tietojärjestelmät ja niihin liittyvä kontrolliympäristö

- POP Pankki -ryhmän tilinpäätöksen yhdisteltävien yhteisöjen keskeiset prosessit ovat teknologiariippuvaisia. Tietojärjestelmien merkitys on toiminnan kannalta keskeinen niin jatkuvuuden ja häiriötilan- teiden hallinnan kuin taloudellisen raportoinnin oikeellisuuden näkökulmasta.
- Merkittävimmät riskit liittyvät tiedon eheyteen ja luottamuksellisuuteen sekä palveluiden häiriöttömyyteen.
- Taloudelliseen raportointiin liittyvällä tietojärjestelmien kontrolliympäristöllä on merkittävä vaikutus valittuun tilintarkastuksen lähestymistapaan.
- Olemme muodostaneet käsityksen taloudelliseen raportointiin liittyvistä tietojärjestelmistä ja niiden kontrolliympäristöstä sekä testanneet niihin liittyvien sisäisten kontrollien tehokkuutta mm. ulkoisilta palveluorganisaatioilta saatujen varmennusraporttien avulla.
- Tarkastustoimenpiteisiin on sisällynyt merkittävässä määrin aineistotarkastus toimenpiteitä sekä data-analyseja.

Tilinpäätöstä koskevat hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuudet

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhdistellyn tilinpäätöksen laatimisesta siten, että tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja siten, että tilinpäätös täyttää lakisääteiset vaatimukset. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat myös sellaisesta sisäisestä valvonnasta, jonka ne katsovat tarpeelliseksi voidakseen laatia tilinpäätöksen, jossa ei ole väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä.

Hallitus ja toimitusjohtaja ovat tilinpäätöstä laatiessaan velvollisia arvioimaan POP Pankki -ryhmän kykyä jatkaa toimintaansa ja soveltuviin tapauksissa esittämään seikat, jotka liittyvät toiminnan jatkuvuuteen ja siihen, että tilinpäätös on laadittu toiminnan jatkuvuuteen perustuen. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuteen perustuen, paitsi jos POP Pankki -ryhmä aiotaan purkaa tai toiminta lakkauttaa tai ei ole muuta realistista vaihtoehtoa kuin tehdä niin.

Tilintarkastajan velvollisuudet tilinpäätöksen tilintarkastuksessa

Tavoitteenamme on hankkia kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä kokonaisuutena väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvaa olennaista virheellisyttä, sekä antaa tilintarkastuskertomus, joka sisältää lausuntonamme. Kohtuullinen varmuus on korkea varmuustaso, mutta se ei ole tae siitä, että olennainen virheellisyys aina havaitaan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti suoritettavassa tilintarkastuksessa. Virheellisyyksiä voi aiheutua väärinkäytöksestä tai virheestä, ja niiden katsotaan olevan olennaisia, jos niiden yksin tai yhdessä voitaisiin kohtuudella odottaa vaikuttavan taloudellisiin päätöksiin, joita käyttäjät tekevät tilinpäätöksen perusteella.

Hyvän tilintarkastustavan mukaiseen tilintarkastukseen kuuluu, että käytämme ammatillista harkintaa ja säilytämme ammatillisen skeptisyyden koko tilintarkastuksen ajan. Lisäksi:

- Tunnistamme ja arvioimme väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvat tilinpäätöksen olennaisen virheellisuuden riskit, suunnittelemme ja suoritamme näihin riskeihin vastaavia tilintarkastustoimenpiteitä

ja hankimme lausuntonne perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä. Riski siitä, että väärinkäytöksestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, on suurempi kuin riski siitä, että virheestä johtuva olennainen virheellisyys jää havaitsematta, sillä väärinkäytökseen voi liittyä yhteistoimintaa, vääräntämistä, tietojen tahallista esittämättä jättämistä tai virheellisten tietojen esittämistä taikka sisäisen valvonnan sivuuttamista.

- Muodostamme käsityksen tilintarkastuksen kannalta relevantista sisäisestä valvonnasta pystyäksemme suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta emme siinä tarkoituksessa, että pystyisimme antamaan lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta.
- Arvioimme sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuutta sekä johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden ja niistä esitettävien tietojen kohtuullisuutta.
- Teemme johtopäätöksen siitä, onko hallituksen ja toimitusjohtajan ollut asianmukaista laatia tilinpäätös perustuen oletukseen toiminnan jatkuvuudesta, ja teemme hankkimamme tilintarkastusevidenssin perusteella johtopäätöksen siitä, esiintyykö sellaista tapahtumiin tai olosuhteisiin liittyvää olennaista epävarmuutta, joka voi antaa merkittävää aiheutta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Jos johtopäätöksemme on, että olennaista epävarmuutta esiintyy, meidän täytyy kiinnittää tilintarkastuskertomuksessamme lukijan huomiota epävarmuutta koskeviin tilinpäätöksessä esitettäviin tietoihin tai, jos epävarmuutta koskevat tiedot eivät ole riittäviä, mukauttaa lausuntonne. Johtopäätöksemme perustuvat tilintarkastuskertomuksen antamispäivään mennessä hankittuun tilintarkastusevidenssiin. Vastaiset tapahtumat tai olosuhteet voivat kuitenkin johtaa siihen, ettei POP Pankki -ryhmä pysty jatkamaan toimintaansa.
- Arvioimme tilinpäätöksen, kaikki tilinpäätöksessä esitettävät tiedot mukaan lukien, yleistä esittämistapaa, rakennetta ja sisältöä ja sitä, kuvastaako tilinpäätös sen perustana olevia liiketoimia ja tapahtumia siten, että se antaa oikean ja riittävän kuvan.
- Hankimme tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä POP Pankki -ryhmään kuuluvia yhteisöjä tai liiketoimintoja koskevista taloudellisesta informaatiosta pystyäksemme antamaan lausunnon yhdistellystä tilinpäätöksestä. Vastamme tilintarkastuslausunnosta yksin.

- Pehdymme POP Pankki -ryhmän jäsenyhteisöjen noudattamiin tilinpäätösperiaatteisiin sekä jäsenyhteisöjen tilintarkastuskertomuksiin, jotka on annettu POP Pankki -ryhmän yhdistellyn tilinpäätöksen tarkastusta varten.

Kommunikoimme hallintoelinten kanssa muun muassa tilintarkastuksen suunnittelusta laajuudesta ja ajoituksesta sekä merkittävistä tilintarkastushavainnoista, mukaan lukien mahdolliset sisäisen valvonnan merkittävät puutteellisuudet, jotka tunnistamme tilintarkastuksen aikana.

Lisäksi annamme hallintoelimille vahvistuksen siitä, että olemme noudattaneet riippumattomuutta koskevia relevantteja eettisiä vaatimuksia, ja kommunikoimme niiden kanssa kaikista suhteista ja muista seikoista, joiden voi kohtuudella ajatella vaikuttavan riippumattomuuteemme, ja soveltuviissa tapauksissa niihin liittyvistä varotoimista.

Päätämme, mitkä hallintoelinten kanssa kommunikoituista seikoista olivat merkittävimpiä tarkasteltavana olevan tilikauden tilintarkastuksessa ja näin ollen ovat tilintarkastuksen kannalta keskeisiä. Kuvaamme kyseiset seikat tilintarkastuskertomuksessa, paitsi jos säädös tai määräys estää kyseisen seikan julkistamisen tai kun aanmällisen harvinaisissa tapauksissa toteamme, ettei kyseisestä seikasta viestitä tilintarkastuskertomuksessa, koska siitä aiheutuvien epäedullisten vaikutusten voitaisiin kohtuudella odottaa olevan suuremmat kuin tällaisesta viestinnästä koitua yleinen etu.

MUUT RAPORTOINTIVELVOITTEET

Tilintarkastustoimeksiantoa koskevat tiedot

Olemme toimineet osuuskuntakokouksen valitsemana tilintarkastajana vuodesta 2012 alkaen yhtäjaksoisesti 6 vuotta.

Muu informaatio

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat muusta informaatiosta. Muu informaatio käsittää toimintakertomuksen. Tilinpäätöstä koskeva lausuntomme ei kata muuta informaatiota.

Velvollisuutenamme on lukea muu informaatio tilinpäätöksen tilintarkastuksen yhteydessä ja tätä tehdessämme arvioida, onko muu informaatio olennaisesti ristiriidassa tilinpäätöksen tai tilintarkastusta suoritettaessa hankkimamme tietämyksen kanssa tai vaikuttaako se muutoin olevan olennaisesti virheellistä. Velvollisuutenamme on lisäksi arvioida, onko toimintakertomus laadittu sen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Lausuntonamme esitämme, että toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia ja että toimintakertomus on laadittu toimintakertomuksen laatimiseen sovellettavien säännösten mukaisesti.

Jos teemme suorittamamme työn perusteella johtopäätöksen, että toimintakertomuksessa on olennainen virheellisyys, meidän on raportoitava tästä seikasta. Meillä ei ole tämän asian suhteen raportoitavaa.

Tampere 16. helmikuuta 2018

KPMG OY AB

Johanna Gråsten
KHT

POP Pankki
Lähellä ihmistä